

preguntar si éstas son veintiséis de las veintiocho y veintiséis de las setenta y tres, pero en cualquier caso creo que en un año fue un progreso muy importante.

Una cosa que sinceramente no puedo contestar es qué hubiera ocurrido sin el plan porque esto es algo mucho más difícil de hacer en el sector público y si hablan con la gente de los lugares donde se han llevado acabo les dirán que el plan tuvo un efecto importante en donde se implantó y por qué llevaron a cabo ciertas estrategias.

* Bien, un poco es a raíz de la intervención anterior, sobre los planes urbanísticos y su carácter parcial y los planes estratégicos, dentro de esta línea, que me ha parecido muy interesante, digamos de reflexión. Siguiendo un poco la línea que Manuel de Forn planteaba, yo creo que hay un hecho muy importante a tener en cuenta. Es decir, que los planes urbanísticos no dejan de contemplar un aspecto bastante parcial y lo que ocurre en los planes estratégicos es que integran muchas más variables, es decir hay mucho más reflexión sobre, a lo mejor, algunos elementos que implícitamente en un plan urbanístico a lo mejor muy tecnocráticamente se dan como elementos fijos en este plan y se planifica en función de unas realidades que a lo mejor han sido poco reflexionadas, poco discutidas y poco asumidas por una comunidad. Pienso que la reflexión de un plan estratégico es incluso de enorme utilidad para luego materializar una parte de la planificación que es la materialización del plan urbanístico, es decir, el esquema de las calles y la

piedra. Esta es la primera observación siguiendo un poco esta línea.

Otro tema, creo que hay una cosa muy importante, es decir, un plan tiene un aspecto digamos indicativo, voluntarioso en una determinada dirección, y lo que está, también, intentando un plan es integrar los distintos agentes económicos, sociales, públicos y privados que hay en una ciudad, en un territorio, e integrarlas en una voluntad colectiva. Yo pienso que incluso al margen del papel final del plan, creo que uno de los ponentes decía: "El plan, el resultado final es un documento relativamente pequeño para que sea comprensible por todo el mundo", no recuerdo en este momento cuál de los ponentes lo ha estado comentando. Y pienso que es importante decir, tiene que estar asumido, pero lo importante es el propio proceso en que se integran voluntades y el propio proceso del plan. Efectivamente, estoy de acuerdo en un tema, en el tema de las actuaciones del sector local son relativamente limitadas especialmente que las grandes áreas urbanas escapan muchas veces al propio territorio administrativo que tiene una ciudad. En este momento, en esta fase de implementación, sí que realmente es importante la colaboración y el ir juntos en las autoridades regionales e incluso a nivel de las autoridades estatales.

Y finalmente un último comentario en cuanto a las estrategias y a la definición del plan. Es curioso que cuando uno está leyendo, digamos todos los folletos, publicaciones de las distintas ciudades que se plantean un poco la renovación, todas quieren una industria de alta tecnología, un parque tecnológico, potencia en el turismo, potencia en la

industria de congresos, etc. Y las vas viendo y parece que esté copiada una de la otra. ¿Porqué esto?. Yo pienso que primero de estas líneas, efectivamente cuando alguien tiene una buena idea, cuando la tienen muchas simultáneamente se convierte en una mala idea, y además cuando está próxima a lo mejor a una distancia de 20, 30 o 50 kilómetros. Pero lo que permite precisamente un plan estratégico es reflexionar sobre unas líneas de futuro que no es caer en el sitio trillado, probablemente sí, vamos a decir a Barcelona, si necesitamos un nuevo Palacio de los Congresos, probablemente sí, pero hay más razones muy puntuales. Pero no caer en las líneas trilladas, y especialmente esta reflexión estratégica que permite establecer las líneas de actuación para una ciudad o para un territorio de la manera más racional posible.

* Dos matizaciones. Una para completar lo que tu decías ahora. Por ejemplo un plan de transportes como se ha dicho aquí ha de ir ligado a un plan urbanístico de asentamiento y por lo tanto esto sería una misión estratégica cuando normalmente lo hacemos por separado. Otro caso típico es si entendemos que al haber una promoción de pequeñas y medianas industrias de soporte a las empresas hemos de buscar fórmulas coherentes para tener suelo de oficinas a precio razonable y no solo caro, y por lo tanto la propia planificación urbanística puede ir condicionada en este sentido.

Evidentemente el resultado de un plan estratégico no puede ser nunca el crear una ciudad anodina, moderna pero anodina, que es lo que tienen todos los demás, precisamente la gracia es buscar el factor diferencial. Pero en cualquier

caso se han de cuidar bastantes factores. En primer lugar, hoy en día las infraestructuras básicas son mucho más amplias que el concepto tradicional, entonces probablemente tener industrias de alta tecnología forma parte de las infraestructuras básicas, tener un centro de congresos también, es decir, que el que hemos oído estos días que es lo que más o menos nos apetece a todos se sitúa mucho más en el factor de crear las condiciones para el desarrollo de las ciudades que el factor de impulsar este desarrollo que viene por el factor industrial diferencial, o sea el centro de congresos y tal, forma parte de las bases mínimas de funcionamiento. Este es un tema que por lo tanto el concepto de infraestructuras o bases económicas tiene que tener muy en cuenta, no solo nos podemos mover a nivel de carretera, o de teléfonos o de telecomunicaciones. Hablar de centrales de logística de mercancías o de centrales de logística de autobuses de turismo forma parte de infraestructuras y no es tanto una instalación en este sentido. Por lo tanto, nos hemos movido mucho todo este tiempo en el tema de las infraestructuras básicas de una ciudad para ser moderna. El paso siguiente es cómo ha de ser activa, y cómo ha de tener esta actividad diferente de las demás que justifique que las actividades vengan.

Segundo aspecto. Un plan estratégico ha de tener en cuenta dos factores: uno es el corto plazo, que en este caso es el 2000 y otro mucho más largo plazo. Vamos a poner el ejemplo de Barcelona. Hoy instalada aquí una fábrica de alta tecnología, supongamos que sea grande, en un inicio puede no ser más que la creación de x puestos de trabajo, pero en cambio probablemente a 25 años vista puede generar una

industria auxiliar muy importante, el caso de la SEAT en Barcelona es espectacular.

Desde la óptica que hemos estado discutiendo, que en el fondo es como generar actividades mañana y como eliminar el desempleo, la SEAT, que ahora sería una fábrica de 500 trabajadores, probablemente no parecería básica, pero en cambio si hoy tenemos una potente industria auxiliar del automóvil, es gracias a que hace 25 años estaba la SEAT. O sea que en este sentido un plan estratégico debe combinar unas bases de industria pesada de futuro, de la nueva industria pesada que es distinta de la anterior industria pesada, y buscar esta agilidad inmediata que permita el mantenimiento de actividades. Y yo diría que cuando hablamos de ciudades modernamente anodinas queremos decir ciudades que tienen unas infraestructuras mínimas que funcionen dentro de unos niveles naturales, de este momento, ligados a que la calidad de vida y las condiciones de funcionamiento forman parte de las bases de funcionamiento de las ciudades que es un poco el discurso que ha salido aquí que es la ciudad es el nuevo motor de la economía, ligado precisamente al entorno como elemento básico para la instalación de actividades.

* Bien, una de las cuestiones que siempre nos ha preocupado ha sido el tema de los condicionantes que actuaban dentro de los procesos de planificación. Posiblemente en periodos pasados esto no lo hemos tenido demasiado en cuenta, ni hemos actuado demasiado sobre los mismos porque nuestra capacidad de actuar sobre ellos era muy reducida por determinados condicionantes, valga la redundancia de tipos

políticos muchas de las veces. Lo cierto es que en estos momentos en un plan del tipo estratégico esto es un elemento, me parece a mí absolutamente básico y entiendo que una de las formas de comenzar a trabajar sobre el mismo es definir los elementos condicionantes sobre la propia elaboración y desarrollo del mismo.

Entiendo que respecto a las prácticas de estos planes en Estados Unidos los condicionantes son bastante diferentes, por ejemplo los de normativa legal, la propia estructura y capacidad de iniciativa de la empresa privada, son diferentes, las características de los agentes, la representación, etc. Bien, sobre esto quiero expresar mi preocupación sobre la definición de los condicionantes y en todo caso a los expertos que han trabajado en planes estratégicos preguntarles cuáles identificarían ellos como los más importantes, desde la perspectiva Barcelona, por supuesto. Esto como una primera cuestión.

Una segunda cuestión que quisiera plantear es la siguiente: de alguna forma estamos trabajando en planes sobre grandes ciudades, áreas urbanas, donde, queramos o no, tenemos una economía de base, es decir un sistema exportador y por lo tanto en la medida que un plan estratégico es un plan de captación de recursos, de iniciativa privada con iniciativa pública local, estamos planteando un negocio de futuro, un negocio urbano, de rendimiento económico y social que interesa desarrollar en un ámbito determinado no estrictamente local, porque sino no estaríamos hablando de unas grandes ciudades, en todo caso la pregunta sería esta: los planes que se han realizado en grandes ciudades ¿cuáles son

los ámbitos de definición, de actuación, de captación, de capital privado que se ha utilizado, y qué recursos se han utilizado para captar el mismo a fin y efecto de introducirlos dentro de los planes estratégicos?. Gracias.

* Sobre los hechos territoriales, remarcar, creo que ha quedado clara la intervención de Mr. Hudak esta mañana y otras intervenciones que se han tenido durante estos días, que este aspecto que tanto nos preocupa porque tiene unas connotaciones políticas evidentes aquí donde nos encontramos y porque entiendo que es uno de los condicionantes que podríamos tener, yo creo que con el pragmatismo americano que hemos aprendido rápidamente en estas jornadas y que por otro lado nosotros también los teníamos previsto, el tema de ámbito pierde interés político cuando se centra en una temática más técnica. Todos los planes estratégicos se mueven alrededor de este fenómeno de consenso, entonces yo diría que si por ejemplo debe haber una actuación con transportes, aeropuertos o lo que sea, que afecte a un territorio extraciudadano de extra aglomeración, los que tratamos de coordinar, de ir definiendo este plan, podemos decir lo que queramos, pero si los que tienen el poder y la normativa de estos otros territorios, podemos decir: "Bueno pues muy bien, pero a nosotros esto no nos gusta", entonces claro, este papel que hemos echo ya lo podemos tirar a la papelera porque no nos servirá de nada. ¿Que quiero decir con esto? Con esto quiero decir que a cada temática que vayamos tratando o a cada aspecto que vayamos tratando le corresponderá un ámbito determinado, decíamos por la mañana que , imaginémonos que uno de los objetivos sea por ejemplo remodelar la

ciudad vieja porque queremos que la gente vuelva a vivir allí, pues bien este es un tema que solo afecta y por lo tanto solo interesa a un barrio de la ciudad y no hace falta que impliquemos al resto de la gente. Evidentemente si por ejemplo queremos hacer el aeropuerto de Barcelona con una zona de servicios que es lo que tienen los aeropuertos que como explicaban ayer los ponentes de Rotterdam y Amsterdam que en Schipol hay una buen parque de servicios un poco, muy conectado con el tema del aeropuerto, evidentemente aquí suceden dos tipos de condicionantes: primer condicionante es que nuestro aeropuerto está rodeado de un campo de coles como sabemos y este campo de coles tiene unos propietarios, como sabemos, y a veces a estos propietarios no les gusta que los aviones les molesten, porqué además hay una ciudad al lado. Bien, esto es un condicionante que debemos tener presente. Pero claro en este caso el aeropuerto está claro que los condicionantes se pueden pactar porqué hay un interés quizás superior, pero en otros ejemplos de este tipo, si el Ayuntamiento del Prat nos dice: "Oiga, si nos parece muy bien que ustedes quieran hacer crece el aeropuerto, pero mire, aquí en este municipio no", pues aquí tenemos un plan urbano de estos que dice que allí tiene que haber viviendas. El plan estratégico pues, tendrá que callar y hacer otro aeropuerto allí donde se pueda.

* Perdona, pero es que no iba por ahí la pregunta. Yo lo que me preguntaba era sobre el ámbito de aplicación territorial del plan, sino el ámbito de captación de los recursos privados para el plan, esto es, en que medida había un proceso, y no lo digo en un sentido peyorativo, desde

luego, de internacionalización del capital privado captado por la propia estrategia del plan.

* Teniendo en cuenta que de alguna manera u otra estuvimos hace 15 días en un seminario internacional sobre cooperación público-privada, puedo contestar un poco esto. En primer lugar, los factores diferenciales de cada país, estoy hablando de Europa, son muy importantes. Se debe tener en cuenta que de la misma manera que en países, pongamos el caso de Milán mismo, lo que sale es un cierto reforzamiento del capital industrial después de la crisis, aquí sale un reforzamiento del capital financiero, ello quiere decir que hay un capital financiero sobrante, que de alguna manera u otra busca también la Administración pública como tal, como fuente de negocios.

En segundo lugar, las bases de partida para la cooperación público-privada de los distintos países son completamente distintas, o sea, aquí nos encontramos que ayer nos decían en la cena, me parece, los representantes de Amsterdam y Rotterdam que el municipio es propietario del 60% de los terrenos, y por lo tanto tiene la capacidad de actuación, no necesita ni plan urbanístico, es que en el fondo tiene la capacidad de dominio sobre toda la situación, lo mismo que en Birmingham, entonces aquí se pueden plantear problemas de cooperación en creación de viviendas en creación de industrias a partir de una propiedad fuerte, o en el caso de Austria donde el Ayuntamiento de Viena tiene algo así como 50 empresas de los más insospechados, que por una tradición socialdemócrata durante mucho años desde centrales

de leche hasta pasando por empresas de otro tipo de negocios, tiene un capital importante. Y ello se produce en un marco de desregularización o de tendencias a la eliminación del papel de la Administración.

El estudio más interesante comparado que se encontró fue el alemán, donde se detectaron algo así como 270 experiencias y propuestas de municipios en creación de parques tecnológicos de ayudas a la inversión, etc. y hubo alguien que tuvo el humor de hacer el resumen final. El resumen final es que efectivamente todos estos parques van más o menos, pero el saldo global es la pérdida, me parece que eran, de unos 20.000 puestos de trabajo, porque las industrias, porque aprovechaban tantos ofrecimientos para dejar de producir en un sitio con un coste alto de mano de obra, instalarse con una nueva tecnología en el municipio de al lado que además les ofrecía el suelo a mitad de precio. Es decir que cuidado con todo este tipo de operaciones.

Y el resultado importante es que toda esta operación masiva de intervención de la administración local en el negocio básicamente industrial se salvaba con un fuerte beneficio por parte de los grandes municipios, porque en la medida que, volviendo a lo que decíamos, son las ciudades las que ofrecen una mejor calidad de vida, puestos a escoger entre tantas ventajas vas a parar a la gran ciudad, que si tiene este concepto nuevo de la accesibilidad, permite que tus trabajadores permite que tus trabajadores tenga una calidad de vida superior.

Entonces este es el tema que se debe estudiar con mucha profundidad, la cooperación público-privada. En el caso de Italia el caso es distinto porque hay muy poca tradición de cooperación público-privada y más bien han sido lobbies de presión, y por otra parte se reducen a intentar cambiar condiciones específicas de planes urbanísticos para tener más edificabilidad. Esto para mí no es cooperación público-privada en este sentido. Es decir que, la pregunta que tu decías de ámbito cambia bastante según los países, según las condiciones de partida y según el potencial de cada una de las administraciones locales que haya. Nuestra situación es más parecida a la italiana en cierto aspecto que en los países nórdicos donde hay una tradición mucho más importante de administración local básicamente.

* Y entiendo, añadiendo a esto, que también se puede ir a buscar, pedir recursos a la Comunidad Económica Europea, por ejemplo, según para que tipos de programas o de actuación, esto nos lo tenemos que plantear.

Sr. Navarro: Yo veo una característica peculiar en Barcelona cara al Plan Estratégico y es el peso relativo que tiene la zona geográfica alrededor de Barcelona, dentro de lo que podríamos llamar el "Greater Barcelona", en lenguaje anglosajón. Bueno, muchas ciudades tienen estas características pero tal vez Barcelona las tiene en una medida sensiblemente notoria. Es lógico pensar que un plan estratégico de Barcelona ciudad debe contemplar también, en mayor o menor medida el entorno, las ciudades, los municipios que

están alrededor de Barcelona. Como hoy por hoy no existe el concepto de corporación metropolitana yo os pregunto qué mecanismos consideráis que deben aplicarse para tener en cuenta esta peculiaridad de Barcelona, yo intuyo, no lo sé, pero intuyo, el decir simplemente conseguir la colaboración de la Generalitat puede ser simplista, puede ser insuficiente incluso, y esta sería la primera parte de la pregunta.

La segunda parte de la pregunta sería, yo soy enormemente optimista, pero en este caso me quiero poner pesimista, y bajo la hipótesis pesimista de que estos mecanismos aunque teóricamente perfectos no pudieran llevarse a la práctica, qué solución veis vosotros para solucionar este problema.

* Quiero empezar diciendo que no tenemos la solución aún, y conocemos el problema obviamente, y no tenemos la solución. La Generalitat evidentemente no es la solución, es una solución muy simplista, estoy seguro que estará, no habrá problemas de este tipo, pero respecto a tu problema, ayer planteamos también, no sé que ciudad era y nos contestó que él lo había solucionado a través de acuerdos bilaterales entre cada una de las áreas lindantes con la ciudad y la propia ciudad. Este podría ser un mecanismo aquí un poco duro. Yo creo que se debería ir, y aquí sí que hablo desde un punto de vista muy personal y sin tener que discutirlo porque este tema hace falta ver cómo acabará, pero creo que habrán, seguramente, ciertos mecanismos para acompasar estos ritmos o estos planes estratégicos de Barcelona con los de sus vecinos. Por ejemplo yo creo que tendremos que

utilizarlos consejos comarcales, o se podría utilizar también la mancomunidad que se ha creado de municipios del alrededor de Barcelona, o se podría también con una solución de la que hablábamos ayer, no sé si está aquí, una persona que está en un ámbito comarcal del Barcelonés norte y que tiene una especie de oficina técnica de impulso económico de esta parte de la comarca, también podría haber a parte del ámbito político, unas soluciones de cooperación técnica con estos tipos de sociedades. Insisto, el tema lo tenemos encima de la mesa obviamente, no está aún acabado de perfilar ni mucho menos, y bueno, cualquier sugerencia será también bien recibida.

* Yo creo que uno de los temas en los que probablemente se ha puesto más énfasis a lo largo de estas jornadas ha sido el llegar a señalar con una serie de ejemplos, vividos por ciudades, cuál es el esfuerzo que se ha llevado a cabo, más bien en el sentido de dotar de aquellas infraestructuras mínimas básicas en el sentido amplio en que Manuel de Forn las definía, para las cuales una ciudad puede llegar a aspirar, a compartir en el ámbito internacional como polo de atracciones de actividades. Es necesario tener una serie de cuestiones, lugares, estructuras, servicios, comunicación, incluso un suministro abundante de tecnología, etc., sin los cuales quedas automáticamente fuera de juego.

El esfuerzo auténtico de reflexión donde hecho este análisis previo, para una ciudad concreta, empieza a partir del momento en que se quieren identificar no cuáles son las limitaciones que se deben vencer, las estrangulaciones que

deben superarse, sino precisamente las líneas fuerza con lo que consiste concretamente el plan estratégico. Se ha dicho que no es una planificación integral, que no es bueno a través de un plan estratégico llegar a reglamentar toda la actividad, sino simplemente impulsar con esta colaboración del sector público-sector privado una serie de líneas, pocas, que ofrecen algún perfil característico y si puede ser diferencial de la ciudad. Bien, en definitiva este es un problema planteado en términos más modernos.

¿Qué implantación industrial se debería hacer o se podría hacer en una localidad catalana como es la Seu d'Urgell con unas determinadas condiciones: abundancia de energía eléctrica, cierta distancia del centro consumidor básico como era Barcelona o en el otro lado Toulouse, etc. En función de esto se llegó que había una industria que aprovechaba al máximo las ventajas locacionales de allí y minimizaba las dificultades. Resultó de esto, resumo, se realizó un producto de anodizado de aluminio que se llegó a implantar y resultó un éxito.

Bien, en este momento esto se plantea a nivel de gran ciudad, y no sólo los factores locacionales positivos espontáneos sino que se trata de ver sobretodo cuáles son los factores locacionales que pueden ser deliberados y por lo tanto de alguna forma forzados y no solo para cualquier tipo de actividad, porque podría ser que hubiera una ventaja inicial para algún tipo de actividad y de alguna manera obsoleta, sino de un tipo de actividad que es la que presenta las mejores perspectivas de futuro.

Bien, yo creo, que entonces el núcleo, pues, de la reflexión de un plan estratégico es llegar a encontrar cuáles son los factores locacionales específicos e impulsarlos, y en esto consiste precisamente la dificultad, y el trabajo que se pide de toda esta vertebración de agentes sociales, económicas de una determinada comunidad para llegar a detectarlos e impulsarlos, creo que este es el núcleo central de la cuestión.

* Yo querría hacer un comentario sobre esto porque cuando hablamos de líneas por sectores, siempre nos estamos imaginando cuáles son las empresas de nuevas tecnologías, o de nuevas cerámicas o de nuevos materiales que hay. Es decir, esto lo digo porque es un comentario que hago, también, de forma general. Es decir, si resulta que el gran éxito es fabricar alpargatas y vender por todo el mundo alpargatas la línea de fuerza de Barcelona es fabricar alpargatas y todo el resto son mandangas, esto es un tema que vale la pena tener muy claro. Es decir el objetivo debe ser doble, que es asegurar que generan actividades y por otro lado también, esto lo digo quizás más como administración no tanto como el plan estratégico global, garantizar que estas actividades utilicen la máxima mano de obra para evitar el paro. Quiero decir, ¿cuáles son las líneas emergentes de una ciudad?, las que permiten hacer negocio. Y este es el primer criterio, a partir de aquí entre alternativas podemos ver cuáles son las que tienen más futuro y cuáles son las que no tienen. Esto lo comentaba yo porque todos tenemos las mismas reflexiones, líneas emergentes, líneas de alta tecnología, etc, etc.

* Si, estoy de acuerdo con esto que dices, evidentemente, creo que hay en esto un hecho diferencial importante respecto al tema que nos planteaba Jordi Petit, el tema de lo que nos enseñaban en la Facultad en época de la teoría de la planificación. Es que una planificación estratégica lo que hace es prever unos escenarios de futuro, y por lo tanto ver como se puede sacar el máximo rendimiento de unos factores de alguna manera externos, unos fenómenos externos a tu empresa. En la época donde estudiábamos la teoría de la planificación todo era mucho más estático, todo era mucho más estático y nosotros teníamos mucho más la posibilidad de modificar, no de movilizar pero si de utilizar otros recursos en función de un programa que no cambiaba, nosotros teníamos agua, pues vamos a ver en el agua lo que pasará, yo creo que ahora lo que tenemos que ver es que en el año 2000, ¿es que el agua será necesario?, pues es que a lo mejor ya no funcionamos con agua, igual funcionamos con gas, entonces en el planteamiento estratégico la diferencia que hay es que en lugar de promocionar el agua deberemos empezar a promocionar el gas para que en el año 2000 estemos en condiciones iguales que ahora aplicaríamos a través de la planificación. Pienso que este fenómeno de escenarios y de aprovechamiento de cambio es bastante decisivo en cuanto a estrategias diferenciadas.

Ignacio Villa: La impresión que da, en estos dos días, de las ciudades que puedan coger el tren, ninguna lo ha perdido, pero sólo algunas lo pueden coger, aquellas que tienen una capacidad suficiente como para hacer más fuertes sus puntos fuertes y dejar que otras sigan débiles con sus

puntos débiles. En otras palabras, los planes estratégicos afectan al desequilibrio. ¿Me puedes comentar esto por favor?.

* Lo puedo comentar muy bien. Esto en parte es cierto porque aquí hay un fenómeno que yo entiendo que a corto plazo es irreversible, que en la medida que estamos apuntando que las ciudades era la base del desarrollo económico actual, el enfrentamiento entre ciudades es una competencia despiadada. Y por lo tanto evidentemente lo que pretendes es mejor para tener unas actividades en tu casa que para el vecino. O sea, que esto es un hecho objetivo. Ello plantea unos problemas políticos de solidaridad muy nuevos que se han de replantear, incluso todo el proceso, desde desregularización en algunos aspectos que son ventajosos para permitir más beneficios, es decir más agilidad en las actividades públicas, etc., etc., tiene los cumplimientos de rompimiento de un sistema de solidaridad tradicional en el que es muy difícil encontrar fórmulas alternativas. Este enfrentamiento entre ciudades por más equilibrado que se pretenda es, evidentemente, un enfrentamiento, esto es un hecho objetivo y que se parte de la base, y lo que decían los alemanes es muy claro, es decir, los municipios grandes están robando industrias de los pequeños que tienen menos posibilidades de poder.

Ahora bien, aquí si que hay dos filosofías muy claras y muy generales, es decir, hay toda una serie de tesis que dicen que para repartir mejor el pastel es mejor que éste crezca, y otras que parten de la base que lo primero es

repartir el pastel. Donde estés, según del lado que estés te interesará más una teoría que otra, esto es un hecho objetivo, pero en cualquier caso si que el planteo de la solidaridad, es decir, un plan estratégico no es un plan político, es un plan de desarrollo técnico y económico, entonces introducir los factores políticos es un factor esencial. Desde un punto de vista, yo hablo como municipio no como plan estratégico, una de nuestras misiones, es precisamente controlar que los resultados del plan estratégico sean coherentes con una dinámica política que hemos impuesto, controlarlo o intentar controlar. Una cosa es que nosotros participemos como agente, pero en este caso como marco político vamos a participar a otro nivel que es distinto en este caso.

* ¿Te referías a las ciudades de un mismo país, o de distintos países?

* Sí, de un mismo país.

* Abundando en el mismo tema lo que quería indicar por ejemplo, sin ánimo de ofender a nadie, por ejemplo Teruel vamos a poner que se produce, Barcelona crece y Teruel disminuye, Teruel desaparece, Barcelona absorbe Teruel, vamos a suponer este caso. Lo que se está produciendo ahí es en definitiva la despoblación total de una determinada área y a largo plazo el incremento de una determinada metrópoli a unos niveles tremendos..

* No, cuidado que esto hay que matizarlo, también ha cambiado otra cosa, estás exagerando porque ahí ha cambiado un fenómeno que para nosotros es importante, es decir, ya cuando se habla de ciudades hay que hablar de sistema de ciudades. Entonces en la medida que cambian las condiciones de comunicación y las condiciones de centralismo, lo que se trata es de sistemas de ciudades que generan un conjunto en su conjunto, y además, este es un fenómeno. Entonces, el fenómeno centralidad de una ciudad respecto a un territorio, lógicamente hoy es distinto al fenómeno de centralismo tradicional, porque se sitúa como, quizás a un centro de servicios a un nivel de un macrosistema de ciudades. Lo que si este macrosistema está centrado, al menos en lo que se ve, en una área de influencia económica de una ciudad determinada en un concepto, ya digo, de centralidad y no de centralismo si se puede hacer esta distinción tan fina, pero quizás a nivel ideológico se entiende. De todas maneras no estaría de más que el señor Hudak que tiene la experiencia de 25 ciudades americanas nos podría contestar.

* Yo le quería preguntar al Sr. Hudak, cómo pueden competir las ciudades del North Carolina por ejemplo, con las de California?

* No, pero él ha hablado de Oakland y San Francisco, que yo sepa están muy cerca, no?

Sr. Hudak: Yo he trabajado en ciudades por todo los Estados Unidos y lo que estamos viendo cada vez más es que donde solía haber competencia entre una ciudad y su vecina, ahora las ciudades compiten con el otro lado del país de hecho con el resto del mundo en muchos factores. Alguien ha preguntado cuáles son los factores que importan en las ciudades para el crecimiento económico. Hemos visto en los Estados Unidos un cambio real en lo que a esto se refiere. Si nos fijamos históricamente, en los 50 y 60 con sus principales planes industriales, lo que se buscaba eran recursos naturales, mejoras en el transporte en los mercados, mano de obra barata, bajos impuestos. Lo que buscan ahora son trabajadores instruido, financiaciones flexibles, y telecomunicaciones y aeropuertos y principalmente una mejor calidad de vida. Los negocios son muchos más movibles que lo que eran. Tanto lo pueden ser en North Carolina como en California, porque todos tienen acceso dentro del mercado internacional de telecomunicaciones, tienen acceso en aeropuertos, y una de las cosas que más importancia tiene es la calidad de vida. Y lo podríamos calificar un poco en dos sentidos. Por un lado lo podríamos calificar en que las diferentes industrias buscan cosas diferentes, así como los municipios no son todos iguales tampoco lo son las empresas. Lo que un banco busca y lo que busca una empresa manufacturera es diferente, y por esta razón en San Francisco hemos hecho un análisis por industrias porque lo que encontramos es que las industrias necesitan cosas ligeramente distintas. Hay más tendencias de las que he hablado antes pero no se puede simplemente hablar de industrias sino que se tiene que decir qué clase de industria es y qué es lo que quieren específicamente.

Lo segundo que estamos viendo en los Estados Unidos que supone un cambio real de lo que solíamos llamar "Smoke Chasing", es decir, la persecución de las principales industrias para intentar conseguir la disminución de la contaminación.

Lo que también vimos, David Burcher, un profesor de la MIT, hizo un estudio sobre la industria estadounidense de los años 70, y descubrió que tres cuartos de los empleos creados eran creados por compañías de menos de cien empleados. Y lo que estaba ocurriendo es que las pequeñas compañías estaban creciendo, y nuevas compañías se estaban creando y que, en cambio, las compañías existentes simplemente pululaban, que no estaban realmente creando nuevos puestos de trabajo. Y creo que esto tiene importantes consecuencias en el desarrollo de las estrategias económicas. El significado que podemos extraer es que más que preocuparse por cómo atraer estas grandes compañías de donde quiera que sean, lo que realmente importa es crear un ambiente en el que las compañías que ya existen aquí crezcan y donde se puedan formar nuevas compañías.

* ¿Alguna cuestión más?, ¿alguna pregunta más?. Bien, pues yo quisiera agradecer esta colaboración que habéis mostrado aquí. A mi me gustaría hacer unas muy breves reflexiones sobre mi experiencia en estas jornadas, creo que también nos puede interesar. Creo que han sido interesantes por tres o cuatro puntos de vista. Uno primero es que se han hecho una contrastación de aspectos metodológicos de un tema muy

nuevo que como nos explicaba esta mañana Mr. Hudak no hay ni un libro escrito sobre este tema, hay unos apuntes, el libro ya saldrá, y por lo tanto ha sido bueno para todos nosotros empezar a tener una cierta contrastación de temas que se han tocado, etc.

Un segundo punto de vista que ha sido aquí importante también, ha sido el tema del consenso, desde la perspectiva americana y también desde la perspectiva europea se ha puesto de manifiesto la necesidad esta de la cooperación entre los distintos tipos de universidades, asociaciones de empresarios, cámaras de comercio, ayuntamientos, sectores públicas, etc, todo esto creo es un fenómeno importante también, el contrastar que esto es un fenómeno universal y creo que es un fenómeno universal que tiene dos méritos, en primer lugar que rompe con las tradicionales líneas políticas que también nos ha expuesto hoy la alcaldía de San Francisco cuando decía que el ayuntamiento propone la cámara de comercio se opone, pienso que esto es importante, estos temas de consenso lo que quieren hacer es centrarse con problemas reales, y cuando uno toca un problema real normalmente lo que la gente hace es sentarse y solucionarlo, las discusiones es producen normalmente sobre teorías o filosofías sobre aspectos más importantes pero también sobre otros temas, por lo tanto creo que este consenso tiene la finalidad muy pragmática muy práctica de ayudar a resolver problemas.

Uno de los problemas que creo que también resuelve es el que decíamos siempre de la territorialidad, al menos pretende resolverlo, lo puede resolver, ya veremos como termina. El tema de participación también es un tema

fundamental. Aquí se ha puesto de manifiesto el éxito de un plan estratégico mantiene una progresión exactamente proporcional a lo que yo diría al número de gente que participa, por lo tanto desde este punto de vista tenemos que hacer un gran esfuerzo para intentar atraer al número máximo de gente por diversos caminos, a que participen a que hagan llegar sus ideas, sus puntos de vista, sus estrategias, etc.

Y el último punto que también, al menos yo lo he aprendido estos días, es procurar evitar que el plan sean castillos en el aire, que sea un plan que lo solucione todo, que sea una cosa maravillosa, que en el año 2000 ya no tenga trabajo nadie, que todos cobraremos igual pero que nadie tenga trabajo y que por lo tanto lo que debe ser útil para centrarnos mucho, para localizar esfuerzos y recursos que son relativamente escasos con estos problemas que decíamos esta mañana que son urgentes, aunque no sean importantes, que son importantes, aunque no sean quizás de la misma importancia que puedan ser otros 900 respecto a éste.

Yo he aprendido estas cuatro o cinco cosas, si alguien ha aprendido otras cosas y lo quiere decir, pues encantado de la vida, o si en alguna de estas me he equivocado también sería la hora de decirlo, o sino podríamos levantar la sesión y agradecer a todos ustedes su participación.

Jornadas Internacionales
EXPERIENCIAS DE PLANIFICACION ESTRATEGICA
EN CIUDADES Y AREAS URBANAS
Plà Estratègic Barcelona 2000
Barcelona, 20 y 21 de Junio de 1988

LISTA DE ASISTENTES

CARLOS AGUILAR Concejal AYUNTAMIENTO PALMA DE MALLORCA	San Miguel, 18 - 4º 07002-PALMA DE MALLORCA Tel.: 971 - 72.75.80	ENRIC AULÍ Oficina Comissionat Plà Estratègic, Econòmic i Social. AJUNT. BARCELONA	Plaça Sant Jaume, s/nº 08002-BARCELONA Tel.: 302.54.78 (93)
CONXA AGUIRRE FERRER Cap Gabinet Presidència CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA	Carrer 62 nº 420 - Sector A - Zona Franca 08004-BARCELONA Tel.: 93 - 336.61.61	JUAN DE AZCARATE Taller Arquitectura de Ricardo Bofill	Avda. Industria, 14 08960-SANT JUST DESVERN (Barcelona) Tel.: 93 - 371.59.50
BLAS ALASCIO Coordinador AJUNTAMENT DE BARCELONA	Plaça Sant Jaume, s/nº 08002-BARCELONA Tel.: 93 - 302.42.00	JAI ME BARCELÓ Prof. Universitat Cat. Dp. Estadística E.S.O.	Pau Gargallo, 5 08028-BARCELONA Tel.: 93 - 333.83.08
JORDI ALBERICH LLAVERIA Secretario General CIRCULO DE ECONOMIA	Diagonal, 520 - 2º - 4º 08006-BARCELONA Tel.: 93 - 200.81.66	EZEQUIEL BARÓ TOMÁS Economista CENTRE D'ESTUDIS DE PLANIFICACIÓ	Major de Gràcia, 71 - 2º - 1ª 08012-BARCELONA Tel.: 93 - 218.81.98
ANTONI ALBESA VILALTA Regidor AJUNTAMENT DE BARCELONA	Plaça Sant Jaume, s/nº 08002-BARCELONA Tel.: 302.42.00 (93)	TERESA BATET Tècnic- AJUNTAMENT DE BARCELONA Ponència Desenv. Econòmic i Social	Via Layetana, 23 - Pral. 08002-BARCELONA Tel.: 93 - 310.13.04
EDUARD ALBORS FREIXEDAS Responsable Serv. Planificaci3n Estratè- gica y Control Gestió- TRANSP. BARCELONA	Carrer 60 nº 423 - Sector A-Zona Franca 08004-BARCELONA Tel.: 93 - 335.30.58	MIREIA BELLÍ INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS	Carrer 62 nº 420 - Zona Franca-Sector A 08004-BARCELONA Tel.: 93 - 335.73.13
JOAN ANGELET CLADELLES Gerent CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA	Carrer 62 nº 420 - Sector A-Zona Franca 08004-BARCELONA Tel.: 93 - 336.61.61	ROSA BENDALA Concejal (Grupo Izq.Unida) AYUNTAMIENTO DE SEVILLA	Plaza Nueva, 1 41001-SEVILLA Tel.: 984 - 57.21.01
JAUME ARGERICH TORROELLA Director-Gerente REACTIVACIÓ BADALONA, S.A.	Sant Miquel, 34 - 1º 08911-BADALONA (Barcelona) Tel.: 93 - 389.41.04	RAFAEL BLANES LLONIS Jefe Servicio Coordinaci3n y Asistencia Tècnica de Catalunya - M.O.P.U.	BARCELONA
FRANCISCO ANTIC OLIVE	Pureza, 6 07001-PALMA DE MALLORCA Tel.: 971 - 71.64.90	BONAL Investigador - Director de BATTLE	(Battle) GINEBRA (Suiza) Tel.: 270.430
ISABEL ARGANY COMAS Arquitecta	Balmes, 296 - 2º 08006-BARCELONA Tel.: 93 - 217.11.08	GUILLELMO BUENO HENCKE Presidente UNION PATRONAL METALURGICA	José Anselmo Clavé, 2 pral. 08002-BARCELONA Tel.: 93 - 318.08.28
RAMON ARUS JULIAN Staff Planificaci3n i Economia AJUNTAMENT DE BARCELONA	(Ciutat Vella) BARCELONA	JOAN BUSQUETS i GRAU Coordinador Urbanisme AJUNTAMENT DE BARCELONA	Plaça Sant Jaume, s/nº 08002-BARCELONA Tel.: 302.42.00
FELIX ASTIN SARRODO Director Area Hacienda y Economia AYUNTAMIENTO DE ZAMAGOZA	Plaza del Pilar, s/nº ZARAGOZA Tel.: 976 - 22.48.30	LEONARDO CABALLERO ALCON Adjunto al Director Regional BANCO HISPANO AMERICANO	Pº. de Gracia, 39-40 08007-BARCELONA Tel.: 93 - 301.42.00

JORDI CAMOS GRAU
Economista

Palau Nacional
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 423.31.30

JOAN CAMPRECIOS

Bruch, 21 - 4^a - 2^a
08010-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.00.57 - 318.70.51

PLA ESTRATÈGIC BARCELONA 2000

ISIDRE CANALS

Calabria, 168
08015-BARCELONA
Tel.: 93 - 425.21.11

CONSORCI INFORMACIÓ DOC. DE CATALUNYA

J.M. CARRERAS PUIGENGOLES

Plaça Catalunya, 20
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.71.69

SINDICATURA DE COMPTES

LLUISA CASALS i FONT

Balmes, 236 - 2^a
08008-BARCELONA
Tel.: 93 - 218.11.20 - Ext. 1250

Economista

FRANCESC CASANOR MATHEU

Rambla de Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20

CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES

CARLES CASTELLS OLIVERES

Plaça Sant Jaume, s/n^a.
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.57.82

Secretari Tècnic Àrea Ec. i Emp.
AJUNTAMENT DE BARCELONA

PERE CLARENS

Rambla de Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20

CONSELLERIA ECONOMICA I FINANCES

JOAN CLAVERA MONJOVELL

Campus Bellaterra
08193-BELLATERRA (Barcelona)
Tel.: 93 - 692.02.00 - Ext. 1330-1680

Catedràtic Economia Aplicada
FAC. CIÈNCIES ECONÒMIQUES - U.A.B.

JORDI CONEJOS

Rambla de Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 302.50.20 (93)

CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES

MARTIN CORRAL ESTRADA

(Siemens)
BARCELONA
Tel.: 93 - 205.60.00

Gerente
SIEMENS

FRANCESC COSTABELLA PAPIOL

Plaça Antoni Maura, 6
08003-BARCELONA
Tel.: 93 - 319.77.00

Director General
CAIXA DE CATALUNYA

ENRIC CROUS
Director General
FIRA DE BARCELONA

Avda. Reina Cristina, s/n^a.
03004-BARCELONA
Tel.: 423.31.60 (93)

MONTSERRAT CUCHILLO FOIX
Abogado / Prof. D^e. Administrativo
FACULTAD DERECHO

Diagonal, 634
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.63.26

ANTON CHECA TORRES
Gerente Area Soporte Tecnico
INSTITUT TECNOLÒGIC DE LA CONSTRUCCIÓ

Bon Pastor, 5 - 4^a
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.60.99

JOAQUIM DAURELLA
Director Relacions Econòmiques Internac.
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Plaça Sant Jaume, s/n^a
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.42.00

EDUARD DURAN
Area Serveis Socials
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Ciutat, 4 - 5^a
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.46.79

PERE DURAN VALL-LLOSERA
Director
PATRONAT MUNICIPAL DE TURISME

Pe. de Gràcia, 35
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.44.77

FERNANDO ERASO ECHARRI
Jefe Servicio
Delegación M.O.P.U.

Maestro Nicolau, 19
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.07.58

MIQUEL ESPINOSA
Tècnic Superior Finances
CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA

Zona Franca-Carrer 62, n° 420- Sector A
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 336.61.61 - Ext. 2415

ROSER ESQUITS i AUSIO
Cap Departament Editorial
INSTITUT TECNOLÒGIC DE LA CONSTRUCCIÓ

Bon Pastor, 5 - 4^a
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.60.99

ANA M^a. ENJUAMES BALAGUER
Colaborador Tècnic
CONSELLERIA POLITICA TERRIT. I OBRES P.

Balmes, 236
08008-BARCELONA
Tel.: 93 - 218.11.20 - Ext. 1250

GARCIA MAYMIS
Subdirector
CAIXA DE CATALUNYA

Plaça Antoni Maura, 6
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 319.77.06

ANTONI FARRÉ I PIÑA
Cap Servei
CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES

Rambla Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20 - Ext. 242

ANTONIO FERNANDEZ
PRICE WATERHOUSE

Avda. Roma, 2 y 4 (Torre Catalunya)
08014-BARCELONA
Tel.: 93 - 423.15.81

TOMAS FIGUERAS RIERA
Director Comercial
FERROCARRILS DE LA GENERALITAT

JOSEP FREIXES

ANEQUIP

IGNACIO GARCIA AROCA
Director
PERSONAS Y SISTEMAS

FRANCESC GARCIA BARNADA
Vocal Junta Directiva
CAMBRA OFICIAL CONTRATISTES OBRES PUB.

ANTONIO GARCIA BERNARDO
Aporera de Producción y Marketing
BANCO CENTRAL

JOSE A. GARCIA DURAN
Cat. Teoria Económica
FAC. CIENCIAS ECONOMICAS

IGNASI GENOVES I AVELLANA
Cap de Secció
CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES

JEAN PIERRE GENSANE
Geógrafo-Consultor

JORGE GONZALEZ
Consultor

MANEL GARCIA LUÑO
Coordinador de Formació
AJUNTAMENT DE BADALONA

JORGE GRAELLS FERRANDEZ
Director
INSTITUT CERDA

FRANCESC GRANELL TRIAS

CAMBRA DE COMERÇ, INDUSTRIA I NAV. BARC.

ERIC GRIFUL PONSATI
Estudiant Enginyer Camins

Plaça Catalunya, 1
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.43.16

BARCELONA

Santiago Bernabeu, 10 - 5ª D
28036-MADRID
Tel.: 91 - 411.14.99

Pau Claris, 95 - 2ª - 2*
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.22.61

Pº. de Gracia, 82
08008-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.00.70 - Ext. 154

Avda. Diagonal, 690
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 203.50.54

Rambla Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20 - Ext. 241

13, Camille Pelletan
66000-PERPIGNAN (Francia)
Tel.: 68.35.35.43

Guadiana, 9
28023-POZUELO DE ALARCON (Madrid)
Tel.: 91 - 435.90.45

Mar, 55
08911-BADALONA (Barcelona)
Tel.: 93 - 389.01.00 - Ext. 500

Numancia, 185 - 4ª - 2*
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 205.74.11

Diagonal, 454
BARCELONA
Tel.: 93 - 319.13.00

Calatrava, 19
08017-BARCELONA
Tel.: 93 - 204.34.12

MANUEL IGNACIO HEDILLA

CONSELLERIA METROPOLITANA DE L'HORTA

ANGEL HERMOSILLA PEREZ
Economista
CEAM

ROSABELA HERNANDEZ

INSTITUT ESTUDIS METROPOLITANS

ENRIC HOMS MARTINEZ
Director Desarrollo Corporativo
Grupo CAE

JOSE ANTONIO IGLESIAS MILLAN
Analista de Planificación
BANCO DE BILBAO

XAVIER IRIGOYEN MORAN
Director Serveis
AJUNTAMENT DE BARCELONA

MAR ISLA PERA
Director Estudis
CEP

JOAN JUBERT
Secretario Técnico de Urbanismo
CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA

CARLES KINDER ESPINOSA
Economista

ISAAC LAMBERTA BARBERO
Secretari
COL·LEGI OFICIAL ENGINEERS CAMINS

PEDRO LINARES

AURELIO LOPEZ HEREDIA
Jefe de Servicio
Delegación M.O.P.U.

ANTONI LUCCHETTI
Regidor Ponència Desenv. Econ. i Social
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Plaça Ayuntamiento, 9 - 6ª
46002-VALENCIA
Tel.: 96 - 352.84.44

José Anselmo Clavé, 2 - 4ª
28002-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.80.58

Carrer 62 nº 420 - Sector A-Zona Franca
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 335.73.13

Zona Franca S/B - C/B
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 335.31.00

Diagonal, 468
08006-BARCELONA
Tel.: 237.55.00

Menéndez Pelayo, 220
08017-BARCELONA
Tel.: 93 - 217.15.11

Major de Gràcia, 71
BARCELONA
Tel.: 93 - 218.81.98

Carrer 62 nº 420 - Sector A - Zona Franca
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 336.61.61 - Ext. 2205

Alt de Gironella, 1
08017-BARCELONA
Tel.: 93 - 204.91.25

Calatrava, 19
08017-BARCELONA
Tel.: 93 - 204.34.12

BARCELONA

Maestro Nicolau, 19
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 200.07.53

Via Laietana, 23
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 310.14.04

MANEL LUDEVÍD

CONSORCI DE LA ZONA FRANCA

Carrer 60 nº 421 - Sector A - Zona Franca
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 335.91.51

MIGUEL LUMBIERRES MENDEZ
Coordinador de Juventud
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Avingó, 7 - Entlo.
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.12.21

ENRIC LLARCH I POYO
Cap Departament d'Estudis
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Ciutat, 4
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.02.88

TERESA LLUCIA FIGUERAS
Cap Dpt. Despeses
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.06.84

SALVADOR MALUQUER
Secretario General
AIPA

Gran Via Corts Catalanes, 670
08019-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.92.00

FRANCESC MARATA
Professor
IUR (Polítiques)

Campus Bellaterra
BELLATERRA (Barcelona)

FAUSTINO MARIN PERA
Director Area Prom. Económica y Laboral
AJUNTAMENT DE BADALONA

Mar. 55
08911-BADALONA (Barcelona)
Tel.: 93 - 389.01.00 - Ext. 500

FRANCISCO MARTI SOLER
Comité Ejecutivo
UNION PATRONAL METALURGICA

José Anselmo Clavé, 2 - pral.
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.08.28

RAKON MAS
Delegat Especial de l'Estac en el
CONSORCI DE LA ZONA FRANCA

Carrer 60 nº 421 - Sector A - Zona Franca
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 335.91.51

FRANCESC XAVIER MENDOZA MAYORDOMO
Responsable Programa Gestió Pública
ESADE

Avda. Pedralbes, 60-62
08034-BARCELONA
Tel.: 92 - 203.78.00

CARMEN MIRALLES I GUASCH
Geógrafo

Mayor de Gràcia, 71 - 2º - 1ª
08012-BARCELONA
Tel.: 93 - 218.81.98

LUIS MIRO BERGER
Director Producción y Marketing
BANCO CENTRAL

Pº. de Gràcia, 82
08008-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.00.70 - Ext. 166

JORDI MONREAL I POLLANCH
Jefe Empresas
CAIXA DE CATALUNYA

Plaça Antoni Maura, 6
BARCELONA
Tel.: 93 - 319.77.00

JAUME MONFORT HERRAS
Alcalde
AJUNTAMENT DE VILADECANS

Jaume Abril, 2
08840-VILADECANS (Barcelona)
Tel.: 93 - 658.02.00

VICENTE MORALES LOPEZ DEL CASTILLO
INSTITUT D'ESTUDIS LABORALS

Universitat de Barcelona
BARCELONA

JORDI MORETONES SUÑOL

Avda. República Argentina, 168 - 7º - 1ª
08023-BARCELONA
Tel.: 93 - 211.41.56

JOSEP MUNNÉ
President
PORT AUTONOM DE BARCELONA

Portal de la Pau, 1
08003-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.87.50

JOSEP M. MUNTANER I PASQUAL
President-director General
INSTITUT CATALÀ DE FINANCES

Pau Claris, 138 - 2º
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.20.82

JOSEP M. MUR I JOSÉ
Cap de Servei
INSTITUT CATALÀ DE FINANCES

Pau Claris, 138 - 2º
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.20.82

PEDRO NAVARRO

Avda. Diagonal, 654 - 5º
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 205.10.12

ARTHUR ANDERSEN & Co.
ANTONI NOGUES I OLIVE
Director Area Progra., Planif. i Coord.
AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET

Plaça Ajuntament, 11
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT (Barcelona)
Tel.: 93 - 337.94.50

ENRIC OLTRA
Cap Secretaria Técnica Area Serv. Socials
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Ciutat, 4 - 5º
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.46.79

OLLE DOMINGO
Economista
CAMBRA COMERÇ, INDUSTRIA I NAV. BARCELONA

Avda. Diagonal, 452
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 219.13.00

VICENÇ OLLER

Avda. Diagonal, 520 - 2º - 4ª
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 200.81.66

CERCLE D'ECONOMIA
PERE PADRÓ
Responsable Sector Públic
CAIXA DE BARCELONA

Avda. Diagonal, 530
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 201.66.66

TRENE PACES I PERARNAU
Secretaria Técnica Regidoria Presidència
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 317.48.92

SANTIAGO PAGES i MARTI

Avda. Diagonal, 452
08006-BARCELONA
CAMBRA COMERÇ;INDUST. I NAVEG. BARCELONA
Tel.: 93 - 219.13.00

MARTI PARELLADA

Vice-Rectorat Economia i Administració
UNIVERSITAT DE BARCELONA
Gran Via, 585
08001-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.42.66

JOAN PARPAL

Coordinador Serveis Area Serv. Socials
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Pº. San Juan, 78
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 336.23.63

JOSEP Mª. PASCUAL

Coordinador Serveis Area Serv. Socials
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Ciutat, 4 - 5º
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.46.79

JOSEP Mª. PELLEJA

Director Executiu- Ponència Desenvol.
Econòmic i Social-AJUNT. BARCELONA
Via Laietana, 23
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 310.14.04

PEDRO PELLICER IRRAN

Director Servicio Tecnología
CEAM
José Anselmo Clavé, 2
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 318.80.58

ANTONI PERRAMON DALMAU

Director Gral. Patrimoni
CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES
Rambla Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20

PERRAMON i LLADÓ

CONSELLERIA ECONOMIA I FINANCES
Rambla Catalunya, 19 - 21
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.50.20

JORDI PETIT FONTSERÉ

Economista
Pº. de Gracia, 2 - 2ª
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 317.81.61

FRANCESC PINYOL BORI

Vocal Junta Directiva
CAMBRA OFICIAL CONTRATISTES OBRES PUB.
Pau Claris, 95 - 2º - 2ª
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.22.61

MARCEL PLANELLES

Prof. política de empresa
ESADE
Avda. Pedralbes, 60 - 62
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 203.78.00

JUAN PUJOL SEGARRA

Secretario General
FONENTO DEL TRABAJO NACIONAL
Via Laietana, 32
08003-BARCELONA
Tel.: 93 - 319.61.00

FRANCESC RAFART

AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.42.00

ISABEL RAVENTOS

Carrer 62, nº 420 - Sector A - Zona Fran.
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 336.61.61

CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA

MERCE RATJER

RAMBLA DE CATALUNYA, 75
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.65.44

EARRIA

JOSE RAMON REMOLINA

Director Planificació
BANCO DE BILBAO
Diagonal, 468
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 237.55.00

MONICA REVUELTA GODDY

Secretaria Técnica
CAMARA OFICIAL CONTRATISTAS OBRAS PUB.
Pau Claris, 95 - 2º - 2ª
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.22.61

JESUS RIBES MACIAN

Director Coordinación
FEDERACION VALENCIANA DE MUNIC. Y PROV.
Calle del Mar, 42 - 3º
46003-VALENCIA
Tel.: 96 - 331.14.35

DOLORS ROIG

CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA
Carrer 62 nº 420 - Sector A - Zona Fran.
08004-BARCELONA
Tel.: 93 - 336.61.61

RAFAEL ROMERO FERNANDEZ

Secretario General
CAMARA OFIC.CONTRATISTAS OBRAS PUBLICAS
Pau Claris, 95 - 2º - 2ª
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.22.61

MIQUEL RUBIROLA i TORRENT

Director General
INSTITUT CATALA DEL CREDIT AGRARI
Pau Claris, 138 - 4º
08010-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.41.19

JACQUELINE SCATTI

Dpt. Finances
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.42.00

ARMAND SAEZ BUESA

Cap Gabinet Tècnic Programació
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.93.85

BONAVENTURA SALA PRAT

Cap Dpt. Economia i Empreses
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 302.42.00 (93)

JOAN SALAS OROZCO

Director-Gerente
LA FARCA, S.A.
Barcelona, 2
08901-L'HOSPITAL DE LLOBREGAT (Barce)
Tel.: 93 - 338.67.54

NARCISA SALVADOR

Dpt. Hisenda
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 302.42.00 (93)

JUAN SAN MIGUEL
Director Area C. Institucional
CAIXA DE BARCELONA
Avda. Diagonal, 530
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 201.66.66

EDUARD SANCHEZ MONJO
BARCELONA

HECTOR SANTOVSKY
Dpt. Formació i Abast
AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET
Rbla. Justo Oliveras, 23 baixos
08901-L'HOSPITALET DE LLOBREGAT (Barcel.)
Tel.: 93 - 338.76.61

CUTLIERMO SARRIAS MORAGREGA
Director Asesor. Inversiones
BANCO URQUIJO-UNION
Pº. de Gracia, 27
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.60.00

ISABEL M. SEGURA i RODA
Cap Gabinet d'Assessorament del Presid.
INSTITUT CATALA DE CONSUM
Carles III, 105
08028-BARCELONA
Tel.: 93 - 330.98.12

RAMON SERO ESTEVE
Director-Gerent
CAMBRA COMERC. IND. I NAVEGACIO DE BARC.
Avda. Diagonal, 452
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 219.13.00

ALBERT SERRA
INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS
Carrer 62 nº 420. Sector A - Zona Franca
08004-BARCELONA
Tel.: 335.73.13

MATILDE SERRA
Economista
CAMBRA COMERC. IND. I NAV. DE BARCELONA
Avda. Diagonal, 452
08006-BARCELONA
Tel.: 93 - 219.13.00

ALBERT SERRATOSA i PALET
President del Patronat
ITEC
Bon Pastor, 5 - 4º
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.60.99

JOSE Mª. DE SIMON I PLANAS
Secretari General
UNION METALURGICA
BARCELONA

FRANCISCO JAVIER SOBRIÑO SUAREZ
Cap Servei d'Estudis
Dpt. COMERC. CONSUM i TURISME
Pe. de Gracia, 45
08007-BARCELONA
Tel.: 93 - 237.90.45

JOAQUIM SOLA i SOLA
Economista / Professor
UNIVERSIDAD DE BARCELONA
Avda. Diagonal, s/nº
08034-BARCELONA
Tel.: 93 - 203.50.54

PIJAR SOLAR
AJUNTAMENT DE SANTA COLOMA DE GRAMANET
Plaça de la Vila, s/nº
SANTA COLOMA DE GRAMANET (Barcelona)
Tel.: 93 - 385.59.53

JAUME SOLER LLUSA
Economista
Muntaner, 338
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.25.28

JOAN SOLER SERRATOSA
Equipo Invest. Area Servicios Sociales
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Ciutat, 4
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.88.61

ANA TENZA
Rambla Catalunya, 102 - 3º - 3º
08008-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.71.61

ROSENDO TERMES
BARCELONA

JOSEP Mª. TORRES
Tècnic - Ponència Desenv. Econòmic i
Social - AJUNTAMENT DE BARCELONA
Via Laietana, 23
08002-BARCELONA
Tel.: 310.14.04 (93)

TRESA TORRES i TORRES
Cap Secció
INSTITUT CATALA DE FINANCES
Pau Claris, 138 - 2º
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 215.20.82

JOAQUIN TRIGO FORTELA
Director Dpto. Economía
FOMENTO DEL TRABAJO NACIONAL
Via Laietana, 32
08003-BARCELONA
Tel.: 93 - 319.61.00

JUAN TRUILLENT
Dpt. Economía Aplicada
FACULTAD ECONOMICAS - U.A.B.
Campus Bellaterra
BELLATERRA (Barcelona)
Tel.: 93 - 692.02.00

SANTIAGO UDINA ARELLUO
Director Serveis Finangament
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 301.58.89

JOSEP MARIA VALERI i FERRET
Director
ITEC
Bon Pastor, 5 - 4º
08021-BARCELONA
Tel.: 93 - 209.60.99

MANUEL VALLEJO CANALEJO
Director Suport Empresarial
AJUNTAMENT DE BARCELONA
Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 305.02.88

PEDRO VALVERDE GARCIA
Regidor Formació Ocupacional
AJUNTAMENT DE BADALONA
Mar, 55
08911-BARCELONA
Tel.: 93 - 389.01.00 - Exc. 500

CRISTOBAL VALESPIR FOU
Vocal Junta Directiva
CAMBRA OFT. CONTRATISTAS OBRAS PIVR.
Pau Claris, 95 - 2º - 2º
08009-BARCELONA
Tel.: 93 - 302.22.61

FRANCISCO VALLEJO OSORNO
Oficina Planeamiento
AYUNTAMIENTO DE HUELVA

Plaza Constitución
21004-HUELVA
Tel.: 955 - 24.24.11 - Ext. 267

MONTERRAT VENDRELL i TORNABELL
Assessoria Tècnica Regidoria Presidència
AJUNTAMENT DE BARCELONA

Plaça Sant Jaume, s/nº
08002-BARCELONA
Tel.: 93 - 317.48.92

IMMA VILA PALMAROLA
Economista

Calabria, 168
08015-BARCELONA
Tel.: 93 - 425.21.11

ALBERT VILLALTA

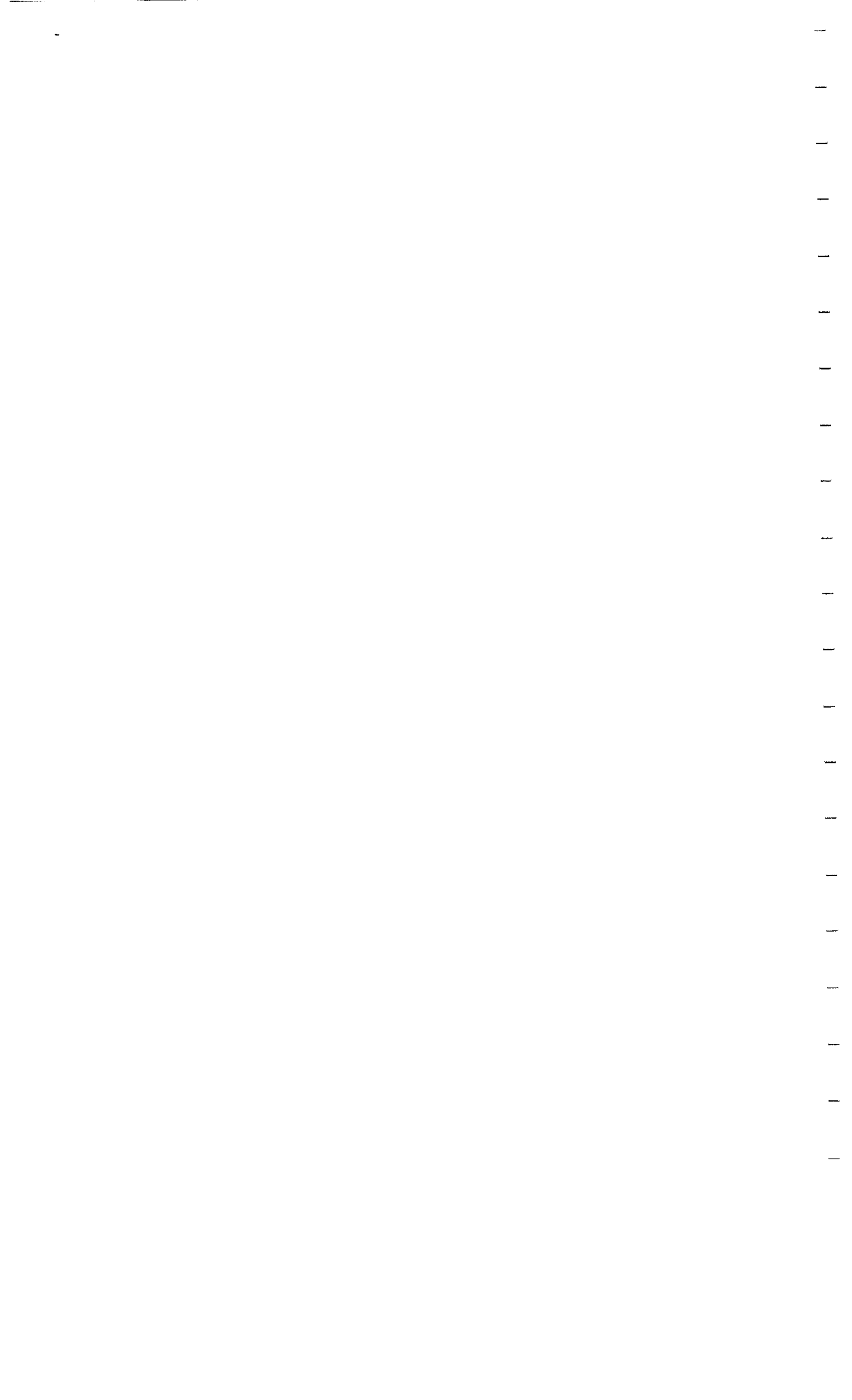
Calatrava, 19
08017-BARCELONA
Tel.: 93 - 330.92.52

COL·LEGI OFICIAL D'ENGINYERS CAMINS

DOCUMENT NUM. 2

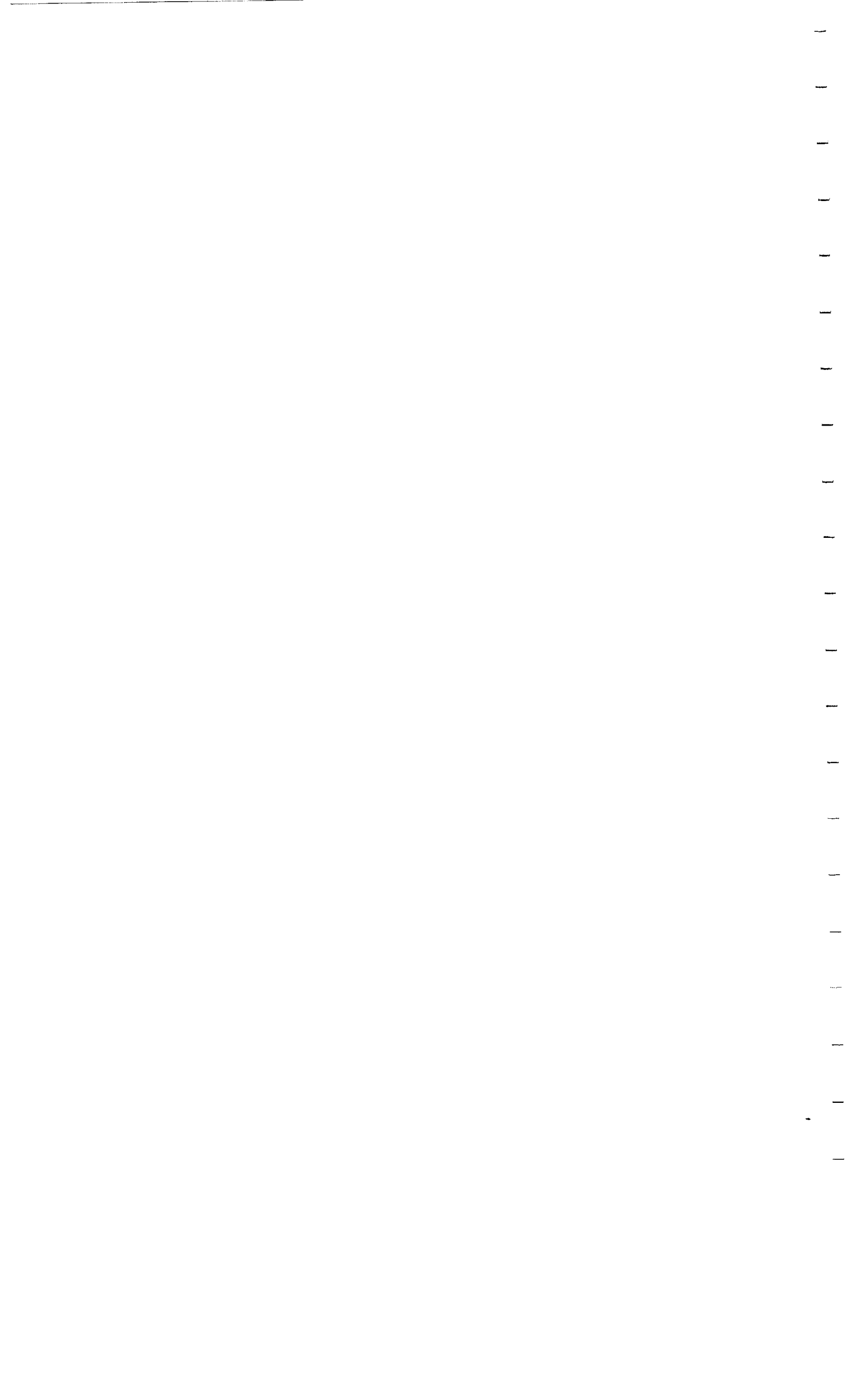
DOCUMENTS D'ANALISI PER ELS TEMES DE
DIAGNOSI

Barcelona, desembre de 1988

ASPECTES SOCIOECONOMICS DE LA
POBLACIO

JOAN SOLER

I N D E X

	<u>Pàgina</u>
Demografia	1
Aspectes Socioeconòmics de la població	35
Sector Manufacturer	72
Construcció	82
Sector Financer	99
Turisme	129
Comerç	139
Serveis a l'Empresa	155
Sector Públic	177
Cultura	188
Transports i Comunicacions	227
Universitat i Formació	235
Noves Activitats	286
Factors d'Atracció de la Barcelona	326
Associacions i Organitzacions Econòmiques: Públiques i Privades	337
L'Espai Urbà	342
Benestar Social	404
Qualitat de Vida	413
Fiscalitat	427
Tecnologia	436
Serveis Mèdics i Sanitaris	450

DEMOGRAFIA

ANNA CABRE

INTRODUCCIO

Amb els seus 1.700.000 habitants, la Barcelona de l'any 1986 representa el 28,46 per cent de la població de Catalunya. Aquest pes relatiu no s'aparta gaire del que tenia l'any 1900: 27,67 per cent. Aquesta constància, però, és tan sols una aparença que s'esvaeix en observar detalladament l'evolució demogràfica de la ciutat al llarg d'aquest període (Vegeu Taula 1).

En començar el segle XX, Barcelona era ja una ciutat molt gran. Amb el seu mig milió llarg d'habitants, Barcelona superava vint vegades la segona ciutat catalana (Reus) i seguia de molt a prop la capital d'Espanya.

En el transcurs de les dècades següents, el creixement de Barcelona es fa espectacular: entre 1920 i 1930, la població augmenta el 41% i assoleix el milió d'habitants. L'any 1930, Barcelona és la ciutat més poblada d'Espanya i és vint i dues vegades superior a la segona ciutat de Catalunya (Sabadell); hi viuen el 36% dels habitants del Principat, proporció que anirà creixent, lentament, fins a 1960 (39,69%). No sembla doncs exagerada l'expressió que va fer fortuna, parlant de la "macrocefàlia barcelonina".

A partir de 1960, el creixement de Barcelona es fa més lent que el del conjunt de Catalunya, cosa que es tradueix en una progressiva pèrdua del pes relatiu, que se situa de nou, en els últims anys, al nivell de principis de segle. Entre 1960 i 1980, la desacceleració del creixement no s'explica per un menor dinamisme de l'aglomeració barcelonina respecte del conjunt català, sinó per la saturació d'un terme municipal d'extensió molt reduïda (92,4 km²) i per l'expansió del nucli urbà cap als municipis adjacents. Entre 1960 i 1980, Barcelona creix només en 200.000 habitants, estancant-se pràcticament, a partir de 1970, entre els 1,7 i 1,8 milions d'habitants; en canvi, els municipis que formaven la Corporació Metropolitana guanyen, en el seu conjunt, més d'un milió d'habitants en el mateix període. La ciutat de Barcelona, que representava el 89,7% de la població metropolitana l'any 1900, i encara el 77,6% l'any 1960, només en representa el 56,6% l'any 1981. Es a dir, que el creixement demogràfic de l'aglomeració barcelonina es va fer molt majo-

ritàriament, en aquest període, fora dels límits de la ciutat de Barcelona.

Es d'assenyalar, no obstant això, que entre 1981 i 1986, el procés de pèrdua de pes relatiu de Barcelona dins de Catalunya i dins de la seva pròpia aglomeració sembla haver-se aturat, però això no tant per una revisalla demogràfica de la ciutat, sinó per haver entrat tota la població catalana en un període d'estancament, i fins i tot, en el cas de la CMB, en un període igualment regressiu.

L'aparent paral·lelisme de les evolucions, en el període més recent, no ens ha, però, d'enganyar: els processos que les han originat evolucions tenen diagnòstics distints per al cas de Barcelona, per als municipis que li son més pròxims (grosso modo, la resta de la comarca del Barcelonès), per a la resta de municipis de l'antiga CMB, i per al conjunt de Catalunya. I diagnòstics diferents volen dir pronòstics diferents.

L'informe que presentem se cenyirà als límits estrictes del municipi de Barcelona, encara que, a fins comparatius, estendrem a vegades l'anàlisi a d'altres àmbits. L'informe es dividirà en tres parts: en la primera, analitzarem l'evolució recent, tractant d'esbrinar-ne els elements conjunturals i les tendències a llarg termini; en la segona, examinarem els possibles futurs de la població de Barcelona, tant en funció de les eventuals evolucions "espontànies" de les variables demogràfiques com dels efectes directes o indirectes de les polítiques i actuacions, bé siguin per part de les autoritats municipals o d'altres agents. Finalment, en una tercera part, farem recomanacions sobre el que, al nostre parer, haurien de ser les línies directrius d'aquestes intervencions per part de l'Ajuntament de Barcelona.

TAULA I: Evolució de la població: Barcelona, Corporació Metropolitana i Catalunya.

<u>POBLACIÓ</u>		<u>C.M.B.</u>		<u>Total</u>	
<u>Anys</u>	<u>Barcelona</u>	<u>Sense Barna</u>	<u>C.M.B.</u>	<u>Catalunya</u>	
1900	544.137	62.607	606.744	1.966.382	
1930	1.005.565	182.148	1.187.713	2.791.292	
1950	1.280.179	265.129	1.545.308	3.240.313	
1960	1.557.863	449.085	2.006.948	3.925.779	
1970	1.745.142	968.655	2.713.797	5.122.567	
1975(*)	1.751.136	1.228.853	2.979.989	5.660.393	
1981(*)	1.752.627	1.344.121	3.096.748	5.955.414	
1986(*)	1.701.812	1.329.908	3.031.720	5.978.638	
(*)Població de dret					
<u>CREIXEMENT ABSOLUT</u>					
1900-1930	461.428	119.541	580.969	824.910	
1931-1950	274.614	82.981	357.595	449.021	
1951-1960	277.684	183.956	461.640	685.466	
1961-1970	187.279	519.570	706.849	1.196.788	
1971-1975	5.994	260.198	266.192	537.826	
1976-1981	1.491	115.268	116.759	296.021	
1981-1986	-50.815	-14.213	-65.028	22.224	
<u>TAXA DE CREIXEMENT ANUAL ACUMULATIU (%)</u>					
1900-1930	2,07	3,62	2,26	1,17	
1931-1950	1,21	1,89	1,32	0,74	
1951-1960	1,98	5,41	2,65	1,94	
1961-1970	1,33	8,09	3,23	2,67	
1971-1975	0,07	4,87	1,89	2,08	
1976-1981	0,02	1,75	0,75	1,02	
1981-1986	-0,59	-0,21	-0,42	0,07	

TAULA I (Continuació)

PES DEMOGRÀFIC SOBRE TOTAL CATALUNYA(%)

<u>Anys</u>	<u>Barcelona</u>	<u>Sansa Barcelona</u>	<u>C.M.B.</u>	<u>Catalunya</u>
1900	27,67	3,18	30,85	100,00
1930	36,02	6,53	42,55	100,00
1950	39,52	8,17	47,69	100,00
1960	39,69	11,43	51,12	100,00
1970	34,07	18,91	52,98	100,00
1975	30,93	21,71	52,62	100,00
1981	29,41	22,56	52,62	100,00
1986	28,46	22,24	50,71	100,00

Font:Elaboració a partir de dades censals i padronals de l'I.N.E., C.I.D.C. i C.M.B.

EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA RECENT DE LA CIUTAT DE BARCELONA

Durant el període de "boom" demogràfic català, de 1950 a 1975, Barcelona va tenir constantment un creixement demogràfic positiu, que tenia el seu suport en dos pilars: un creixement immigratori exuberant (que va conèixer el seu punt culminant en el primer quinquenni dels seixanta) i un creixement natural que, anant "in crescendo" fins 1968, es va mantenir a nivells notablement alts fins 1973, sobretot per efecte de l'elevada natalitat.

Entre 1975 i 1981, per primera vegada el moviment migratori pren un sentit negatiu (-49.128 persones en cinc anys), però això ho compensa el creixement natural, en declivi però relativament important encara (50.619 persones); la població de Barcelona s'estabilitza amb un creixement pràcticament nul (Vegeu Taula 2).

En el quinquenni més recent (1981-1985), però, el creixement natural (4.849 persones) ja ha minvat tant que no pot contrapesar, ni de bon tros, la pèrdua emigratòria (-55.664 persones) i Barcelona perd més de 50.000 habitants.

De fet, a partir de 1985 el propi moviment natural es fa negatiu, ultrapassant les defuncions als naixements. El quinquenni en el que ara ens trobem, s'inicia doncs amb un signe negatiu dels dos components del creixement.

Vegem-ho amb més detall.

El moviment natural (Vegeu Taula 3)

A partir de 1973, i molt marcadament a partir de 1975, la natalitat experimenta una caiguda sense precedents en temps de pau; els naixements passen del màxim de 31.689 l'any 1973 al mínim de 13.843 l'any 1987; la natalitat, que era de 17,66 naixements per mil habitants el 1973, passa el 1983 per sota la línia simbòlica dels 10 per mil i se situa, l'any 1987, arran dels 8 naixements per mil habitants. Aquest descens, que s'inscriu dins del moviment general observat a tots els països industrialitzats té però, a Barcelona, un caràcter molt accentuat i no ha estat, ara per ara, suficientment estudiat. A part dels efectes negatius de la crisi econòmica, als quals es fa sovint referència, es pot pensar, com a factor explicatiu, en el descens del nombre de matrimonis i l'extensió de noves formes familiars (parelles cohabitants,

TAULA 2. COMPONENTS DEL CREIXEMENT DEMOGRAFIC.1975-1981 i 1981-1986. BARCELONA,
CMB I CATALUNYA

<u>1975-1981</u>	<u>Barcelona</u>	<u>Resta CMB</u>	<u>Total CMB</u>	<u>catalunya</u>
1. Població 1975	1.751.136	1.228.853	2.979.989	5.660.393
2. Població 1981	1.752.627	1.344.121	3.096.748	5.956.414
3. Creixement total(2-1)	1.491	115.568	116.759	296.021
4. Creixement natural	50.619	98.601	149.220	262.352
5. Creixement migratori(3-4)	-49.128	16.667	-32.461	33.669

<u>1981-1986</u>	<u>Barcelona</u>	<u>Resta CMB</u>	<u>Total CMB</u>	<u>Catalunya</u>
1. Població 1981	1.752.627	1.244.121	4.096.748	5.956.414
2. Població 1986	1.701.812	1.329.908	3.031.720	5.978.638
3. Creixement total(2-1)	-50.815	-14.213	-65.028	22.224
4. Creixement natural	4.849	49.787	54.636	106.063
5. Creixement migratori(3-4)	-55.664	-64.000	-119.664	-83.839

Font: CMB. Padró d'habitants 1986

de doble domicili, famílies monoparentals) aparentment més freqüents a Barcelona que arreu i que semblen estar relacionades amb una fecunditat més reduïda. També pot pensar-se, però, en l'existència d'un "filtre urbà" que seleccioni positivament aquelles famílies o persones de més feble fecunditat, relegant cap a la perifèria urbana els grups més nombrosos i més necessitats d'espai a bon preu. Això explicaria no sols l'evolució de la natalitat a Barcelona, sinó també les diferències de nivell que tradicionalment han existit entre la ciutat i la seva àrea metropolitana.

Històricament, la baixa de la fecunditat a Catalunya es va iniciar el segle passat a Barcelona i a la seva àrea i, de llavors ençà, la ciutat ha mantingut en tota circumstància una fecunditat més baixa que la del conjunt català, com ho il·lustra la Taula 4: en dades corresponents als moments actuals, el nombre mig de fills per dona és de 1,16 a Barcelona, contra 1,38 a Catalunya. El que crida l'atenció d'aquestes xifres no és tant la subfecunditat de Barcelona, pròpia de la majoria de grans ciutats a tot el món, sinó el que aquesta diferència segueixi essent tant pronunciada quan les xifres catalanes ja han assolit uns nivells més baixos que els de la majoria de països europeus. Les dades de la Taula 4 mostren també que la maternitat és a Barcelona més tardana que a Catalunya: mentre la fecunditat de les dones de 30 a 40 anys és lleugerament superior a Barcelona, la de les menors de 25 anys hi és molt inferior (pràcticament la meitat). Sembla indiscutible que aquestes pautes diferents han de tenir relació amb el major nivell d'instrucció i la major activitat de les dones que resideixen a Barcelona, relacionats, entre altres, amb una nupcialitat més feble i més tardana; però també hi juguen, sens dubtes, aspectes diferencials de la fecunditat directament atribuïbles a l'àmbit urbà (medi, tradició i cultura).

Pel que fa a la mortalitat, l'evolució favorable del nombre de defuncions des de 1973 fins a 1982 va incidir positivament sobre el creixement vegetatiu. A partir de 1983, la taxa de mortalitat ha anat augmentant, no pas per efecte d'un augment de les probabilitats de mort, ben al contrari, sinó pel notable envelliment de la població consecutiu de la baixa de la natalitat.

Com a resultat de l'evolució divergent de les taxes de natalitat i de mortalitat, el creixement natural de Barcelona és negatiu des de 1985, sense que es pugui preveure una sortida d'aquesta situació mentre no canviï l'actual tendència a la baixa de la fecunditat.

TAULA 3 Evolució del Moviment Natural: Barcelona 1973-1987

<u>Anys</u>	<u>Naixements</u>	<u>Matrimonis (1)</u>	<u>Defuncions</u>	<u>Creix. Natural</u>
1973	31.689 (max.)	12.096	16.354	15.335
1974	30.573	12.575	15.841	14.732
1975	27.976	12.451	13.763	14.213
//				
1980	20.311	9.187	14.134	6.177
1981	19.123	7.758	14.302	4.821
1982	17.973	7.911	14.007	3.966
1983	16.440	8.229	14.908	1.532
1984	15.598	7.838	14.812	785
1985	15.190	7.489	16.057	- 867
1986	14.413	7.029	16.089	-1.676
1987	13.843	7.085	15.292	-1.449

(1) només els celebrats a Barcelona: no té cap significat demogràfic

Font: Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona, 1987. Ajuntament de Barcelona

TAULA 4. FECUNDITAT GENERAL PER EDATS

<u>Edats</u>	<u>Barcelona 1987</u>	<u>Catalunya 1986</u>
15-19	6,0	11,4
20-24	29,8	57,1
25-29	92,3	107,7
30-34	72,1	67,2
35-39	26,9	25,8
40-44	5,1	6,8
45-49	0,2	0,4
I.S.F.	1,162	1,382

Font: Elaboració pròpia amb dades del Cens i d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i del C.I.D.C.

El moviment migratori (Vegeu Taula 5)

La immigració ha estat, tot al llarg del segle i fins a una època molt recent, la base principal del creixement demogràfic de Barcelona. Cal recordar que el creixement natural negatiu que, com acabem de veure, s'ha produït en els anys recents, no és un fenomen nou, sinó que era la situació habitual abans de 1920 i que, entre 1920 i 1965, el creixement migratori va superar sempre el creixement natural de la ciutat. Aquesta immigració provenia, en part, d'altres llocs de Catalunya, però l'aportació majoritària la feien homes i dones d'altres llocs d'Espanya. Entre els habitants nascuts fora de Barcelona, els catalans no han representat mai més del 38,6% (1920), i actualment no arriben ni al 20%.

Encara que no es disposa de dades precises, pot afirmar-se que l'època de màxim creixement migratori va ser la compresa entre 1920 i 1936, amb una immigració neta anual d'uns 25.000 habitants. La crisi, la guerra i les restriccions a les migracions imposades durant la postguerra, van frenar el moviment. Una segona onada es produí més tard, entre 1950 i 1965: les xifres registrades de què es disposa a partir de 1952 donen uns 20.000 immigrants nets per anys, xifra sens dubte inferior a la realitat. A partir de 1965, i a causa del fenomen ja esmentat de saturació municipal, la immigració decreix molt ràpidament, mentre que a la resta de l'aglomeració barcelonina es manté molt elevada fins ben entrats els anys setanta. En el quinquenni 1970-1975, la immigració neta a Barcelona és fa insignificant i a partir de 1975 esdevé clarament negativa, perfilant-se la tendència cap a l'augment progressiu de l'emigració que no ha cessat de llavors ençà. Pel que fa a l'àmbit de la Corporació Metropolitana, la immigració decreix igualment a partir de 1975.

La pèrdua emigratòria de Barcelona s'ha accentuat en els anys vuitanta: el promig anual d'emigrants nets registrats entre 1976 i 1980 era de -5.806, entre 1981 i 1985 va ser de -8.518, i els dos darrers anys ha fregat els -9.000 habitants. Aquestes xifres, resulten de combinar fluxes migratoris en els dos sentits, fluxes que, curiosament, han augmentat alhora; així, i en paral·lel amb l'important augment de l'emigració que ha determinat l'evolució del saldo migratori s'ha produït, en els anys recents, un augment del nombre d'immigrants, que han passat de

TAULA 5. MOVIMENT MIGRATORI REGISTRAT 1952-1983 (MITJANES ANUALS)

PERIODES	IMMIGRANTS	EMIGRANTS	SALDO MIGRATORI
1952-1955	19.919	3.749	16.170
1956-1960	25.630	6.632	18.998
1961-1965	37.807	18.087	19.720
1966-1970	22.512	16.756	5.756
1971-1975	13.848	12.615	1.233
1976-1980	8.483	14.289	-5.806
1981-1985	8.899	17.417	-8.518
1986-1987	9.648	18.646	-8.998

Font:Elaboració amb dades del Servei d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

TAULA 6.

SALDOS MIGRATORIS PER EDATS 1987

<u>Edats</u>	<u>Immigrants</u>	<u>Emigrants</u>	<u>Saldo migratori</u>	<u>Taxa migració neta %</u>	
0-4	661	6,4	691	6,3	- 8,97
5-9	624	6,0	914	8,3	- 9,05
10-14	652	6,3	858	7,8	- 6,74
15-19	782	7,5	434	3,9	- 3,29
20-24	1447	14,0	1057	9,6	- 7,90
25-29	1739	16,8	1207	11,0	- 9,91
30-34	1005	9,7	1196	10,8	-11,02
35-39	727	7,0	1056	9,6	- 9,42
40-44	627	6,0	726	6,6	- 6,84
45-49	377	3,6	461	4,2	- 4,70
50-54	323	3,1	529	4,8	- 4,63
55-59	283	2,7	560	5,1	- 4,92
60-64	285	2,7	543	4,9	- 5,22
65-més	833	8,0	777	7,1	- 3,07
Total	10365	100,0	11009	100,0	

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'anuari estadístic de la Ciutat de Barcelona

1987 i del Padró d'habitants 1986

8.483, en mitjana, durant el quinquenni 1976-1980, a 9.648 en mitjana per als anys 1986-1987. Aquesta evolució resulta però, ara per ara, de difícil interpretació.

El signe negatiu del saldo migratori no sols es produeix per al conjunt de la població, sinó també per tots i cada un dels grups quinquennals d'edats, com es pot apreciar a la Taula 6, corresponent a l'any 1987. Aquesta taula ha estat elaborada a partir de les dades d'Altes i Baixes per migració del Padró Municipal d'Habitants, que no registren d'una manera completa els fluxes migratoris però que faciliten el coneixement d'algunes de les característiques dels migrants, tals com l'edat i el lloc de destí.

Les persones que se'n van de Barcelona són, per ordre d'importància, els adults joves (20-29 anys), els adults madurs (30-44 anys) i els infants de menys de 15 anys. La tendència a emigrar es manté pràcticament constant, a un nivell més baix, a partir dels 45 anys. Es també de destacar la taxa d'emigració relativament feble del grup 15-19 anys, manifestament relacionada amb la taxa d'emigració més baixa del grup 45-49 anys, a la que pertanyen normalment els seus pares; no tenim elements per saber si la major permanència a Barcelona d'aquestes famílies s'explica pels interessos dels pares o pels dels fills, encara que ens inclinem més aviat per la segona hipòtesi.

Els immigrants són netament més joves que els emigrants, destacant clarament el grup de 20 a 30 anys, seguits dels de 30-34, 15-19 i 35-59.

El saldo emigratori net coneix el seu valor mínim en el grup de 15 a 19 anys i els valors màxims entre els 25 i 34 anys. Aquesta emigració d'adults en edat de màxima reproducció és la que comporta majors repercussions demogràfiques, tant per la pèrdua directa d'habitants com per la incidència sobre la natalitat i, en conseqüència, sobre l'estructura per edats progressivament envellida de la població resident a Barcelona.

Sobre el destí dels emigrants, i a partir de dades procedents de la mateixa font (Altes i Baixes), sabem que l'any 1987 més de la meitat (57%) es dirigeixen a d'altres indrets de la mateixa província de Barcelona, un 15% van a la resta de Catalunya, el 26 % a la resta d'Espanya i un 2% a l'estranger. Dels destins fora de Catalunya, destaquen Andalusia (5,4%), Madrid (3,1%) i Balears (3,1%).

L'observació combinada de les característiques d'edat i de

destí ens porten a concloure que els canvis residencials cap als municipis de l'àrea de Barcelona (anant, però més enllà dels límits de l'antiga CMB) són un factor molt important de la pèrdua emigratòria de la ciutat; en més de la meitat dels casos, però, la distància del nou destí exclou la hipòtesi del simple canvi residencial i s'ha de considerar com una autèntica migració, bé sigui del tipus anomenat "de retorn" (en el cas dels antics immigrants que tornen al lloc d'origen), bé sigui d'altres tipus.

En conclusió, l'emigració ha esdevingut el factor clau de la situació demogràfica a Barcelona. El dèficit del moviment natural, novament negatiu, no pot ser compensat, com en altres temps, per l'arribada de nous nadius. Ben al contrari, l'emigració continuada no sols és causa directa de pèrdua d'habitants sinó que, afectant principalment als joves, adults i nens, és causa d'envelliment de la població i pressiona així a la baixa sobre la natalitat i a l'alça sobre la mortalitat, agreujant encara el dèficit vegetatiu de la ciutat. Lluny de compensar-se com en el passat, els dos factors del creixement demogràfic actuen en el mateix sentit, sumant els seus efectes; dels dos, però, és el factor migratori el que té major independència i valor explicatiu. Una hipotètica disminució de l'emigració tindria indiscutibles efectes positius sobre el moviment natural; en canvi, una hipotètica tendència a l'augment del creixement natural (basat en l'augment de la nupcialitat i de la fecunditat) tindria molt probablement, en les condicions actuals, l'efecte d'incrementar les sortides de Barcelona.

Breu descripció de la situació demogràfica per Districtes

La dimensió de la ciutat de Barcelona fa recomanable una diferenciació de l'espai interior de la ciutat per tal de conèixer les distintes dinàmiques i estructures demogràfiques que s'hi donen. Farem doncs una ràpida presentació de l'evolució demogràfica per Districtes entre 1981 i 1986.

L'evolució del nombre d'habitants, per Districtes, (vegeu Taula 7), mostra una manca de dinamisme quasi general. Tots els Districtes perden habitants, a excepció de dos: Les Corts, que en guanya 5.407 (6,47%) i Sarrià-Sant-Gervasi, que creix en 2.139 persones (1,43%).

Les pèrdues dels altres Districtes tenen magnituds molt diverses: mentre Ciutat Vella perd un 14,5% dels seus habitants, Gràcia, Nou Barris, Horta-Guinardó i Nou Barris perden entre un 4% i un 6%, i Sant Andreu, Sant Martí i Sants en perden entre un 2% i un 4%.

Barcelona és, innegablement, una ciutat molt densa (Vegeu Taula 8) i la pèrdua d'habitants dels Districtes més poblats es podria valorar favorablement si no fos per la composició per edats dels migrants, que està incidint molt negativament sobre la natalitat. Efectivament, la taxa de natalitat de tots els districtes de Barcelona està per sota la de Catalunya, ja prou baixa (10 per mil).

La classificació jeràrquica dels Districtes segons la natalitat (vegeu Taula 9) col·loca Les Corts i Sant Andreu en els primers llocs, per sobre del 9 per mil; Sant Martí, Sarrià-Sant Gervasi, Sants i Horta-Guinardó se situen en els valors mitjans, entre el 8 i el 9 per mil; Nou Barris (que fa pocs anys tenia encara el màxim de natalitat a Barcelona), l'Eixample i Gràcia vénen a continuació, arran del 7 per mil; i finalment, Ciutat Vella supera amb prou feina els 6 naixements per mil habitants.

Pel que fa a la mortalitat, la classificació seria, aproximadament, la contrària: Ciutat Vella, l'Eixample i Gràcia mostren les taxes més altes, mentre que Nou Baris i Les Corts tenen les taxes més baixes. Les diferències en l'estructura per edats és la causa principal de la diversitat dels nivells de mortalitat, que oscil·la molt més àmpliament que la natalitat (6,1 a 15,4 per mil).

El creixement natural és actualment negatiu a la meitat dels Districtes de Barcelona (Ciutat Vella, Eixample, Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i Sants). El cas de Ciutat Vella és particularment espectacular,

amb un creixement natural de -9,3 per mil. Per altra banda, en els Districtes que tenen un creixement natural positiu, aquest és de dimensions molt reduïdes i generalment, amb tendència a la baixa.

La diversitat de les estructures per edats (vegeu Taula 10) jugarà doncs un paper molt important en la diferenciació del creixement natural dels Districtes de Barcelona. Les diferències d'estructura per edats depenen estretament, per altra banda, de l'historial migratori del Districte. Com hem dit anteriorment respecte del conjunt de la ciutat, han estat les migracions acumulades al llarg del temps les que han anat determinant, en última instància, l'evolució demogràfica de cada Districte.

A l'actualitat, tots els Districtes de Barcelona tenen, poc o molt, un saldo migratori negatiu que l'any 1987 mostrava una variació relativament baixa (de -4,06% a Sants a 8,7 a Horta-Guinardó). Vegeu Taula 11.

TAULA 7. Població per districtes municipals 1986-1981

<u>Districtes Municipals</u>	<u>1986</u>	<u>1981</u>	<u>Índex Creixement</u>	<u>Densitat Hab./Km2.</u>
TOTAL	1.701.812	1.768.196	-3,75	17.164
1. Ciutat Vella	101.264	118.411	-14,48	23.483
2. Eixample	288.512	300.725	-4,06	38.463
3. Sants-Monjuïc	183.250	188.523	-2,80	8.776
4. Les Corts	89.668	84.261	6,42	14.984
5. Sarrià-Sant Gervasi	151.878	149.739	1,43	7.584
6. Gràcia	133.605	141.381	-5,50	32.142
7. Horta-Guinardó	192.022	201.310	-4,61	16.089
8. Nou Barris	197.228	207.110	-4,77	24.638
9. Sant Andreu	147.575	153.552	-3,69	22.571
10. Sant Martí	216.810	223.184	-2,86	22.097

Font: Servei d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

TAULA 8

Districtes Municipals

Superfície i densitat 1986

<i>Districtes Municipals</i>	<i>Superfície Km2.</i>	<i>Densitat Hab./Km2</i>
TOTAL	99,1	17.164
1. Ciutat Vella	4,3	23.483
2. Eixample	7,5	38.463
3. Sants-Montjuïc	20,9	8.776
4. Les Corts	6,0	14.984
5. Sarrià-Sant Gervasi	20,0	7.584
6. Gràcia	4,2	32.142
7. Horta-Guinardó	11,9	16.089
8. Nou Barris	8,0	24.638
9. Sant Andreu	6,5	22.571
10. Sant Martí	9,8	22.097

Font: Servei d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

Zones Estadístiques

Superfície i densitat 1986

<i>Zones Estadístiques</i>	<i>Superfície Km2</i>	<i>Densitat Hab./Km2</i>
TOTAL	99,15	17.164
1-Barceloneta	1,27	14.091
2-Parc	1,13	21.164
3-Gòtic	0,81	21.536
4-Raval	1,10	38.190
5-Sant Antoni	0,81	52.048
6-Esquerra Eixample	2,56	43.818
7-Dreta Eixample	2,12	22.508
8-Estació Nord	0,95	32.617
9-Sagrada Família	1,05	52.524
10-Poble-sec	0,74	52.392
11-Montjuïc	5,08	338
12-Zona Franca-Port	12,14	2.359
13-Font de la Guatlla	0,45	21.416
14-Bordeta-Hostafrancs	0,59	33.215
15-Sants	1,69	44.917
16-Les Corts	3,12	24.065
17-Pedralbes	2,66	5.100
18-Sant Gervasi	5,19	21.946
19-Sarrià	4,39	8.200
20-Vallvidrera-Les Planes	10,45	190
21-Gràcia	2,04	48.328
22-Vallcarca	2,11	16.595
23-Guinardó	2,09	37.093
24-Horta	4,07	20.083
25-Vall d'Hebron	5,78	5.668
26-Vilapicina-Turó de la Peira	1,94	39.200
27-Roquetes-Verdum	2,98	35.531
28-Ciutat Meridiana-Vallbona	3,09	4.951
29-Sagrera	1,44	38.755
30-Congrés	0,40	40.400
31-Sant Andreu	1,79	29.021
32-Bon Pastor	2,08	6.827
33-Trinitat Vella	0,82	11.537
34-Fort Pius	0,43	26.914
35-Poblenou	5,01	9.342
36-Barris Besòs	1,06	27.201
37-Clot	1,43	43.737
38-Verneda	1,88	35.670

Font: Servei d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

TAULA 9

Moviment natural per districtes 1987

<u>Districtes</u>	<u>Natalitat (%)</u>	<u>Mortalitat (%)</u>	<u>Creix. Natural</u>
Ciutat Vella	6,10	15,41	-9,31
Eixample	7,47	11,34	-3,87
Sants-Montjuich	8,17	9,10	-0,93
Les Corts	9,46	6,10	3,36
Sarrià-Sant Gervasi	8,91	9,13	-0,22
Gràcia	7,42	10,44	-3,02
Horta-Guinardó	8,12	7,51	0,61
Nou Barris	7,77	6,64	1,13
Sant Andreu	9,06	7,02	2,04
Sant Martí	8,98	7,71	1,27
BARCELONA	8,10	8,95	-0,85

Fons: Elaboració amb dades de l'Anuari Estadístic i del Padró d'habitants de Barcelona.

TAULA 10

Districtes Municipals

Edat quinquennal. Total població

Districtes	TOTAL		0-4		5-9		10-14		15-19	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
TOTAL	1.701.812	100,00	77.000	4,52	100.993	5,93	127.323	7,48	131.995	7,76
1. Ciutat Vella	101.264	100,00	3.189	3,15	4.057	4,01	5.539	5,47	6.725	6,64
2. Eixample	288.512	100,00	11.229	3,89	14.041	4,87	17.622	6,11	19.711	6,83
3. Sants-Montjuic	183.250	100,00	9.033	4,93	10.962	5,98	12.930	7,06	12.915	7,05
4. Les Corts	89.668	100,00	4.763	5,31	6.174	6,89	7.909	8,82	7.221	8,05
5. Sarría-S. Gervasi	151.878	100,00	6.222	4,10	7.719	5,08	11.420	7,52	13.591	8,95
6. Gràcia	133.605	100,00	5.604	4,19	7.313	5,47	9.046	6,77	9.438	7,06
7. Horta-Guinardó	192.022	100,00	8.778	4,57	12.579	6,55	16.668	8,68	16.470	8,58
8. Nou Barris	197.228	100,00	8.965	4,55	13.338	6,76	17.185	8,71	17.699	8,97
9. Sant Andreu	147.575	100,00	8.039	5,45	10.769	7,30	12.004	8,13	11.377	7,71
10. Sant Martí	216.810	100,00	11.178	5,16	14.041	6,48	17.000	7,84	16.848	7,77

Districtes	20-24		25-29		30-34		35-39		40-44	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
TOTAL	133.781	7,86	121.796	7,16	108.551	6,38	112.082	6,59	106.146	6,24
1. Ciutat Vella	7.422	7,33	6.194	6,12	4.820	4,76	4.714	4,66	4.957	4,90
2. Eixample	21.705	7,52	20.528	7,12	18.402	6,38	18.146	6,29	16.865	5,85
3. Sants-Montjuic	13.569	7,40	14.080	7,68	12.481	6,81	12.050	6,58	10.924	5,96
4. Les Corts	6.838	7,63	6.497	7,25	6.547	7,30	7.291	8,13	6.652	7,42
5. Sarría-S. Gervasi	14.090	9,28	11.277	7,43	9.245	6,09	9.365	6,17	9.690	6,38
6. Gràcia	9.604	7,19	9.113	6,82	8.914	6,67	9.137	6,84	8.140	6,09
7. Horta-Guinardó	15.798	8,23	13.189	6,87	11.767	6,13	13.235	6,89	13.075	6,81
8. Nou Barris	16.917	8,58	13.502	6,85	11.227	5,69	12.434	6,30	12.795	6,49
9. Sant Andreu	10.811	7,33	11.230	7,61	10.798	7,32	11.334	7,68	9.557	6,48
10. Sant Martí	17.027	7,85	16.186	7,47	14.350	6,62	14.376	6,63	13.491	6,22

Districtes	45-49		50-54		55-59		60-64		65 i més	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
TOTAL	98.031	5,76	114.102	6,70	113.692	6,68	104.031	6,11	252.289	14,82
1. Ciutat Vella	5.576	5,51	7.271	7,18	8.172	8,07	8.710	8,60	23.918	23,62
2. Eixample	15.309	5,31	18.192	6,31	19.558	6,78	19.388	6,72	57.816	20,04
3. Sants-Montjuic	10.181	5,56	12.447	6,79	12.530	6,84	11.471	6,26	27.677	15,10
4. Les Corts	5.386	6,01	5.464	6,09	5.185	5,78	4.298	4,79	9.443	10,53
5. Sarría-S. Gervasi	8.553	5,63	9.603	6,32	9.623	6,34	8.992	5,92	22.488	14,81
6. Gràcia	7.391	5,53	8.483	6,35	8.730	6,53	8.559	6,41	24.133	18,06
7. Horta-Guinardó	12.362	6,44	13.594	7,08	12.178	6,34	10.350	5,39	21.979	11,45
8. Nou Barris	12.496	6,34	14.741	7,47	13.806	7,00	11.364	5,76	20.759	10,53
9. Sant Andreu	8.404	5,69	9.362	6,34	9.245	6,26	7.986	5,41	16.659	11,29
10. Sant Martí	12.373	5,71	14.945	6,89	14.665	6,76	12.913	5,96	27.417	12,65

TAULA 11.

SALDOS MIGRATORIS PER DISTRICTES 1987

<u>Districtes</u>	<u>Immigrants</u>	<u>Emigrants</u>	<u>Saldo migratori</u>	<u>Taxa migració neta per mil</u>
1 Ciutat Vella	563	1285	- 722	- 7,11
2 Eixample	1679	3287	-1608	- 5,57
3 Sants - Montjuïc	1514	2262	- 748	- 4,06
4 Les Corts	864	1296	- 432	- 4,81
5 Sarrià - Sant Gervasi	935	1933	- 998	- 6,55
6 Gràcia	654	1574	- 920	- 6,87
7 Horta - Guinardó	787	2457	-1670	- 8,70
8 Nou Barris	920	2496	-1576	- 7,98
9 Sant Andreu	929	2097	-1168	- 7,90
10 Sant Martí	1520	2687	-1167	- 5,37
Total	10365	21374	-11009	- 6,46

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'anuari

PREVISIONS DEMOGRAFQUES PER A BARCELONA FINS A L'ANY 2000

Les previsions per a Barcelona que aquí presentem procedeixen d'un treball més ampli, no publicat, sobre "Envelliment i consum sanitari a Barcelona" efectuat pel Centre d'Estudis Demogràfics per encàrrec de l'Institut Municipal de la Salut. La part demogràfica de l'estudi va ser realitzada per Anna Cabré, Julio Moreno i Joan Soler.

Aquestes previsions arrenquen de les dades del Cens de 1981 i presenten resultats per a 1985, 1990, 1995 i 2000, resultats obtinguts a partir de l'agregació de projeccions independents per als deu districtes de Barcelona i considerants tretze jocs d'hipòtesis diferents d'evolució dels fenòmens demogràfics. Aquestes tretze variants resultaven de combinar tres hipòtesis de fecunditat i dues hipòtesis de mortalitat, uniformes per a tots els districtes, i tres hipòtesis de migracions, diferenciades segons el districte. Aquestes hipòtesis, heus-les ací:

Hipòtesis de fecunditat:

- alta: fecunditat creixent a partir de 1985, assolint el nivell de dos fills per dona l'any 2000.
- constant: fecunditat invariable, al nivell de 1985.
- baixa: fecunditat decreixent, assolint 1 fill per dona l'any 2000.

Hipòtesis de mortalitat:

- constant: nivell 1980-1981
- extrapolada: descendent, segons tendència observada.

Hipòtesis de migracions:

- nul·les: saldo migratori nul
- constants: nivell observat durant el quinquenni 1976-1980
- extrapolades: saldo emigratori creixent, seguint la tendència observada entre 1971 i 1980.

Els resultats globals de les previsions, per al conjunt de Barcelona i per als seus 10 districtes, figuren a les Taules 12 a 16. La Gràfica que s'inclou presenta, a partir de les variants que hem anomenat "mínima", "probable" i "màxima" (1, 7 i 13), les piràmides d'edats de Barcelona per a tres dates: 1981 (real), 1990 i 2000 (previstes).

Segons les tres variants escollides, la població de Barcelona per a l'any 2000 hauria de ser:

Hipòtesi 1 (mínima): 1.421.931 habitants

Hipòtesi 7 (mitjana): 1.574.234 habitants

Hipòtesi 13 (màxima): 1.789.241 habitants

L'aparició dels resultats del Padró realitzat el Maig de 1986 va permetre de realitzar comparacions de les xifres reals amb les que havien estat previstes per a 1985. Es pot així apreciar l'evolució del quinquenni 1981-1985 i avaluar la plausibilitat de les diferents variants considerades per les previsions.

La comparació fou feta districte per districte, seleccionant en cada cas la variant que millor s'ajustava a l'evolució real. Tenint en compte els supòsits que configuraven les tretze variants, i en particular les dates previstes per als canvis en la mortalitat i en la fecunditat, resultava que les desviacions entre els 13 resultats i la xifra real de població en el Padró de 1986 traduïen, quasi exclusivament, la importància de les migracions durant el quinquenni 1981-1986. Així, i en funció de la variant que resultés més aproximada, es podien caracteritzar el nivell de les migracions durant el quinquenni. Aquesta informació, la resumim seguidament.

<u>Districte</u>	<u>Hip. més aprox.</u>	<u>Migracions observades 1981-1986</u>
1. Ciutat Vella	7	constants (-)
2. Eixample	6	extrapolades (--)
3. Sants-Monjuic	3 i 4	constants (-)
4. Les Corts	12 i 13	constants (-) i nul.les
5. Sarrià-St. Gervasi	12 i 13	constants (-) i nul.les
6. Gràcia	3 i 4	constants (-)
7. Horta-Guinardó	1 i 2	extrapolades (--)
8. Nou Barris	1 i 2	extrapolades (--)
9. Sant Andreu	1 i 2	extrapolades (--)
10. Sant Martí	3 i 4	constants (-)
BARCELONA	6	extrapolades (--)

A partir d'aquesta verificació fou realitzada, per al conjunt de Barcelona, una nova previsió anomenada "previsió composta" i que considerem, ara per ara, com la més plausible. Aquesta previsió s'ha fet adiconant, per a cada una de les dates, les poblacions previstes per a

cada districte segons la hipòtesi que el 1986 ha resultat més aproximada (o una mitjana de les dues més aproximades).

Aquesta previsió, que presentem ara en primer lloc, a la Taula 13, dona per a Barcelona, l'any 2000, una població de 1.526.629 habitants, xifra pròxima però lleugerament per sota la de la variant 7, que anteriorment consideràvem com la més probable.

Així doncs, i a menys que no es produeixi una ruptura de tendència que per tenir resultats importants s'hauria de manifestar aviat i amb força, **la població de la ciutat de Barcelona se situarà molt probablement, a les portes del segle XXI, en el milió i mig d'habitants.**

Per altra banda, les Taules 17 i 18 mostren l'evolució de l'estructura per edats en les tres variants escollides. Aquests resultats, extraordinàriament eloqüents, ens semblen molt més inquietants que els referents a la reducció del volum de la població. Efectivament, el nombre d'infants (0-14 anys) oscil·larà l'any 2000 entre el 11.4% i el 17% de la població (contra 21.4% el 1980) mentre que les persones de més de 65 anys oscil·laran entre el 19.2% i el 23.4% de la població (contra el 13.4% el 1980); els efectius de població en edat activa (15-64 anys) no experimentaran variacions notables.

L'envelliment previsible és encara més espectacular si s'analitzen els districtes separatament. Així, en la variant baixa la Ciutat Vella seria habitada per 45% de persones majors de 65 anys, categoria que a Sarrià-Sant Gervasi i a Horta-Guinardó superaria també el 30% de la població. Fins i tot en la hipòtesi més optimista, tots els districtes superarien el 16% de persones de la tercera edat, mentre que avui dia només Ciutat Vella, Eixample i Gràcia es troben en aquest cas; quatre districtes superarien el 20%, cosa que ara només passa a Ciutat Vella. **L'envelliment de la població apareix doncs, i de lluny, com el tret més preocupant de l'evolució demogràfica previsible a Barcelona.** Es aquest tret el que guiarà amb prioritat les nostres recomanacions.

Finalment, les evolucions previstes per als districtes ens porten, l'any 2000, a distribucions espacials bastant diferents segons les variants escollides (Taula 19). La que més s'assembla a l'actual és la corresponent a la hipòtesi màxima, poc plausible ara per ara. Segons la hipòtesi mitjana o probable, la Ciutat Vella coneixeria una pèrdua dràstica de pes demogràfic, l'Eixample i Sarrià-Sant Gervasi una pèrdua substancial i Gràcia una pèrdua moderada. La població de tots els altres districtes guanyaria, poc o molt, en importància relativa.

TAULA 12

PERSPECTIVES PER A BARCELONA CIUTAT 1980-2000

	HIPOTESI	FECUNDITAT	MORTALITAT	MIGRACIONS	1980	1985	1990	1995	2000
1	Mínima	Extrapolada	Extrapolada	1.752.633	1.692.380	1.610.747	1.517.053	1.421.931	
2	Màxima	"	"	1.752.633	1.692.780	1.619.657	1.551.901	1.498.420	
3	Mínima	"	Constant 1976-80	1.752.633	1.696.591	1.625.845	1.547.944	1.468.137	
4	Màxima	"	"	1.752.633	1.696.591	1.635.062	1.584.425	1.547.599	
5	Constant 1980	Constant 1980	"	1.752.633	1.705.714	1.657.320	1.607.276	1.554.420	
6	"	Extrapolada	Extrapolada	1.752.633	1.702.774	1.646.943	1.586.221	1.526.556	
7	"	"	Constant 1976-80	1.752.633	1.707.151	1.662.860	1.619.088	1.574.234	
8	Mínima	Constant 1980	Extrapolada	1.752.633	1.690.949	1.605.256	1.505.355	1.402.251	
9	Màxima	"	"	1.752.633	1.690.949	1.614.144	1.540.063	1.478.297	
10	Mínima	"	Constant 1976-80	1.752.633	1.695.163	1.620.384	1.536.383	1.448.864	
11	Màxima	"	"	1.752.633	1.695.163	1.629.578	1.572.716	1.527.863	
12	Mínima	Extrapolada	Nul·les	1.752.633	1.764.554	1.752.350	1.727.557	1.694.320	
13	Màxima	"	"	1.752.633	1.764.554	1.763.630	1.770.864	1.789.241	

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

A. PREVISIÓ COMPOSTA

1. Nombre absolut

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	117383	92706	71925	54789	40954
2 Eixample	298121	285418	272897	260287	251602
3 Sants-Montjuïc	186848	182894	177795	172976	168611
4 Les Corts	83540	85385	86104	86721	87488
5 Sarrrià-Sant Gervasi	148432	149631	149943	150355	150416
6 Gràcia	140148	135203	129213	123004	116860
7 Horta-Guinardó	199516	198466	196255	194101	191831
8 Nou Barris	205291	204611	199086	190531	180753
9 Sant Andreu	152158	152108	148052	141357	133642
10 Sant Martí	221196	219068	214605	209642	204472
Barcelona	1752633	1705490	1645875	1583763	1526629

2. Percentatge

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	6.7	5.4	4.4	3.5	2.7
2 Eixample	17.0	16.7	16.6	16.4	16.5
3 Sants-Montjuïc	10.7	10.7	10.8	10.9	11.0
4 Les Corts	4.8	5.0	5.2	5.5	5.7
5 Sarrrià-Sant Gervasi	8.5	8.8	9.1	9.5	9.9
6 Gràcia	8.0	7.9	7.9	7.8	7.7
7 Horta-Guinardó	11.4	11.6	11.9	12.3	12.6
8 Nou Barris	11.7	12.0	12.1	12.0	11.8
9 Sant Andreu	8.7	8.9	9.0	8.9	8.8
10 Sant Martí	12.6	12.8	13.0	13.2	13.4
Barcelona	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

3. Any 1980=100

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	100.0	79.0	61.3	46.7	34.9
2 Eixample	100.0	95.7	91.5	87.3	84.4
3 Sants-Montjuïc	100.0	97.9	95.2	92.6	90.2
4 Les Corts	100.0	102.2	103.1	103.8	104.7
5 Sarrrià-Sant Gervasi	100.0	100.8	101.0	101.3	101.3
6 Gràcia	100.0	96.5	92.2	87.8	83.4
7 Horta-Guinardó	100.0	99.5	98.4	97.3	96.1
8 Nou Barris	100.0	99.7	97.0	92.8	88.0
9 Sant Andreu	100.0	100.0	97.3	92.9	87.8
10 Sant Martí	100.0	99.0	97.0	94.8	92.4
Barcelona	100.0	97.3	93.9	90.4	87.1

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

1. Nombre absolut

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	117383	91727	69780	51750	37364
2 Eixample	298121	283918	267233	249100	233254
3 Sants-Montjuïc	186848	181054	172687	163268	153247
4 Les Corts	83540	83927	82743	80388	77457
5 Sarrià-Sant Gervasi	148432	140016	128698	116540	105011
6 Gràcia	140148	135295	127798	118296	107694
7 Horta-Guinardó	199516	198466	195756	192247	188087
8 Nou Barris	205291	204611	198418	187911	175091
9 Sant Andreu	152158	152108	147588	139533	129600
10 Sant Martí	221196	221257	220047	218020	215125
Barcelona	1752633	1692379	1610748	1517053	1421930

2. Percentatge

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	6.7	5.4	4.3	3.4	2.6
2 Eixample	17.0	16.8	16.6	16.4	16.4
3 Sants-Montjuïc	10.7	10.7	10.7	10.8	10.8
4 Les Corts	4.8	5.0	5.1	5.3	5.4
5 Sarrià-Sant Gervasi	8.5	8.3	8.0	7.7	7.4
6 Gràcia	8.0	8.0	7.9	7.8	7.6
7 Horta-Guinardó	11.4	11.7	12.2	12.7	13.2
8 Nou Barris	11.7	12.1	12.3	12.4	12.3
9 Sant Andreu	8.7	9.0	9.2	9.2	9.1
10 Sant Martí	12.6	13.1	13.7	14.4	15.1
Barcelona	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

3. Any 1980=100

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	100.0	78.1	59.4	44.1	31.8
2 Eixample	100.0	95.2	89.6	83.6	78.2
3 Sants-Montjuïc	100.0	96.9	92.4	87.4	82.0
4 Les Corts	100.0	100.5	99.0	96.2	92.7
5 Sarrià-Sant Gervasi	100.0	94.3	86.7	78.5	70.7
6 Gràcia	100.0	96.5	91.2	84.4	76.8
7 Horta-Guinardó	100.0	99.5	98.1	96.4	94.3
8 Nou Barris	100.0	99.7	96.7	91.5	85.3
9 Sant Andreu	100.0	100.0	97.0	91.7	85.2
10 Sant Martí	100.0	100.0	99.5	98.6	97.3
Barcelona	100.0	96.6	91.9	86.6	81.1

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

C. PREVISIÓ SEGONS HIPOTESI 7 (MITJANA)

1. Nombre absolut

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	117383	92706	71925	54789	40954
2 Eixample	298121	281221	265078	249578	234993
3 Sants-Montjuïc	186848	184091	181541	179118	176361
4 Les Corts	83540	85067	86123	87029	88037
5 Sarrrià-Sant Gervasi	148432	141516	133474	124748	115908
6 Gràcia	140148	135952	131508	126693	121400
7 Horta-Guinardó	199516	200317	201062	201478	200421
8 Nou Barris	205291	209805	214171	217915	220502
9 Sant Andreu	152158	155866	158717	160701	162153
10 Sant Martí	221196	220609	219261	217038	213505
Barcelona	1752633	1707150	1662860	1619087	1574234

2. Percentatge

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	6.7	5.4	4.3	3.4	2.6
2 Eixample	17.0	16.5	15.9	15.4	14.9
3 Sants-Montjuïc	10.7	10.8	10.9	11.1	11.2
4 Les Corts	4.8	5.0	5.2	5.4	5.6
5 Sarrrià-Sant Gervasi	8.5	8.3	8.0	7.7	7.4
6 Gràcia	8.0	8.0	7.9	7.8	7.7
7 Horta-Guinardó	11.4	11.7	12.1	12.4	12.7
8 Nou Barris	11.7	12.3	12.9	13.5	14.0
9 Sant Andreu	8.7	9.1	9.5	9.9	10.3
10 Sant Martí	12.6	12.9	13.2	13.4	13.6
Barcelona	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

3. Any 1980=100

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	100.0	79.0	61.3	46.7	34.9
2 Eixample	100.0	94.3	88.9	83.7	78.8
3 Sants-Montjuïc	100.0	98.5	97.2	95.9	94.4
4 Les Corts	100.0	101.8	103.1	104.2	105.4
5 Sarrrià-Sant Gervasi	100.0	95.3	89.9	84.0	78.1
6 Gràcia	100.0	97.0	93.8	90.4	86.6
7 Horta-Guinardó	100.0	100.4	100.8	101.0	100.5
8 Nou Barris	100.0	102.2	104.3	106.1	107.4
9 Sant Andreu	100.0	102.4	104.3	105.6	106.6
10 Sant Martí	100.0	99.7	99.1	98.1	96.5
Barcelona	100.0	97.4	94.9	92.4	89.8

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

0. PREVISIÓ SEGONS HIPÒTESI 13 (ALTA)

1. Nombre absolut

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	117383	113972	109872	106205	103114
2 Eixample	298121	294596	288875	284336	281756
3 Sants-Montjuïc	186848	187806	187168	186983	187874
4 Les Corts	83540	85385	86376	87834	89972
5 Sarrnià-Sant Gervasi	148432	149631	150465	152377	154625
6 Gràcia	140148	139831	138148	137022	136766
7 Horta-Guinardó	199516	203151	205478	209159	214655
8 Nou Barris	205291	209665	212992	217659	223761
9 Sant Andreu	152158	155951	158212	160845	164661
10 Sant Martí	221196	224565	226045	228443	232055
Barcelona	1752633	1764553	1763631	1770863	1789239

2. Percentatge

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	6.7	6.5	6.2	6.0	5.8
2 Eixample	17.0	16.7	16.4	16.1	15.7
3 Sants-Montjuïc	10.7	10.6	10.6	10.6	10.5
4 Les Corts	4.8	4.8	4.9	5.0	5.0
5 Sarrnià-Sant Gervasi	8.5	8.5	8.5	8.6	8.6
6 Gràcia	8.0	7.9	7.8	7.7	7.6
7 Horta-Guinardó	11.4	11.5	11.7	11.8	12.0
8 Nou Barris	11.7	11.9	12.1	12.3	12.5
9 Sant Andreu	8.7	8.8	9.0	9.1	9.2
10 Sant Martí	12.6	12.7	12.8	12.9	13.0
Barcelona	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

3. Any 1980=100

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	100.0	97.1	93.6	90.5	87.8
2 Eixample	100.0	98.8	96.9	95.4	94.5
3 Sants-Montjuïc	100.0	100.5	100.2	100.1	100.5
4 Les Corts	100.0	102.2	103.4	105.1	107.7
5 Sarrnià-Sant Gervasi	100.0	100.8	101.4	102.7	104.2
6 Gràcia	100.0	99.8	98.6	97.8	97.6
7 Horta-Guinardó	100.0	101.8	103.0	104.8	107.6
8 Nou Barris	100.0	102.1	103.8	106.0	109.0
9 Sant Andreu	100.0	102.5	104.0	105.7	108.2
10 Sant Martí	100.0	101.5	102.2	103.3	104.9
Barcelona	100.0	100.7	100.6	101.0	102.1

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

TAULA 17

EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA D'EDATS DE BARCELONA

1. Nombre absolut

Any/Hipòtesi	0-14	15-44	45-64	65+	Total
Any 1980	375537	701869	441227	234000	1752633
Any 2000					
Hip. 1	161702	575033	352791	332405	1421931
Hip. 7	263050	621174	370749	319262	1574235
Hip. 13	303282	719798	421821	344339	1789240

2. Percentatges

Any/Hipòtesi	0-14	15-44	45-64	65+	Total
Any 1980	21.4	40.0	25.2	13.4	100.0
Any 2000					
Hip. 1	11.4	40.4	24.8	23.4	100.0
Hip. 7	16.7	39.5	23.6	20.3	100.0
Hip. 13	17.0	40.2	23.6	19.2	100.0

Font: A. CABRE, J. MORENO, J. SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

Hipòtesi 1

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	21.5	25.9	32.1	38.9	45.1
2 Eixample	18.9	19.3	20.2	20.7	20.8
3 Sants-Montjuïc	13.9	14.3	15.4	16.2	16.8
4 Les Corts	9.9	10.6	12.0	13.4	14.4
5 Sarrià-Sant Gervasi	13.7	16.6	21.2	26.3	31.7
6 Gràcia	16.3	17.9	21.5	24.3	26.6
7 Horta-Guinardó	9.7	12.2	16.9	23.1	31.0
8 Nou Barris	8.4	10.0	13.0	16.6	20.1
9 Sant Andreu	9.4	10.7	13.1	16.0	18.7
10 Sant Martí	11.0	13.1	16.5	20.2	23.5
Barcelona	13.4	14.8	17.5	20.5	23.4

Hipòtesi 7

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	21.5	25.5	30.6	35.4	39.2
2 Eixample	18.9	19.5	20.4	20.8	20.9
3 Sants-Montjuïc	13.9	14.3	15.4	16.2	16.8
4 Les Corts	9.9	10.7	12.1	13.5	14.5
5 Sarrià-Sant Gervasi	13.7	16.2	19.4	22.7	25.7
6 Gràcia	16.3	17.7	19.5	20.9	21.8
7 Horta-Guinardó	9.7	11.7	15.2	19.1	23.5
8 Nou Barris	8.4	9.9	12.5	15.4	17.9
9 Sant Andreu	9.4	10.6	12.7	15.0	16.7
10 Sant Martí	11.0	12.7	15.3	17.7	19.5
Barcelona	13.4	14.6	16.7	18.6	20.3

Hipòtesi 13

Districte	1980	1985	1990	1995	2000
1 Ciutat Vella	21.5	23.7	26.1	26.9	26.4
2 Eixample	18.9	20.0	21.3	21.9	21.7
3 Sants-Montjuïc	13.9	15.1	17.2	18.9	20.0
4 Les Corts	9.9	11.0	12.8	14.7	16.1
5 Sarrià-Sant Gervasi	13.7	14.9	16.8	18.1	18.8
6 Gràcia	16.3	17.4	18.9	19.9	20.2
7 Horta-Guinardó	9.7	10.9	13.0	15.1	17.2
8 Nou Barris	8.4	10.1	12.8	15.5	17.7
9 Sant Andreu	9.4	10.7	12.9	15.1	16.5
10 Sant Martí	11.0	12.6	14.9	17.1	18.6
Barcelona	13.4	14.7	16.6	18.2	19.3

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

TAULA 19

EVOLUCIÓ DEL PES RELATIU DE CADA DISTRICTE

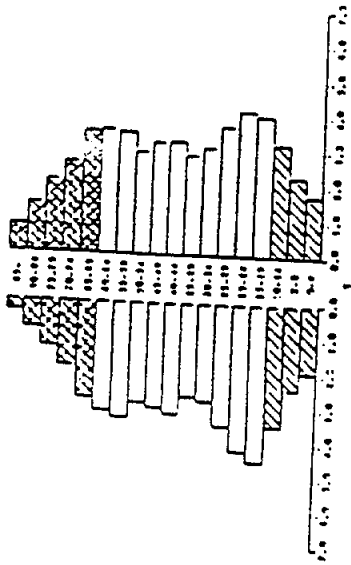
Districte	ANY 2000			
	ANY 1980	Hip. 1	Hip. 7	Hip. 13
1 Ciutat Vella	6.7	2.6	2.6	5.8
2 Eixample	17.0	16.4	14.9	15.7
3 Sants-Montjuic	10.7	10.8	11.2	10.5
4 Les Corts	4.8	5.4	5.6	5.0
5 Sarrià-Sant Gervasi	8.5	7.4	7.4	8.6
6 Gracia	8.0	7.6	7.7	7.6
7 Horta-Guinardó	11.4	13.2	12.7	12.0
8 Nou Barris	11.7	12.3	14.0	12.5
9 Sant Andreu	8.7	9.1	10.3	9.2
10 Sant Martí	12.6	15.1	13.6	13.0
Barcelona	100.0	100.0	100.0	100.0

Font: A. CABRE, J. MORENO, J. SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

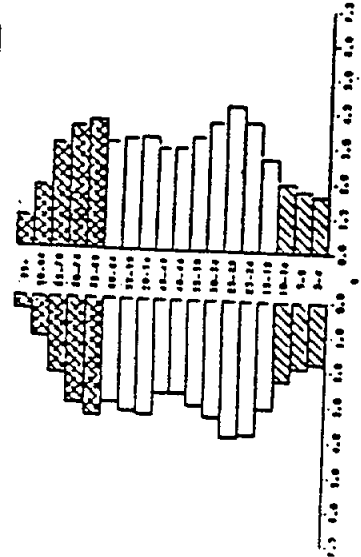
GRAFICA 1

PIRAMIDE PER EDATS DE BARCELONA, 1980, I PIRAMIDES PREVISTES PER A 1990 I 2000.

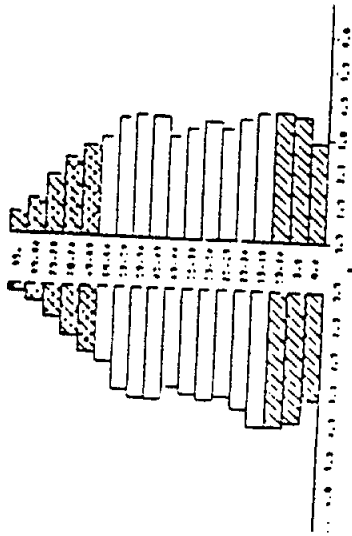
Barcelona, Hlpotesl 1, 1990

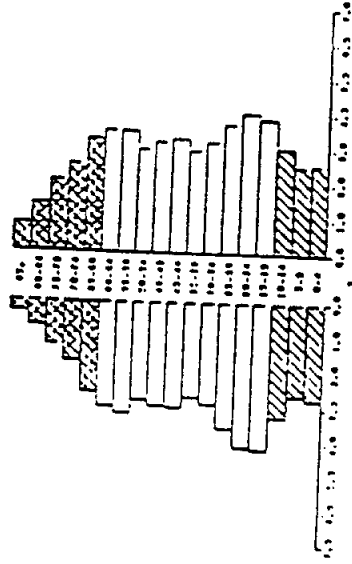
Barcelona, Hlpotesl 1, 2000

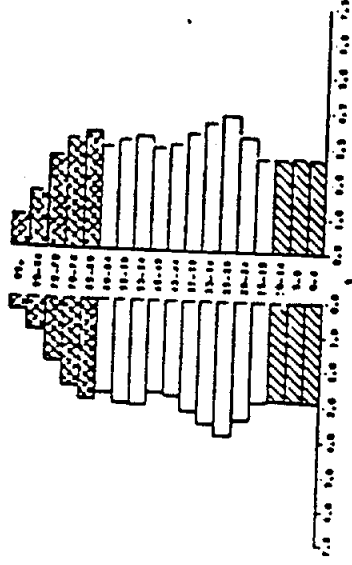
Barcelona, 1980

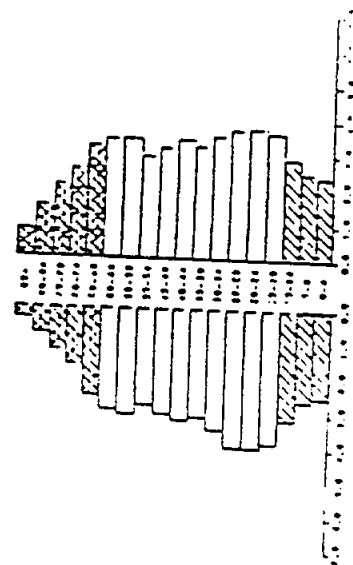
Barcelona, Hlpotesl 7, 1990

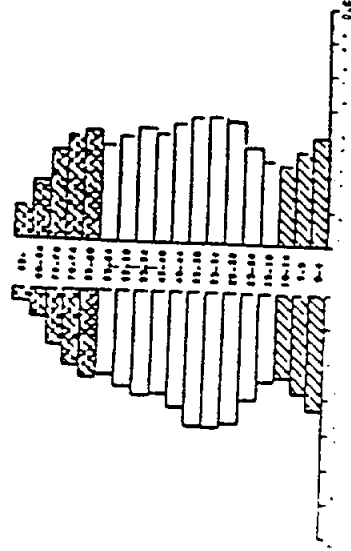
Barcelona, Hlpotesl 7, 2000

Barcelona, Hlpotesl 13, 1990

Barcelona, Hlpotesl 13, 2000

Font: A.CABRE, J. MORENO, J.SOLER: "Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2.000" (treball inèdit).

INDEX TAULES

1. Evolució de la població de Barcelona, C.M.B. i Catalunya.
2. Components del creixement demogràfic, 1975-1981 i 1981-1986. Barcelona, C.M.B., i Catalunya.
3. Evolució del Moviment Natural de la Població a Barcelona, 1973-1987.
4. Fecunditat general per edats. Barcelona i Catalunya.
5. Moviment migratori registrat a Barcelona, 1973-1987.
6. Saldos migratoris per edats. 1987.
7. Evolució de la població per districtes municipals, 1981-1986.
8. Densitat de població per districtes, 1986.
9. Moviment natural per districtes, 1987.
10. Estructura de la població per districtes, 1986.
11. Saldos migratoris per districtes, 1987.
12. Perspectives per a Barcelona, 1980-2000
13. Previsions per als districtes de Barcelona: Hipòtesi composta.
14. Previsions per als districtes de Barcelona: Hipòtesi baixa.
15. Previsions per als districtes de Barcelona: Hipòtesi mitjana.
16. Previsions per als districtes de Barcelona: Hipòtesi alta.
17. Evolució de l'estructura per edats de Barcelona: previsió.
18. Percentatge de població de 65 anys i més, per districtes. Previsions.
19. Evolució del pes relatiu de cada districte. Previsions.

GRAFIIQUES

1. Piràmide per edats de Barcelona, 1980, i piràmides previstes per a 1990 i 2000 en hipòtesis baixa, mitjana i alta.

Anna Cabré

Estructurarem el nostre escrit en torn a tres grans apartats. En primer lloc, farem referència als trets demogràfics més característics de Barcelona i àrea metropolitana, establirem comparacions amb altres ciutats europees i comentarem les perspectives de futur. En segon lloc, realitzarem una breu anàlisi de l'estructura social de la ciutat i el seu entorn, valorant també la possible evolució en els propers anys. Finalment, farem referència a l'activitat i l'atur, compararem Barcelona amb altres ciutats espanyoles i europees, i esmentarem així mateix les tendències previsibles.

1. Creixement i envelliment de la població

Durant la segona meitat del segle XX, Barcelona ha tingut fases de creixement demogràfic força diferenciades. El període més expanssiu ha estat el quinquenni 1956-1960, mercès sobre tot al gran nombre d'immigrants que va rebre la ciutat. Des de llavors, Barcelona ha vist minvar progressivament el seu dinamisme demogràfic, si bé va continuar guanyant habitants any rera any. Tanmateix, els factors que varen propiciar aquest enfebliment poblacional --reducció del creixement vegetatiu i del creixement migratori en primer terme, i aparició de saldos negatius en ambdós elements amb posterioritat--, varen assolir cotes tan desfavorables que entre els anys 1981 i 1986, es produeix un descens de la població. Aquest és un fet insòlit per a la Barcelona contemporània, i constitueix un aspecte completament novedós dins una llarguíssima tendència secular de ininterromput creixement. A la taula 1 queda reflectit el que diem.

Taula 1: Evolució de la població de Barcelona, 1950-1986

Any	Població	Període	Creixement absolut	Creixement anual (%)
1950	1.280.179			
1955	1.403.028	1951-1955	122.849	1,92
1960	1.557.863	1956-1960	154.835	2,21
1965	1.655.603	1961-1965	97.740	1,25
1970	1.741.960	1966-1970	86.357	1,04
1975	1.751.136	1971-1975	9.176	0,11
1981	1.752.627	1976-1980	1.491	0,02
1986	1.701.812	1981-1986	-50.815	-0,58

Font: INE, censos de població corresponents.
 Servei d'Estadística Municipal, Ajuntament de Barcelona.
 Elaboració pròpia.

A la vista d'aquestes tendències, és difícil que a curt termini la ciutat augmenti el seu nombre d'habitants. Segons es dedueix d'unes projeccions demogràfiques realitzades recentment, tan sols la permanència d'un saldo migratori nul (igual nombre d'immigrants que d'emigrants) juntament amb una recuperació de la taxa neta de reproducció, permetrien que l'any 2000 la població de Barcelona superés la xifra d'habitants assolida l'any 1981. Per contra, la resta d'hipòtesis contemplades a l'esmentada projecció preveuen pèrdues continuades de població. En la nostra opinió, tan sols un canvi significatiu en el comportament de les migracions podria aturar a mig termini la tendència decreixent.

Taula 2: Perspectives demogràfiques de Barcelona per l'any 2000

Any	Hipòtesi mínima	Hipòtesi intermèdia	Hipòtesi màxima
1986	1.701.812	1.701.812	1.701.812
1990	1.610.748	1.662.860	1.763.630
1995	1.517.052	1.619.088	1.770.863
2000	1.421.931	1.574.235	1.789.240

Font: Joan Soler, Julio Moreno i Anna Cabré, Previsions demogràfiques per a Barcelona i els seus districtes a l'horitzó 2000, Centre d'Estudis Demogràfics, Barcelona, 1987.

Naturalment, Barcelona no és un tot homogeni. L'evolució demogràfica dels seus districtes ha estat ben diferent, i és previsible que segueixin tendències diverses en el futur. Durant el darrer període per al qual disposem de dades fiables (1981-1986), tan sols els districtes de Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi han incrementat la seva població, és a dir, els districtes de major estatus socio-econòmic i d'habitat de qualitat, i en els quals l'activitat constructora ha mostrat un relatiu dinamisme. La taula 3 mostra aquest comportament demogràfic per districtes.

Taula 3: Evolució de la població per districtes, 1981-1986

Districte	Creixement població
1 Ciutat Vella	-16.119
2 Eixample	-9.609
3 Sants-Montjuïc	-3.598
4 Les Corts	6.128
5 Sarrià-Sant Gervasi	3.446
6 Gràcia	-6.543
7 Horta-Guinardó	-7.494
8 Nou Barris	-8.063
9 Sant Andreu	-4.583
10 Sant Martí	-4.380
Total Barcelona	-50.815

Font: Servei d'Estadística Municipal, Ajuntament de Barcelona, "Padró 1986".

En contra del que caldria esperar de l'observació de les tendències històriques, tampoc l'entorn metropolità de Barcelona ha experimentat un augment de població en els darrers anys. En altres paraules, el lastre demogràfic de Barcelona no ha beneficiat sino un escàs nombre dels municipis que l'envolten. A la taula 4 podem comprovar que el conjunt de municipis de l'antiga CMB sense Barcelona perden habitants a partir de 1981.

Taula 4: Evolució de la població de Barcelona i CMB, 1981-1986

Area geogràfica	Població 1981	Població 1986	Creixement 1981-1986
Barcelona	1.752.627	1.701.812	-50.815
Resta CMB	1.344.121	1.329.908	-14.213
Total CMB	3.096.748	3.031.720	-65.028

Font: CMB, "Padró d'Habitants 1986".

Dels 26 municipis que conformen la corona metropolitana de Barcelona, únicament 14 varen tenir guanys demogràfics durant el quinquenni 1981-1986. Entre aquests, els majors creixements relatius es varen localitzar a Tiana (29,2 %), Sant Cugat (15,2 %) i Castelldefels (13,1 %), és a dir, allà on hi ha extenses zones de residència de qualitat. Contràriament, les pèrdues relatives més importants corresponen a municipis on el pes de la població obrera industrial és elevada, i que varen créixer espectacularment mercès a la massiva immigració dels anys 1950-1970: Santa Coloma de Gramanet, Sant Adrià del Besòs, Cornellà, L'Hospitalet. A la taula 5 es pot observar aquest comportament demogràfic.

En conclusió, es reproduïx a nivell metropolità el que havíem observat per als districtes de la ciutat de Barcelona. Ens trobem davant d'un model de segregació espacial en el qual les

Taula 5:

EVOLUCIO DE LA POBLACIO ALS MUNICIPIS DE LA CMB ENTRE 1981 I 1986

MUNICIPI	POBLACIO ANY 1981	POBLACIO ANY 1986	VARIACIO ABSOLUTA	VARIACIO PERCENT.
BADALONA	229780	225016	-4764	-2.07
CASTELLDEFELS	24697	27932	3235	13.10
CERDANYOLA	50885	53537	2652	5.21
CORNELLA	91563	86928	-4635	-5.06
ESPLUGUES	46079	47670	1591	3.45
SAVA	33624	32351	-1273	-3.79
HOSPITALET	295074	279779	-15295	-5.18
MOLINS DE REI	18308	18160	-148	-0.81
MONTCADA I REIXAC	25625	25499	-126	-0.49
MONTBAT	6944	7276	332	4.78
PALLEJA	5728	5919	191	3.33
PAPÍOL	3187	3080	-107	-3.36
PRAT DE LLOBREGAT	60419	63052	2633	4.36
RIPOLLET	26133	25833	-300	-1.15
SANT ADRIÀ DEL BESOS	36397	34735	-1662	-4.57
SANT BOI DE LLOB.	72926	75789	2863	3.93
SANT CLIMENT DE LLOB.	2083	2111	28	1.34
SANT CUGAT DEL VALLES	30633	35302	4669	15.24
SANT FELIU DE LLOB.	38004	37394	-610	-1.61
SANT JOAN DESPI	25309	23867	-1442	-5.70
SANT JUST DESVERN	11022	11379	357	3.24
SANT VICENÇ DELS HORTS	20182	20397	215	1.07
SANTA COLOMA DE CERV.	2520	2662	142	5.63
SANTA COLOMA DE GRAM.	140613	135258	-5355	-3.81
TIANA	3028	3911	883	29.16
VILADECANS	43358	45071	1713	3.95
			0	
TOTAL CMB SENSE BARCELONA	1344121	1329908	-14213	-1.06
BARCELONA	1752627	1701812	-50815	-2.90
TOTAL CMB	3096748	3031720	-65028	-2.10

Font: CMB, "Padró d'Habitants 1986".

zones habitades per la classe obrera tradicional i les zones més envellides i degradades de la ciutat central veuen minvar de manera continuada el seu pes específic dins l'àmbit metropolità. En aquest context, no és massa arriscat pensar que uns dels factors d'atracció i expulsió d'habitants més importants siguin el preu de l'habitatge i la qualitat de la zona residencial, juntament amb la relocalització de les indústries, i les facilitats existents per a la mobilitat residència-treball entre determinats municipis metropolitans. L'evolució d'aquests elements condicionarà en gran part el futur demogràfic i la composició socioeconòmica de la població de Barcelona i el seu entorn.

Juntament amb la pèrdua d'habitants experimentada els darrers anys, l'envelliment de la població és un altre dels elements demogràfics que cal destacar. A la taula 6 presentem una síntesi de l'estructura d'edats de Barcelona per al període 1950-1986. Durant aquest curt lapse de temps, s'ha doblat el pes relatiu de la població amb 65 i més anys.

Taula 6: Estructura d'edats de la població de Barcelona (Percentatges)

Any	-15 anys	15-64 anys	65+ anys
1950	19,2	72,9	7,9
1960	21,6	69,5	8,9
1970	23,5	65,6	10,9
1981	21,3	65,4	13,3
1986	17,9	67,3	14,8

Font: Servei d'Estadística Municipal.
Elaboració pròpia.

Aquest envelliment demogràfic s'ha produït tant per l'increment del nombre absolut de persones ancianes (a causa de la millora en l'esperança de vida), com pel descens del nombre d'infants a la ciutat (a causa de la davallada de la fecunditat i la natalitat). Pel que respecta a les previsions per a la fi del segle, hem d'esperar que l'any 2000 hi hagi a Barcelona entre un 19 i un 23 per 100 de persones amb 65 o més anys --entre 320.000 i 345.000 en termes absoluts.

Hem vist doncs que Barcelona és una ciutat que perd població i que té una estructura d'edats cada cop més envellida. Què succeeix a la resta de ciutats europees?. Per les dades que disposem, Barcelona no constitueix una excepció. A la taula 7 presentem el creixement demogràfic de 34 ciutats europees per els anys 1970-1980 i 1980-1985. Com pot apreciar-se, ja durant el decenni 1970-1980, 21 de les ciutats estudiades perdien habitants. Les ciutats que havien vist reduïda la seva població durant l'esmentat decenni tornen a experimentar pèrdues demogràfiques entre 1980 i 1985, amb l'excepció de Londres (Great London) i de Stockholm, que guanyen altre cop població a partir de 1980. A les ciutats amb creixement negatiu durant 1980-1985 s'hi afageixen 5 que als anys 1970-1980 encara tenien increments de població (Barcelona, Köln, Madrid, München i Roma).

A la taula 8 hem ordenat de més a menys el creixement demogràfic del lustre 1980-1985. Com pot observar-se totes les ciutats que pertanyen a països de l'Est europeu gaudeixen de creixements positius, a les quals s'hi afegeixen els casos de Bonn, Lisboa, Great London i Stockholm. Destaca, finalment, el cas singular d'Istanbul, amb un creixement explosiu pròpi de països sub-desenvolupats.

Amb les excepcions esmentades, la resta de 22 ciutats de l'Europa occidental aquí considerades experimenten pèrdues demogràfiques més o menys intenses. En aquest sentit, és interessant constatar com els tres vèrtex del triangle que constitueix el centre neuràlgic de l'activitat econòmica europea --Paris-München-Kobenhavn-- tenen pèrdues demogràfiques o creixements molt febles des de 1970. Tant sols l'àrea del Great London, un altre dels centres vitals en el control financer i tecnològic d'Europa, ha guanyat habitants en el període més recent. Pel que fa a l'espai hegemònic de l'Europa mediterrània, també els vèrtex del triangle format per Barcelona-Lyon-Torino presenten creixements demogràfics negatius.

Com era d'esperar, la consideració de les àrees metropolitanes disminueix el nombre de signes negatius en l'evolució demogràfica, si bé és significatiu que aglomeracions tan estratègiques com les àrees d'Amsterdam, Bruxelles i Kobenhavn al nord d'Europa, i les àrees de Barcelona i Milano al sud, hagin tingut creixements negatius en el quinquenni 1981-1985 (vegeu taules 8 i 9). És a dir, el fenomen difusor de la població i l'activitat econòmica des dels grans nuclis urbans ultrapassa l'immediat entorn metropolità a la majoria d'aglomeracions europees.

En definitiva, les pautes d'evolució demogràfica seguides per Barcelona i la seva àrea metropolitana no constitueixen una excepció dins l'Europa occidental. Ans al contrari, formen part d'un fenomen molt generalitzat de debilitament poblacional dels centres metropolitanos.

En aquests moments no disposem de tota la informació que seria desitjable per tal de preveure l'impacte que tindrà aquesta evolució demogràfica sobre l'estructura social de la ciutat. Tanmateix, es probable que les parelles entre 30 i 39 anys amb fills continuïn essent el grup protagonista de la emigració a l'entorn metropolità. D'una banda, marxaran de Barcelona cap a municipis pròxims (Sant Cugat, Sant Just Desvern, Tiana, Castelldefels, etc.) persones amb notable capacitat adquisitiva, que cerquen un habitat més agradable i que continuaran lligades al centre metropolità per motius de treball. D'altra banda, es produirà una sortida de població situada en posicions inferiors de la piràmide social, davant la impossibilitat de fer front a les creixents despeses que genera la vida a la gran ciutat (i l'habitatge de manera particular). Naturalment, canvis ara per ara imprevisibles com una davallada de la pressió fiscal, una inversió en la tendència a l'alça en els preus dels habitatges, l'aparició d'una abundant oferta d'habitatges de lloguer o una millora palpable en les condicions ambientals i urbanístiques a determinats barris, obligarien a modificar les hipòtesis precedents.

Un altre dels aspectes que hem assenyalat com a característics de Barcelona --el seu ràpid envelliment--, tampoc és un fenomen exclusiu d'aquesta ciutat. A la taula 10 presentem ordenades de major a menor envelliment demogràfic una sèrie de ciutats europees per dates pròximes a 1980. (Hem preferit sacrificar la major actualització de les dades a la seva comparabilitat). D'entre les 34 ciutats seleccionades per il·lustrar aquest escrit, Barcelona ocupa el lloc 27 en l'índex d'envelliment. Certament no és un fet alarmant, i hem de tenir en compte que, segons les previsions esmentades anteriorment, no serà fins l'any 2000 que Barcelona assolirà l'envelliment que tenien les ciutats escandinaves l'any 1980. Això no vol dir que hem d'ignorar les conseqüències que aquest fet tindrà per Barcelona, tal com assenyallem en un altre apartat. Simplement volíem deixar constància del fet que Barcelona no és un cas apart, demogràficament parlant, dins el sistema de grans ciutats europees.

Taula 7:

EVOLUCIO DE LA POBLACIO 1970-1985

CIUTAT	C. 1970			CIUTAT	CREIXEMENT ABSOLUT		CREIXEMENT PERCENT.		TAXA ANUAL %	
	c. 1970	c. 1980	c. 1985		1970-80	1980-85	1970-80	1980-85	1970-80	1980-85
AMSTERDAM	820406	712365	679363	AMSTERDAM	-100041	-33002	-13,17	-4,63	-1,32	-0,93
BARCELONA (1)	1741979	1752627	1701812	BARCELONA (1)	10648	-50815	0,61	-2,90	0,06	-0,58
BERLIN (DDR)	1084374	1152529	1196871	BERLIN (DDR)	66155	44342	6,09	3,85	0,61	0,77
BERLIN (DFR)	2122815	1896230	1860084	BERLIN (DFR)	-226585	-36146	-10,67	-1,91	-1,07	-0,38
BIRMINGHAM	1097960	1030300	1007500	BIRMINGHAM	-67660	-22800	-6,16	-2,21	-0,62	-0,44
BONN (2)	274518	298148	291836	BONN (2)	13630	3688	4,97	1,28	0,50	0,26
BRUXELLES (1)	161089	141901	136944	BRUXELLES (1)	-19188	-4957	-11,91	-3,49	-1,19	-0,70
BUCARESTI	1574534	2090408	2239493	BUCARESTI	515872	149085	32,76	7,13	3,28	1,43
BUDAPEST	1940212	2059347	2071484	BUDAPEST (2)	119135	12137	6,14	0,59	0,61	0,12
DUBLIN (3)	567866	525882	502337	DUBLIN (3)	-41984	-23545	-7,39	-4,48	-0,74	-0,90
FRANKFURT (2)	647428	631287	615177	FRANKFURT (2)	-36141	-16110	-5,41	-2,55	-0,54	-0,51
GENOVA (2)	842114	774643	727427	GENOVA (2)	-67471	-47216	-8,01	-6,10	-0,80	-1,22
GLASGOW (4)	880617	774048	733794	GLASGOW (4)	-104549	-40274	-12,10	-5,20	-1,21	-1,04
HAMBURG	1793640	1645095	1579884	HAMBURG	-148545	-65211	-8,28	-3,94	-0,83	-0,79
ISTANBUL	3019032	4445793	5360908	ISTANBUL	1426761	1115115	47,26	25,08	4,73	5,02
KOLN (1)	847037	1014820	966307	KOLN (1)	167783	-48513	19,81	-4,78	1,98	-0,96
KOPENHAVN (5)	724647	587137	556264	KOPENHAVN (5)	-137510	-30873	-18,98	-5,26	-1,90	-1,05
LILLE (6)	194948	168516	154808	LILLE (6)	-26432	-13708	-13,56	-8,13	-1,36	-1,63
LISBOA (1)	760150	807937	829400	LISBOA (1)	47787	21463	6,29	2,66	0,63	0,53
LONDON (3)	7452346	6713165	6767500	LONDON (3)	-739181	54335	-9,92	0,81	-0,99	0,16
LYON (7)	519868	412507	---	LYON (7)	-107361	---	-20,65	---	-2,07	---
MADRID (1)	3120941	3158821	3058182	MADRID (1)	37880	-100639	1,21	-3,19	0,12	-0,64
MARSEILLE (6)	888043	872264	840000	MARSEILLE (6)	-15779	-32264	-1,78	-3,70	-0,18	-0,74
MILANO (3)	1733490	1602623	1495260	MILANO (3)	-130867	-107363	-7,55	-6,70	-0,75	-1,34
MUNICHEN	1293590	1298941	1281613	MUNICHEN	5351	-17328	0,41	-1,33	0,04	-0,27
OSLO	477898	452023	449395	OSLO	-25875	-2628	-5,41	-0,58	-0,54	-0,12
PARIS (8)	2590800	2176243	---	PARIS (8)	-414557	---	-16,00	---	-1,60	---
PRAHA	1078281	1181834	---	PRAHA	103553	---	9,60	---	0,96	---
ROMA	2778872	2916414	2826488	ROMA	137542	-89926	4,95	-3,08	0,49	-0,62
ROTTERDAM (2)	686586	579187	571374	ROTTERDAM (2)	-107399	-7813	-15,64	-1,35	-1,56	-0,27
STOCKHOLM (2)	744911	647214	659030	STOCKHOLM (2)	-97697	11816	-13,12	1,83	-1,31	0,37
TORINO	1190688	1143378	1054067	TORINO	-47310	-89311	-3,97	-7,81	-0,40	-1,56
WARZANA	1315600	1596100	1639400	WARZANA	280500	63300	21,32	3,97	2,13	0,79
WIEN (9)	1641841	1531346	1492864	WIEN (9)	-110495	-38482	-6,73	-2,51	-0,67	-0,50

Fonts:

Per Amsterdam, Barcelona, Bonn, Bruxelles, Dublin, Frankfurt, Genova, Glasgow, Hamburg, Istanbul, Köln, København, Lille, Lisboa, London, Lyon, Madrid, Marseille, Milano München, Paris, Roma, Rotterdam, Warszawa i Wien: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, "Cities of the World", Barcelona, 1988, vol. V.
 Per Berlin (DDR), Berlin (DFR), Birmingham, Bucaresti, Budapest, Praha i Torino: Tokyo Metropolitan Government, "Statistics of World Large Cities", varis anys.
 Per Oslo: Oslo Kommune, "Statistik Årbok for Oslo", varis anys.
 Per Stockholm: Utrednings-Öch Statistik-Kontoret, Stockholms Kommun, "Statistik Årsbok för Stockholm", varis anys.

Elaboració pròpia

Notes:

- (1) Anys 1970, 1981, 1986
- (2) Anys 1970, 1980, 1986
- (3) Anys 1971, 1981, 1986.
- (4) Anys 1975, 1981, 1985
- (5) Anys 1970, 1980, 1987
- (6) Anys 1970, 1982, 1986
- (7) Anys 1970, 1982
- (8) Anys 1968, 1982
- (9) Anys 1971, 1981, 1985
- (10) Anys 1970, 1980, 1984

Taula 8:

CREIXEMENT PERCENTUAL DE LA POBLACIO 1980-1985

13

CIUTAT	CREIXEMENT PERCENTUAL	AREA METROPOLITANA	CREIXEMENT PERCENTUAL
ISTAMBUL	25,08	WARZAWA	4,02
BUCARESTI	7,13	BONN	4,00
WARZAWA	3,97	STOCKHOLM	3,50
BERLIN (DDR)	3,85	MADRID	2,12
LISBOA	2,66	DUBLIN	1,76
STOCKHOLM	1,83	BUDAPEST	1,58
BONN	1,28	LONDON	0,81
LONDON	0,81	MUNCHEN	0,69
BUDAPEST	0,59	MILANO	-0,17
OSLO	-0,58	LISBOA	-1,63
MUNCHEN	-1,33	AMSTERDAM	-1,90
ROTTERDAM	-1,35	BRUXELLES	-2,08
BERLIN (DFR)	-1,91	BARCELONA	-2,10
BIRMINGHAM	-2,21	GLASGOW	-2,32
WIEN	-2,51	KOBENHAVN	-2,96
FRANKFURT	-2,55		
BARCELONA	-2,90		
ROMA	-3,08		
MADRID	-3,19		
BRUXELLES	-3,49		
MARSEILLE	-3,70		
HAMBURG	-3,96		
DUBLIN	-4,48		
AMSTERDAM	-4,63		
KOLN	-4,78		
GLASGOW	-5,20		
KOBENHAVN	-5,26		
GENOVA	-6,10		
MILANO	-6,70		
TORINO	-7,81		
LILLE	-8,13		

Taula 9:

EVOLUCIO DE LA POBLACIO 1970-1985

AREA METROPOLITANA	c. 1970	c. 1980	c. 1985	CREIXEMENT ABSOLUT		CREIXEMENT PERCENT.		TAXA ANUAL %	
				1970-80	1980-85	1970-80	1980-85	1970-80	1980-85
AMSTERDAM	1095253	1044830	1024961	-50423	-19869	-4,60	-1,90	-0,46	-0,38
BARCELONA (1)	2066380	3096748	3031720	390368	-65028	14,42	-2,10	1,44	-0,42
BONN (2)	384677	455953	474200	71276	18247	18,53	4,00	1,85	0,80
BRUXELLES (1)	1075136	997293	976536	-77843	-20757	-7,24	-2,08	-0,72	-0,42
BUDAPEST (2)	2341078	2469211	2508317	128133	39106	5,47	1,58	0,55	0,32
DUBLIN (3)	852219	1003164	1020796	150945	17632	17,71	1,76	1,77	0,35
GLASGOW (4)	2504909	2414813	2358727	-90096	-56086	-3,60	-2,32	-0,36	-0,46
KOBENHAVN (5)	1388737	1387735	1346666	-1002	-41069	-0,07	-2,96	-0,01	-0,59
LILLE (7)	991555	1047603	---	56048	---	5,65	---	0,57	---
LISBOA (1)	1781360	2621275	2578500	839915	-42775	47,15	-1,63	4,72	-0,33
LONDON (3)	7452346	6713165	6767500	-739181	54335	-9,92	0,81	-0,99	0,16
LYON (7)	1065966	1101208	---	35242	---	3,31	---	0,33	---
MADRID (1)	3761348	4686895	4786488	925547	99593	24,61	2,12	2,46	0,42
MARSEILLE (7)	964812	1108660	---	143848	---	14,91	---	1,49	---
MILANO (3)	3162729	3226755	3221325	64026	-5430	2,02	-0,17	0,20	-0,03
MUNICHEN	2112410	2300083	2315899	187673	15816	8,88	0,69	0,89	0,14
PARIS (8)	9244846	10071068	---	826222	---	8,94	---	0,89	---
STOCKHOLM (2)	1349173	1386980	1435474	37807	48494	2,80	3,50	0,28	0,70
WARZAWA	1998400	2319100	2412300	320700	93200	16,05	4,02	1,60	0,80

Font: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, "Cities of the World", vol. V, Barcelona, 1988

Elaboració pròpia

Notes:

- (1) Anys 1970, 1981, 1986
- (2) Anys 1970, 1980, 1986
- (3) Anys 1971, 1981, 1986
- (4) Anys 1975, 1981, 1985
- (5) Anys 1970, 1980, 1987
- (6) Anys 1970, 1982, 1986
- (7) Anys 1970, 1982
- (8) Anys 1988, 1982

Taula 10:

POBLACIO DE 65 I MES ANYS (c. 1980)

CIUTAT	POBL.65+	%
KOBENHAVN	140161	23,87
STOCKHOLM	137103	21,18
BERLIN (DFR) (1)	395184	20,92
WIEN (1)	314168	20,52
OSLO (1)	90015	20,06
BRUXELLES	27765	19,57
HAMBURG	304525	18,51
GENOVA (1)	136352	17,90
FRANKFURT	110086	17,44
ROTTERDAM	99370	17,16
PARIS (2)	371132	17,05
LYON (2)	67884	16,46
AMSTERDAM	113140	15,88
BUDAPEST	326194	15,84
GLASGOW (1)	121979	15,76
MARSEILLE (2)	136120	15,61
MUNCHEN	201587	15,52
PRAHA	182365	15,42
BONN	43600	15,23
LONDON (4)	998759	15,11
MILANO (1)	238559	14,87
BIRMINGHAM	145795	14,48
LISBOA (1)	115520	14,30
KOLN (1)	144620	14,27
BERLIN (DDR)	160283	13,91
LILLE (2)	22584	13,40
BARCELONA (1)	234001	13,35
TORINO	138248	12,09
WARZAWA	191100	11,97
ROMA (1)	327679	11,54
MADRID (1)	354274	11,22
DUBLIN	58537	11,13
BUCARESTI	217127	10,39
ISTAMBUL (3)	160354	4,11

Font: Per Amsterdam, Birmingham, Bonn, Bruxelles, Budapest, Dublin, Frankfurt, Genova, Glasgow, Köln, Kobenhavn, Lille, Lisboa, London, Lyon, Madrid, Marseille, Milano, München, Paris, Roma, Rotterdam, Warszawa i Wien: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, "Cities of the World", Barcelona, 1988, vol. V.

Per Berlin (DDR), Berlin (DFR), Bucaresti, Hamburg, Istanbul, Praha i Torino: Tokyo Metropolitan Government, "Statistics of World Large Cities", varis anys.

Per Barcelona: INE, "Censo de poblaci3n 1981", Tomo III, Provincia de Barcelona, 1a parte

Per Oslo: Finansradmannen Planavdelingen Radhuset, Oslo kommune, "Statistik Arbok for Oslo 1982"

Per Stockholm: Utrednings-Och Statistik-Kontoret, Stockholms Kommun, "Statistik Arbok for Stockholm 1983/84"

Elaboraci3n pr3pia.

Notes:

(1) 1981

(2) 1982

(3) Estimaci3n de la poblaci3n de fet de 1975

(4) Great London

2. Estructura social

2.1. Cap a una societat dual?

La crisi econòmica iniciada els anys 1973-74 ha originat profundes transformacions en l'estructura social de Barcelona i la seva àrea d'influència. En termes analítics, i segons mostra l'evolució de diversos indicadors macro i micro-econòmics, podríem situar la fi d'aquest cicle advers als voltants de l'any 1985. Tanmateix, i malgrat el que reflecteixen els indicadors d'activitat econòmica, el teixit social que ens envolta ha quedat seriosament deteriorat, i caldran molts recursos i molta imaginació per evitar un major esqueixament dels diversos grups socials en l'entorn objecte d'estudi.

Les dues conseqüències més immediates i visibles del període de crisi han estat el descens de la capacitat adquisitiva de la gran majoria de la població i l'augment espectacular de la taxa d'atur. És en aquest sentit que ha esdevingut una polarització social: d'una banda, majors diferències socials, en termes de renda disponible. D'altra banda, una divisió cada cop més accentuada entre aquells que tenen accés al mercat de treball i aquells que romanen aturats.

Aquesta situació s'ha vist agreujada per la impossibilitat per part de l'Estat de reequilibrar d'una manera efectiva les diferències existents en les rendes familiars, malgrat els efectes positius que podien esperar-se tant per la via dels ingressos (un sistema fiscal que teòricament grava més a qui més guanya) com per la via de la despesa (pensions, subsidis, prestació de serveis personals). Tot i que darrerament algunes mesures legislatives com l'ampliació de la cobertura sanitària, del subsidi d'atur i de les pensions assistencials tinguin per objecte paliar situacions de veritable necessitat, les dimensions dels problemes socials són de tal magnitud que difícilment podran solucionar-se a curt o mitjà termini. A Espanya, l'"Estat de Benestar" va quedar desdibuixat abans que pogués atribuir-se aquest mot, i els grups situats en els graons inferiors de la piràmide social n'han patit i en patiran les conseqüències.

L'esquema que hem apuntat no és però tan senzill. A la societat dual de l'ocupació enfront de la desocupació sorgeix un element d'enllaç, perfectament imbrincat en el funcionament de l'actual sistema econòmic. I no és altre que el d'aquells grups socials que troben el seu mitjà de subsistència en treballs precario-submergits. Localitzat bàsicament en el sector de serveis, i format en la seva majoria per joves o per adults poc qualificats, aquest modus vivendi s'ha multiplicat a Barcelona i el seu entorn i ha tingut un paper destacat en els canvis socials i familiars detectats en els darrers anys. A la taula 11 exposem els resultats obtinguts d'una enquesta realitzada a Barcelona i àrea metropolitana l'any 1986. Les dades fan referència a persones ocupades majors de 18 anys, i ens mostren que un 30 per 100 dels qui treballen es troben en situacions no-estables.

Taula 11: Situació laboral segons zona de residència (1986)
(Percentatges)

Situació laboral	Barcelona	CMB sense Barcelona	Total CMB
Estable	70,9	68,8	70,1
Precària	15,3	16,8	16,0
Submergida	10,2	12,6	11,1
Altres	3,2	1,6	2,7

Font: M. Izquierdo, F. Miguélez i M. Subirats, Enquesta Metropolitana, Institut d'Estudis Metropolitans, en premsa.

2.2. Els canvis en l'estructura de la població ocupada

A banda del descens del nombre d'ocupats, que analitzarem en un altre apartat, un dels aspectes a destacar com a indicador de canvi en l'estructura social són les variacions esdevingudes en la composició de la població ocupada. Malgrat les deficiències atribuïdes a les dades padronals, en el sentit que enregistren les professions dels qui resideixen a Barcelona i no dels qui treballen a la ciutat, no deixa de ser interessant constatar que en el darrer lustre han perdut pes relatiu les professions situades en els llocs inferiors de l'escala ocupacional, mentre que augmenten la seva presència els tècnics, directius i lliure-professionals. D'una banda, la desocupació ha afectat amb major intensitat les persones amb baixa qualificació professional. D'altra banda, la consecució d'ocupacions estables per part dels qui s'han incorporat al mercat de treball ha beneficiat bàsicament a persones amb un elevat nivell de formació. Ambdós fenòmens han originat l'esmentat canvi en l'estructura ocupacional de la ciutat.

Per tal d'il·lustrar aquest fet, presentem a la taula 12 el canvi esdevingut entre 1981 i 1986 en l'estructura de la població ocupada d'un i altre sexe, segons dades resultants del Padró d'habitants. A aquesta taula pot observar-se la disminució del nombre d'ocupats a la ciutat --fruit tant del descens del nombre d'habitants com de l'increment de l'atur--, amb la única excepció de les categories professionals altes (1).

(1) Hem considerat com a categoria professional alta els directors administratius i comercials, els professionals liberals i els tècnics superiors empleats a les empreses públiques i privades. Com a categoria mitjana entenem els tècnics mitjans, els quadres intermèdis, els administratius, els venedors, els artistes i el personal de les forces armades. Finalment, en la categoria professional baixa hi incloïm els obrers i aprenents de la indústria, el comerç, el transport i la construcció.

Taula 12:

EVOLUCIO DE L'ESTRUCTURA PROFESSIONAL DE LA POBLACIO OCUPADA SEGONS EL SEXE A BARCELONA, 1981-1986

NOMBRE ABSOLUT

PROFESSIO	ANY 1981			ANY 1986			VARIACIO 1981-1986		
	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL
ALTA	65891	11824	77715	69423	18333	87756	5.4	55.0	12.9
MITJANA	145026	88009	233035	135562	94487	230049	-6.5	7.4	-1.3
BAIXA	182984	72491	255475	149971	66763	216734	-18.0	-7.9	-15.2
TOTAL BARCELONA	393901	172324	566225	354956	179583	534539	-9.9	4.2	-5.6

PERCENTATGES

PROFESSIO	ANY 1981			ANY 1986			VARIACIO 1981-1986		
	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL
ALTA	16.7	6.9	13.7	19.6	10.2	16.4	16.9	48.8	19.6
MITJANA	36.8	51.1	41.2	38.2	52.6	43.0	3.7	3.0	4.6
BAIXA	46.5	42.1	45.1	42.3	37.2	40.5	-9.0	-11.6	-10.1
TOTAL BARCELONA	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0

Font: Joan Soler i Enric Sempere, "Entre la teoria i la realitat. Darrers canvis i perspectives de futur en l'estructura social de Barcelona", Revista Fer Ciutat, no 18, gener 1989.

Nota: Les diferències observades amb població ocupada per categories de la taula 13 són causades per la distribució dels "no-consta" en les sèries de dades originals.

A conseqüència d'aquest procés, es produeix una modificació en la importància relativa de cada grup professional: la categoria professional alta esdevé un 20 per 100 superior l'any 1986 respecte al 1981; la categoria mitjana augmenta lleugerament el seu pes específic (un 4 per 100), mentre que les professions classificades com a categoria baixa veuen minvada la seva representació en un 10 per 100. Aquesta modificació en l'estructura de la població ocupada afecta amb més o menys intensitat tots els districtes de Barcelona.

Un altre dels aspectes interessants que ens presenta la taula 11 és la diferència existent en l'estratificació professional d'homes i dones. Més de la meitat de les dones ocupades pertanyen a la categoria mitjana (a causa del gran nombre d'administratives), mentre que enregistren percentatges inferiors als homes en els grups professionals superiors i inferiors. Tanmateix, és probable que la proporció de dones incloses a la categoria professional baixa fos més important en el cas que considerem l'ocupació en l'economia submergida i treballs precaris o a temps parcial.

Pel que fa a l'evolució diferencial entre 1981 i 1986, que ens pot ser d'utilitat per entreveure les futures tendències, s'observa, d'una banda, que es produeix un canvi de signe contràri per a homes i dones en el nombre absolut d'ocupats. Mentre que la població ocupada masculina disminueix quasi un 10 per 100, el nombre de dones que treballen augmenta en un 4 per 100. En ambdós casos, els ocupats amb categoria professional baixa disminueix, si bé en el cas dels homes la davallada és més accentuada i es fa extensible a la categoria professional mitjana. Això cal atribuir-ho a l'impacte de l'atur en grups professionals en què els homes hi són majoria (obrers del transport, indústria i construcció). D'altra banda, mentre que el nombre d'homes ocupats amb categoria professional alta augmenta en un 5 per 100, s'enregistra un sorprenent increment del 55 per 100 entre les dones. Tot i que la importància de les diferències observades ha de ser matitzada pels nivells existents a l'inici del període considerat -- l'any 1981 el nombre d'homes amb categoria professional alta era gairebé 6 vegades superior al de les dones i difícilment podia créixer al mateix ritme--, no per això són menys significatives les tendències esmentades.

Com a complement del quadre anterior, presentem a la taula 13 la distribució per categories professionals de la població ocupada i aturada a Barcelona l'any 1986. Queda ben clar el major pes relatiu de les professions amb menor qualificació entre la població aturada.

Les dades que hem exposat en aquest apartat a mode de pinzellada semblen indicar que Barcelona camina vers l'establiment d'un nou model de ciutat, en el qual hi haurà una diferència cada cop més accentuada entre la població que ha accedit a un lloc de treball més o més estable, i aquella que es troba entre el món de l'atur i el del treball precari-submergit. A més, el privilegi de gaudir d'una ocupació estable sembla estar reservat dins l'espai urbà a aquells individus més preparats i qualificats. Finalment, malgrat que alguns fets com els avenços aconseguits en l'ocupació, i particularment en l'ocupació femenina, podrien fer-nos mirar l'esdevenidor amb optimisme, cal dissenyar les respostes adequades als processos de diferenciació social que s'aniran generant.

Taula 13:

CATEGORIA PROFESSIONAL DE LA POBLACIO OCUPADA I DE LA POBLACIO ATURADA A BARCELONA L'ANY 1986

CATEGORIA PROFESSIONAL	OCUPATS	ATURATS	TOTAL	CATEGORIA PROFESSIONAL	OCUPATS	ATURATS	TOTAL
ALTA	88015	5727	93742	ALTA	16.5	6.1	14.9
MITJANA	229651	36815	266466	MITJANA	43.0	38.9	42.4
BAIXA	216874	52110	268984	BAIXA	40.6	55.1	42.8
TOTAL BARCELONA	534540	94652	629192	TOTAL BARCELONA	100.0	100.0	100.0

Font: Joan Soler i Enric Saepere, "Entre la teoria i la realitat. Darrers canvis i perspectives de futur en l'estructura social de Barcelona", Revista Fer Ciutat, nº 18, gener 1989.

Nota: Els aturats no inclouen els qui cerquen la primera feina.

2.3. La diferenciació territorial

Tant d'un barri a l'altre dins la ciutat de Barcelona com d'un municipi a l'altre dins la connurbació barcelonina, hi ha importants diferències en la composició social de la població. Aquesta segregació espacial ha estat una característica inherent a l'entorn metropolità que ara ens ocupa des de fa dècades, configurada principalment en torn als intensos processos migratoris que varen localitzar la població en funció de la ubicació de les indústries i de l'accessibilitat als habitatges. Si bé avui les dinàmiques que varen generar aquesta segregació no són les mateixes i els fluxes demogràfics han invertit el seu signe, la permanència d'un espai socialment diferenciat serà un dels elements pròpis de Barcelona i àrea d'influència en els propers anys.

2.3.1. Les diferències socio-econòmiques a la ciutat de Barcelona

Amb l'objecte d'il·lustrar el diagnòstic sobre la territorialització de l'estratificació social, exposaré a continuació els valors absoluts per un índex que combina els nivells d'analfabetisme, atur, categoria professional baixa i taxa de dependència demogràfica. Aquest índex, que ja vaig utilitzar en anàlisis sociològiques realitzades a l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona, s'ha elaborat sumant les posicions relatives assolides per cada un dels seus components, utilitzant després com a base Barcelona=100. Com podem veure a la taula 14, l'ordre jeràrquic dels districtes es manté aproximadament igual entre 1981 i 1986, si bé cal destacar el fet que Gràcia pateixi un retrocés en la seva posició dins la ciutat, mentre que Horta-Guinardó millora en termes relatius la seva situació. Pel que fa als barris, en el mapa 1 pot apreciar-se que la gradació d'intensitats obtinguda a partir de l'índex sintètic és molt semblant a la que s'en desprèn de les diverses estimacions que s'han dut a terme sobre els nivells de renda per habitant. A partir del nucli de Pedralbes i Sarrià, la composició social de la ciutat va deteriorant-se progressivament en totes les direccions: cap al sud, fins la Zona Franca; cap al sud-oest, fins la Ciutat Vella; cap al nord i nord-oest, fins arribar als barris que voregen el riu Besòs.

Hi ha poques raons que ens facin pensar en l'adveniment de canvis notables en la situació descrita a curt o mig termini. Tanmateix, cal considerar alguns factors susceptibles d'introduir modificacions puntuals. En primer lloc, una de les conseqüències dels Jocs Olímpics a celebrar l'any 1992 serà la completa transformació d'una part del Poble Nou, que de zona industrial esdevindrà zona residencial i de localització de serveis, i en la qual s'allotjaran un bon nombre de famílies, presumiblement de classe mitjana, en convertir-se en habitatges els apartaments dels atletes a la vila olímpica. L'establiment d'unes 2.500 llars significarà entre 6.000 i 9.000 nous habitants. Això pot originar nous processos de segregació espacial dins el districte de Sant Martí, establint-se un contrast cada cop més marcat entre les zones més properes a l'Eixample, el Parc de la Ciutadella i el nucli de la vila olímpica, d'una banda, i els barris propers al riu Besòs, de l'altra.

Taula 14:

COMPARACIO DELS INDEX DE PROBLEMATICA SOCIAL A BARCELONA PER ELS ANYS 1981 I 1986

INDEX PER DISTRICTES

DISTRICTES	1981	1986
CIUTAT VELLA	187	187
EIXAMPLE	87	83
SANTS-MONTJUFC	117	126
LES CORTS	43	43
SARRIA-SANT GERVASI	35	26
GRACIA	87	91
HORTA-GUINARDO	130	100
NOU BARRIS	139	139
SANT ANDREU	96	113
SANT MARTI	126	139
BARCELONA	100	100

ORDENACIO SEGONS INDEX 1981

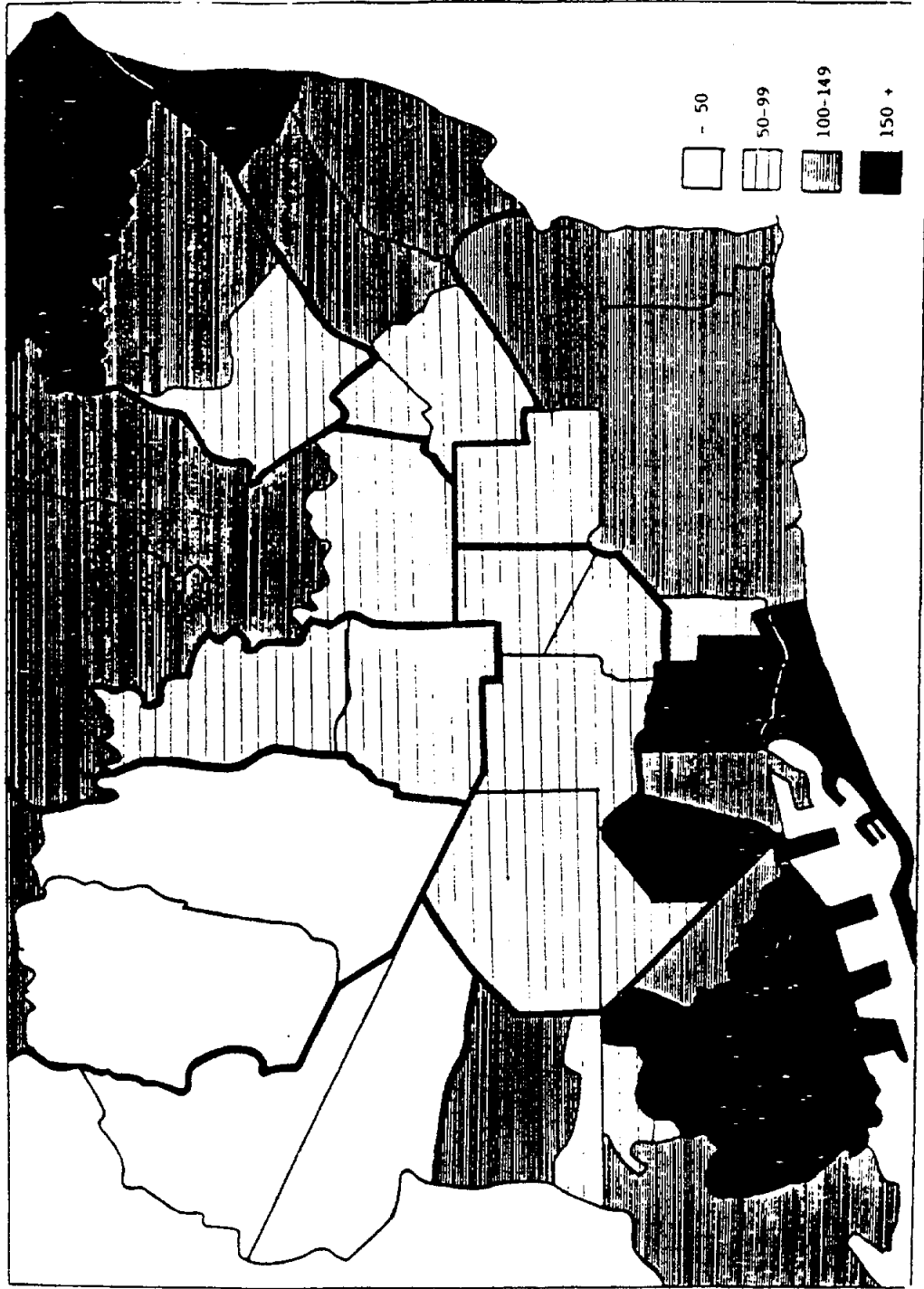
DISTRICTES	INDEX
CIUTAT VELLA	187
NOU BARRIS	139
HORTA-GUINARDO	130
SANT MARTI	126
SANTS-MONTJUFC	117
SANT ANDREU	96
EIXAMPLE	87
GRACIA	87
LES CORTS	43
SARRIA-SANT GERVASI	35
BARCELONA	100

ORDENACIO SEGONS INDEX 1986

DISTRICTES	INDEX
CIUTAT VELLA	187
NOU BARRIS	139
SANT MARTI	139
SANTS-MONTJUFC	126
SANT ANDREU	113
HORTA-GUINARDO	100
GRACIA	91
EIXAMPLE	83
LES CORTS	43
SARRIA-SANT GERVASI	26
BARCELONA	100

Font: Area de Serveis Socials, Ajuntament de Barcelona.

Mapa 1: Index de problemàtica social per barris l'any 1986 (Barcelona = 100)

Font: Area de Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona

En segon lloc, la relocalització industrial seria un altre dels factors que podrien incidir en el canvi de l'entorn a determinats barris. Ja hem comentat el cas del Poblenou, i noves estratègies podrien afectar altres nuclis com el del Bon Pastor. En el cas de la Zona Franca, les mutacions són menys probables o previsibles.

En tercer lloc, el desenvolupament de les àrees de nova centralitat distribuïdes arreu de la ciutat és possible que també indueixin canvis en el seu entorn immediat, si bé és difícil preveure'n el seu ritme i la seva intensitat.

2.3.2. Les diferències socio-econòmiques als municipis de l'entorn metropolità.

Un darrer element a considerar en aquesta ràpida visió dels aspectes territorials de l'estructura social el constitueixen les pautes seguides pels municipis que circunden la ciutat central. Diversos indicadors (taxes d'atur, nivell d'instrucció, proporció de tècnics superiors i empresaris dins la població, etc.) mostren la millor posició relativa de Barcelona, juntament amb alguns municipis del Baix Llobregat (Esplugues, Sant Just Desvern) i del Vallès Occidental (Sant Cugat). A l'altre extrem es situen els municipis que varen rebre majors contingents d'immigrants durant els anys 50 i 60 i que han experimentat amb major duresa els efectes de la crisi econòmica (com és el cas de Cornellà, Sant Adrià del Besòs, Santa Coloma de Gramanet). En general, el deteriorament socio-econòmic ha estat més intens a l'àrea del Besòs que no pas a la del Llobregat. A l'apartat que dediquem a l'atur i l'activitat aportarem una sèrie de dades que il·lustraran el que acabem d'apuntar.

2.4. Nova pobresa i desigualtat social

Entre els sociòlegs hi ha un acord prou generalitzat en considerar com a col·lectius més vulnerables davant la nova situació econòmica i social sorgida dels anys de crisi els següents grups de persones:

A. Els aturats, especialment els classificats com a "caps de casa", els aturats de llarga durada (i entre ells els qui han esgotat el període de cobertura o subsidi), a més del que tenen un escàs bagatge cultural. Són persones que difícilment podran reintegrar-se al mercat de treball.

B. Els immigrants amb escassa qualificació professional, entre els quals els casos d'estrangers en situació il·legal són un element problemàtic addicional.

C. Famílies monoparentals, especialment les encapçalades per dones.

D. Els ancians que viuen sols, habitualment en habitatges força deteriorats, i que no poden comptar amb el recolzament d'una feble xarxa familiar.

Pel que fa a les expectatives d'evolució d'aquests col·lectius a Barcelona i entorn metropolità, és evident que la simple expansió econòmica que sembla afermar-se no serà una condició suficient per millorar-ne la situació. Calen nous criteris de política redistributiva dels recursos i serveis des de l'Administració pública per tal que els grups socials esmentats puguin gaudir d'uns mitjans de vida dignes, a més d'endegar programes socials que facilitin la incorporació als circuits productius dels tres primers col·lectius assenyalats. L'èxit o fracàs d'aquestes polítiques redistributives o integradores no estem en condicions de predir-lo. Tanmateix, podem afirmar que tots quatre grups de risc tendiran a incrementar la seva presència al nostre entorn, i que resultaria una irresponsabilitat greu tancar els ulls davant aquest fet.

2.5. Canvi social i canvi familiar

Malgrat que des d'un punt de vista estrictament acadèmic no sol considerar-se l'anàlisi del canvi familiar en estudiar l'estructura d'una societat, creiem que és un element important a tenir en compte en el nostre esquema, ja que dona resposta a alguns dels interrogants plantejats en altres apartats. Així, com entendre que taxes d'atur que oscil·len entre un 15 i un 20 per 100 de la població activa de Barcelona i àrea metropolitana no ocasioni una situació social explosiva?. A banda de les nombroses consideracions que poden fer-se entorn de les estadístiques de l'atur, com l'edat de la població afectada, la capacitat per disposar d'ingressos addicionals, etc., una de les hipòtesis més versemblants és que la família actua com a coixí amortiguador de l'expulsió o permanència precària dels seus membres en el mercat de treball. D'això en parlarem al final d'aquest apartat.

La família urbana ha sofert una ràpida transformació en la seva estructura formal. Si prenem com exemple el cas de Barcelona, entre 1970 i 1981 les llars de persones que viuen soles han passat del 7,6 al 13,6 per 100 del total, les llars complexes (formades per dos o més nuclis familiars) han vist disminuïda la

seva presència en passar del 6,3 al 2,1 per 100 del conjunt de llars, mentre les llars nuclears augmentaven lleugerament el seu pes relatiu.

La constant progressió del nombre de persones solitàries, especialment entre els ancians, és un dels elements més característics del canvi familiar, tal com ja hem tingut ocasió d'assenyalar. Citem, per exemple, que a Barcelona la proporció de persones majors de 65 anys que viuen soles ha passat del 16 al 20 per 100 entre els anys 1981 i 1986 (de 40 a 50 mil ancians, en termes absoluts). Aquest fet ha d'introduir noves directrius tant de política social (política de pensions, prestació de serveis personals), com d'orientació de certes activitats econòmiques (especialment en la construcció d'habitatges).

Juntament amb aquests canvis en l'estructura formal de la família, ha esdevingut també una transformació dels seus continguts. Així, el fet que incrementi el nombre d'ancians solitaris no pot atribuir-se exclusivament a factors demogràfics, sino també a un enfebliment dels lligams entre generacions, a un creixent individualisme i aïllament de les cèl·lules que componen el teixit social. En aquest sentit, un canvi en les actituds dels fills envers els pares ancians evitaria molts internaments en residències, que tan alt cost social i econòmic tenen. A més dels canvis que afecten la gent gran, cal esmentar també les modificacions que es produeixen en les relacions entre els membres de la família a causa de les separacions o divorcis, factor que té com a conseqüència immediata l'aparició de nous solitaris i de llars monoparentals.

Finalment, retrobem el tema que havíem apuntat al principi d'aquest apartat, el de la capacitat de la família per suavitzar els efectes derivats de la manca de feina remunerada o la permanència en la constant inseguretats del treball precàrio-submergit. El cas en que la solidaritat familiar pot mostrar-se menys efectiva és, naturalment, aquell en que és el "cap de casa" qui pateix l'expulsió o inestabilitat del mercat de treball, tot i que el suport del cònjuge o dels fills en edat de treballar pot resultar decisiu. El cas més freqüent, i el que incideix de manera més notable en les transformacions operades en el si de la família nuclear, és però el retard en la incorporació dels fills al col·lectiu de població ocupada, i sobretot les creixents dificultats en aconseguir que aquesta incorporació sigui en un lloc de treball estable. El recolzament de la família és el factor clau que possibilita l'espera --a vegades llarga espera-- d'assolir l'autosuficiència econòmica sense que les situacions tenses que puguin aparèixer s'arribin a transformar en obert conflicte social.

3. Atur i activitat

Com a darrer punt d'aquesta breu caracterització dels principals elements socio-econòmics del nostre entorn, tractarem també d'una manera sintètica els aspectes més rellevants de l'activitat econòmica de la població.

Les dades que presentem a la taula 15, basades en els padrons de 1981 i 1986, poden servir-nos per il·lustrar dos dels fenòmens més característics de l'activitat i l'atur en anys recents: les elevades taxes d'atur enregistrades entre la població menor de 25 anys, i el progressiu descens de l'activitat entre les persones majors de 55 anys com a conseqüència d'una insistent política de jubilacions anticipades.

Evidentment, aquestes constatacions generals tenen un comportament desigual en el territori, i d'un grup social a l'altre. En resum pot afirmar-se que:

A. La taxa d'activitat és més baixa entre els joves com més elevada és la renda mitjana del districte o municipi metropolità, a causa fonamentalment de la major perllongació del període d'estudis.

B. La major qualificació professional assolida per els joves dels districtes o municipis més benestants els permet tenir una seguretat i continuïtat en el treball que no poden gaudir altres col·lectius menys afortunats. D'aquesta manera, la superior ocupació en edats adultes es tradueix també en taxes d'activitat més elevades.

C. El factor anterior, juntament amb la tipologia professional pròpia de cada zona, determinen les taxes d'activitat en edats avançades. Així, les zones més benestants presenten una activitat més elevada a partir dels 60 anys, en comptar amb major nombre d'empresaris i de lliure-professionals no subjectes a la jubilació obligatòria que afecta la població assalariada.

Per tal de recolzar aquestes observacions generals, hem elaborat les taules 16, 17 i 18. A la primera hi consten les xifres absolutes i relatives de l'activitat i l'atur als 27 municipis de l'antiga CMB, basades en el Padró de 1986. A la segona, presentem ordenades de major a menor les taxes d'activitat sobre la població major de 15 anys. A la tercera, l'ordre decreixent correspon a les taxes d'atur sobre la població activa. Com pot observar-se, Barcelona ocupa una posició prou favorable en el ranking de xifres relatives d'aturats, tan sols superada per els municipis convertits en zones residencials de qualitat (Sant Cugat, Sant Just Desvern, Tiana). Per contra, els municipis densament poblats de la connurbació barcelonina, tradicionalment acollidors de població obrera ocupada a la indústria, mostren les taxes d'atur més elevades. Les cotes més altes són assolides per els municipis de la zona del Besòs, quedant en segon terme l'aglomeració urbana de l'àrea del Llobregat. La distància existent entre el valor màxim i el mínim és realment notable, ja que la taxa d'atur de Sant Adrià del Besòs (35,7 per 100) és dues vegades superior a la de Sant Just Desvern o Tiana. A més, les majors xifres relatives d'atur es corresponen, a grans trets, amb les xifres absolutes més elevades (a excepció de Barcelona), amb la qual cosa no és difícil imaginar les dimensions dels problemes plantejats.

Taul 15:

VARIACIO DE LES TAXES D'ACTIVITAT I D'ATUR SEGONS L'EDAT A BARCELONA

EDAT	TAXA D'ACTIVITAT		TAXA D'ATUR		VARIACIO 1981-1986	
	1981	1986	1981	1986	ACTIVITAT	ATUR
15-19	32.1	23.9	55.4	68.4	-25.4	23.5
20-24	64.6	62.2	27.4	44.6	-3.6	62.8
25-29	76.5	83.5	16.3	23.3	9.2	43.1
30-34	68.6	79.1	12.0	15.8	15.3	31.7
35-39	63.7	71.3	10.4	12.9	11.8	24.6
40-44	61.3	66.0	10.0	12.1	7.7	21.3
45-49	59.7	62.4	9.6	12.4	4.5	29.2
50-54	57.5	58.9	9.6	12.8	2.5	34.0
55-59	53.9	51.8	10.5	16.0	-4.0	52.1
60-64	38.7	32.7	10.2	13.0	-15.5	27.0
65+	4.6	2.5	6.1	9.0	-45.9	48.0
TOTAL	48.6	48.7	16.1	21.4	0.1	32.9

Font: Padró d'habitants de 1981 i 1986. Elaboració pròpia.

Taula 16:

ACTIVITAT I ATUR ALS MUNICIPIS DE LA CMB (1986)

MUNICIPI	Ocupats	CERQUEN 1a FEINA	ATURATS	TOTAL ACTIUS	POBLACIO 15+ ANYS	TAXA ACTIVITAT	TAXA ATUR
BADALONA	58445	10441	15917	84803	166381	51.0	31.1
CASTELLDEFELS	7824	1020	1581	10425	20387	51.1	24.9
CERDANYOLA	14417	1973	3466	19856	38010	52.2	27.4
CORNELLA	23573	4114	5552	33239	66705	49.8	29.1
ESPLUGUES	14322	1519	2937	18778	35480	52.9	23.7
GAVA	8373	1390	2177	11940	24309	49.1	29.9
HOSPITALET	78881	10673	18103	107657	216106	49.8	26.7
MOLINS DE REI	5483	582	1104	7169	14082	50.9	23.5
MONTCADA I REIXAC	6839	1058	1740	9637	19384	49.7	29.0
MONTGAT	2276	235	339	2850	5511	51.7	20.1
PALLEJA	1706	240	273	2219	4353	51.0	23.1
PAPÍOL	923	95	165	1183	2365	50.0	22.0
PRAT DE LLOBREGAT	17472	2408	3074	22954	45595	50.3	23.9
RIPOLLET	6580	1168	1743	9491	19033	49.9	30.7
SANT ADRIÀ DEL BESOS	8475	1897	2812	13184	25834	51.0	35.7
SANT BOI DE LLOB.	20042	3289	4807	28138	56017	50.2	28.8
SANT CLIMENT DE LLOB.	354	94	93	741	1646	45.0	25.2
SANT CUGAT DEL VALLES	11412	983	1697	14092	26318	53.5	19.0
SANT FELIU DE LLOB.	10657	1297	1992	13946	27088	51.5	23.6
SANT JOAN DESPI	6756	957	1559	9272	17716	52.3	27.1
SANT JUST DESVERN	3685	225	503	4413	8855	49.8	16.5
SANT VICENÇ DELS MORTS	5166	1043	1504	7713	14852	51.9	33.0
SANTA COLOMA DE CERV.	795	74	122	991	2094	47.3	19.8
SANTA COLOMA DE GRAM.	34678	6237	8567	49482	99993	49.5	29.9
TIANA	1305	84	153	1542	2956	52.2	15.4
VILADECANS	11554	2115	2798	16467	32293	51.0	29.8
TOTAL CMB SENSE BARCELONA	362193	55211	84778	502182	993363	50.6	27.9
BARCELONA	535236	49607	94596	679439	1397530	48.6	21.2
TOTAL CMB	897429	104818	179374	1181621	2390893	49.4	24.1

Font: CMB, "Padró d'Habitants 1986". Elaboració pròpia.

Taula 17:

TAXA D'ATUR ENTRE LA POBLACIO ACTIVA DE 15+ ANYS
ALS MUNICIPIS DE LA CMB (1986)

MUNICIPI	TAXA ATUR
SANT ADRIA DEL BESOS	35.72
SANT VICENÇ DELS HORTS	33.02
BADALONA	31.08
RIPOLLET	30.67
SANTA COLOMA DE GRAM.	29.92
SAVA	29.87
VILADECANS	29.84
CORNELLA	29.08
MONCADA I REIXAC	29.03
SANT BOI DE LLOB.	28.77
CERDANYOLA	27.39
SANT JOAN DESPI	27.14
HOSPITALET	26.73
SANT CLIMENT DE LLOB.	25.24
CASTELDEFELS	24.95
PRAT DE LLOBREGAT	23.88
ESPLUGUES	23.73
SANT FELIU DE LLOB.	23.58
MOLINS DE REI	23.52
PALLEJA	23.12
PAPIOL	21.98
BARCELONA	21.22
MONTGAT	20.14
SANTA COLOMA DE CERV.	19.78
SANT CUGAT DEL VALLES	19.02
SANT JUST DESVERN	16.50
TIANA	15.37
TOTAL CMB SENSE BARCELONA	27.88
TOTAL CMB	24.05

Font: CMB, "Padre d'Habitants 1986". Elaboració p

Taula 18:

TAXA D'ACTIVITAT ENTRE LA POBLACIO DE 15+ ANYS
ALS MUNICIPIS DE LA CMB (1986)

MUNICIPI	TAXA ACTIVITAT
SANT CUGAT DEL VALLES	53.55
ESPLUGUES	52.93
SANT JOAN DESPI	52.34
CERDANYOLA	52.24
TIANA	52.17
SANT VICENÇ DELS HORTS	51.93
MONTGAT	51.71
SANT FELIU DE LLOB.	51.48
CASTELDEFELS	51.14
SANT ADRIA DEL BESOS	51.03
VILADECANS	50.99
PALLEJA	50.98
BADALONA	50.97
MOLINS DE REI	50.91
PRAT DE LLOBREGAT	50.34
SANT BOI DE LLOB.	50.23
PAPIOL	50.02
RIPOLLET	49.87
SANT JUST DESVERN	49.84
CORNELLA	49.83
HOSPITALET	49.82
MONCADA I REIXAC	49.72
SANTA COLOMA DE GRAM.	49.49
SAVA	49.12
BARCELONA	48.62
SANTA COLOMA DE CERV.	47.33
SANT CLIMENT DE LLOB.	45.02
TOTAL CMB SENSE BARCELONA	50.55
TOTAL CMB	49.42

Font: CMB, "Padre d'Habitants 1986". Elaboració pròpia.

Utilitzant també com a font d'informació el Padró d'habitants de 1986 (no necessàriament la millor però sí la que sol permetre anàlisis comparatives amb major assiduitat), hem elaborat la taula 19, on exposem les taxes d'activitat i atur per a les principals ciutats espanyoles.

Taula 19: Comparació entre les taxes d'activitat i atur de les ciutats espanyoles majors de 400.000 habitants (any 1986).

Ciutat	Taxa activitat 16+ anys	Taxa atur 16+ anys
Barcelona	48,6	21,4
Madrid	47,1	20,8
Sevilla	45,9	31,0
Valencia	47,6	24,1
Zaragoza	48,0	18,5

Font: INE, Padrón de Habitantes 1986.
Elaboració pròpia.

Malgrat que la taxa d'atur del 21 per 100 que reflectia el Padró de 1986 no era certament encoratjadora, Barcelona torna a sortir relativament ben parada de la prova de contrast amb altres ciutats. Tanmateix, si acceptem que la comparació amb Madrid (eterna i indefugible costum la nostra) s'ha de fer considerant tot el conjunt metropolità, llavors les distàncies augmenten. Com recordem, l'atur de la CMB l'any 1986 assolí la xifra del 24 per 100.

Una darrera comparació amb altres zones geogràfiques ens permetrà acabar de situar la realitat barcelonina en un context més ampli. A la taula 20 exposem una sèrie d'indicadors sobre la base de l'atur enregistrat a les oficines de l'INEM. D'aquesta taula poden deduir-se dues conclusions generals. En primer lloc, Barcelona mostra unes dades més favorables que la província, Catalunya i Espanya en tots els indicadors considerats: atur general, atur juvenil, atur femení, aturats que cerquen la primera feina i taxa de cobertura. En segon lloc, l'evolució entre 1987 i 1988 ha estat també força positiva per Barcelona, si bé el descens de la taxa d'atur general ha estat més intens al conjunt de la província i de Catalunya que no pas a la ciutat. Pel que fa al futur immediat, totes les estadístiques disponibles apunten a una progressiva davallada de la desocupació, encara que taxes d'atur relativament elevades continuaran essent, ara per ara, una característica estructural del nostre entorn social.

Un últim aspecte a tractar abans de cloure aquest apartat és el de la posició de Barcelona respecte a altres ciutats europees. Hem vist que la ciutat gaudeix d'un estatus força favorable en comparació amb la seva corona metropolitana --entenent la paraula favorable en sentit relatiu--, i que en dades recents ha assolit millores evidents en diversos indicadors relacionats amb l'atur. Tanmateix, Barcelona és lluny de les cotes de benestar econòmic i social pròpi d'altres ciutats de l'Europa occidental. A la taula

Taula 20:

EVOLUCIO DE L'ATUR REGISTRAT, 1987-1988

ATUR REGISTRAT A MAIG DE 1987

CONCEPTE	PROVINCIA			ESPANYA
	BARCELONA	BARCELONA	CATALUNYA	
ATUR REGISTRAT	127591	400073	475823	2987892
TAXA D'ATUR	18.75	22.24	20.48	21.49
% ATUR JUVENIL (16-24 ANYS)	36.34	40.30	40.27	42.82
% ATUR FEMENI	47.38	49.52	49.44	45.40
% ATURATS SENSE OCUPACIO ANTERIOR	23.16	26.07	24.36	30.02
TAXA DE COBERTURA DE LES PRESTACIONS ECONOMIQUES	37.43	36.00	34.92	29.96

ATUR REGISTRAT A MAIG DE 1988

CONCEPTE	PROVINCIA			ESPANYA
	BARCELONA	BARCELONA	CATALUNYA	
ATUR REGISTRAT	107975	335100	400346	2878042
TAXA D'ATUR	15.87	17.63	16.48	19.85
% ATUR JUVENIL (16-24 ANYS)	29.88	34.93	35.24	40.65
% ATUR FEMENI	52.62	56.06	55.95	51.59
% ATURATS SENSE OCUPACIO ANTERIOR	18.73	21.09	19.97	29.40
TAXA DE COBERTURA DE LES PRESTACIONS ECONOMIQUES	39.99	38.40	37.32	29.86

VARIACIO PERCENTUAL MAIG 1987 - MAIG 1988

CONCEPTE	PROVINCIA			ESPANYA
	BARCELONA	BARCELONA	CATALUNYA	
ATUR REGISTRAT	-15.4	-16.2	-15.9	-3.7
TAXA D'ATUR	-15.4	-20.7	-19.5	-7.6
% ATUR JUVENIL (16-24 ANYS)	-17.8	-13.3	-12.5	-5.1
% ATUR FEMENI	11.1	13.2	13.2	13.6
% ATURATS SENSE OCUPACIO ANTERIOR	-19.1	-19.1	-18.0	-2.1
TAXA DE COBERTURA DE LES PRESTACIONS ECONOMIQUES	6.8	6.7	6.9	-0.3

Font: Ajuntament de Barcelona, Ponència per al Desenvolupament Econòmic i Social,
"Butlletí del Mercat Local de Treball", maig de 1987 i maig de 1988.

Nota: La taxa d'atur de Barcelona ciutat s'ha calculat sobre la població activa del Padró de 1986.
La resta de taxes d'atur s'han calculat sobre la població activa proporcionada per la E.P.A.
Elaboració pròpia.

21 exposem l'evolució experimentada per les taxes d'activitat i atur entre 1970 i 1985 a una selecció de ciutats, i a les taules 22 i 23 presentem ordenades de major a menor les esmentades taxes per les ciutats i àrees metropolitanes. En aquesta ocasió Barcelona ja no ocupa un lloc privilegiat, i menys tenint en compte que moltes d'aquestes ciutats són --i seran encara més-- competidores importants en la recerca de majors quotes de mercat.

En un intent d'explicar sintèticament i gràficament aquesta situació desfavorable de Barcelona en relació a altres ciutats europees, hem elaborat les taules 24 i 25, en les quals hi consta la població ocupada per sectors d'activitat. Com veiem, Barcelona és una de les ciutats on la població ocupada a la indústria assoleix un dels valors més elevats. Contràriament, el sector serveis presenta una xifra relativament baixa, tot i essent el sector predominant. Tenint en compte que la crisi econòmica iniciada els anys 70 ha estat bàsicament una crisi de la indústria tradicional, és fàcil d'entendre que Barcelona presenti unes taxes d'atur força elevades en contrast amb altres ciutats del nostre àmbit econòmic.

Taula 21:

TAXES D'ACTIVITAT I ATUR

CIUTAT	TAXES D'ACTIVITAT			TAXES D'ATUR		
	c.1970	c.1980	c.1985	c.1970	c.1980	c.1985
AMSTERDAM (1)	—	43.89	45.42	—	—	—
BARCELONA (2)	38.48	39.00	39.98	1.74	17.02	21.43
BIRMINGHAM (3)	49.30	46.02	—	—	15.20	—
BONN	42.46	—	—	7.00	—	—
BUDAPEST (4)	64.43	58.88	56.92	13.86	15.11	18.12
DUBLIN (3)	40.96	43.34	—	5.42	11.27	—
GENOVA (3)	34.08	37.75	—	—	11.56	—
GLASSOW (3)	50.68	46.31	—	10.60	19.23	—
HAMBURG	—	46.39	52.90	—	1.88	14.51
ISTAMBUL	—	78.73	—	—	55.32	—
KOLN	45.98	—	43.46	9.75	—	12.83
KOBENHAVN (5)	50.78	51.29	53.58	—	7.27	11.02
LILLE (6)	42.01	42.29	—	3.16	12.26	—
LISBOA (7)	41.92	43.14	—	—	—	—
LONDON (3)	53.24	59.86	—	7.08	7.41	—
LYON (6)	44.15	52.87	—	12.44	28.26	—
MADRID (2)	37.39	36.76	37.54	3.27	16.29	20.82
MARSEILLE (6)	37.62	39.19	—	6.18	13.70	—
MILANO (8)	41.29	43.43	40.80	—	8.52	8.33
MUNCHEN	52.98	55.12	—	—	8.21	—
ROMA (3)	36.42	39.19	—	8.06	12.98	—
ROTTERDAM (9)	37.72	36.95	39.62	1.31	11.21	21.02
WIEN (9)	47.89	53.29	—	8.48	11.75	—

Font: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, "Cities of the World", Barcelona, 1988.
 Per Barcelona, any 1986: Servei d'Estadística, Ajuntament de Barcelona, "Padró d'Habitants 1986".
 Per Madrid, any 1986: INE, "Padrón Municipal de Habitantes 1 de Abril de 1986", Madrid, 1988, p. 171

Elaboració pròpia.

Notes:

Les taxes d'activitat s'han calculat sobre la població total.

- (1) Anys 1981, 1985
- (2) Anys 1970, 1981, 1986
- (3) Anys 1971, 1981
- (4) Anys 1970, 1980, 1984
- (5) Anys 1970, 1981, 1984
- (6) Anys 1968, 1982
- (7) Anys 1970, 1981
- (8) Anys 1971, 1981, 1986
- (9) Anys 1971, 1981, 1985

Taula 22:

ORDENACIO SEGONS TAXES D'ACTIVITAT I ATUR

CIUTAT	TAXA ACTIV. c. 1980	CIUTAT	TAXA ATUR c. 1980
ISTAMBUL	78.73	ISTAMBUL	55.32
LONDON	59.86	LYON	28.26
BUDAPEST	58.88	GLASGOW	19.23
MUNCHEN	55.12	BARCELONA	17.02
WIEN	53.29	MADRID	16.29
LYON	52.87	BIRMINGHAM	15.20
KOBENHAVN	51.29	BUDAPEST	15.11
HAMBURG	46.39	MARSEILLE	13.70
GLASGOW	46.31	ROMA	12.98
BIRMINGHAM	46.02	LILLE	12.26
AMSTERDAM	43.89	WIEN	11.75
MILANO	43.43	GENOVA	11.56
DUBLIN	43.34	DUBLIN	11.27
LISBOA	43.14	ROTTERDAM	11.21
LILLE	42.29	MILANO	8.52
ROMA	39.19	MUNCHEN	8.21
MARSEILLE	39.19	LONDON	7.41
BARCELONA	39.00	KOBENHAVN	7.27
GENOVA	37.75	HAMBURG	1.88
ROTTERDAM	36.95		
MADRID	36.76		

Taula 23:

AREA METROPOLITANA	TAXA ACTIV. c. 1980	AREA METROPOLITANA	TAXA ATUR c. 1980
BUDAPEST	59.16	BARCELONA	20.72
LONDON	50.19	MADRID	16.41
WIEN	49.24	GLASGOW	15.52
PARIS	47.70	BUDAPEST	15.42
GLASGOW	46.30	MARSEILLE	12.95
MILANO	44.68	LILLE	10.41
HAMBURG	43.26	BRUXELLES	10.28
LILLE	42.38	DUBLIN	9.93
BRUXELLES	40.54	LONDON	8.63
LYON	40.54	LYON	5.76
LISBOA	39.91	MILANO	5.73
DUBLIN	39.80	HAMBURG	4.82
MARSEILLE	39.52	WIEN	4.81
BARCELONA	38.30	PARIS	4.21
MADRID	35.84		

Taula 24:

POBLACIÓ OCUPADA PER BRANCA D'ACTIVITAT (c. 1980)

CIUTAT	AGRICUL- TURA	INDUS- TRIA	CONSTRUC- CIO	SERVEIS I ADMIN.	ALTRES	TOTAL
AMSTERDAM	0.21	16.55	3.43	77.81	0.00	100.00
BARCELONA (1)	0.29	34.68	2.92	60.44	1.68	100.00
BIRMINGHAM (1)	0.14	39.08	3.70	53.88	1.19	100.00
BUDAPEST	3.61	35.58	10.36	50.45	0.00	100.00
DUBLIN (1)	0.32	22.33	9.76	67.59	0.00	100.00
GENOVA (1)	0.81	26.06	4.77	68.35	0.00	100.00
GLASGOW (1)	0.09	26.41	9.41	63.62	0.48	100.00
ISTANBUL	6.67	41.44	9.18	40.58	2.13	100.00
KOBENHAVN (2)	0.25	13.65	4.69	80.94	0.47	100.00
LILLE (3)	0.15	19.69	6.51	73.65	0.00	100.00
LISBOA (4)	0.46	17.60	6.28	75.63	0.02	100.00
LONDON (1)	0.14	20.73	6.61	71.38	1.14	100.00
LYON (3)	0.08	24.74	6.31	68.86	0.00	100.00
MADRID (1)	0.40	22.82	6.21	70.57	0.00	100.00
MARSEILLE (3)	0.41	15.06	7.67	76.85	0.00	100.00
PARIS (3,6)	0.00	19.80	0.00	80.20	0.00	100.00
ROMA (1,6)	1.76	21.21	0.00	77.03	0.00	100.00
ROTTERDAM (1,4)	0.63	17.14	9.60	66.30	6.33	100.00
STOCKHOLM (5)	0.20	13.10	4.50	82.20	0.00	100.00
WARZAWA	1.58	27.67	11.04	59.71	0.00	100.00
WIEN (1,4)	0.72	28.59	6.17	64.52	0.00	100.00

Font: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, "Cities of the World",
Barcelona, 1988, vol. V

Elaboració pròpia

Notes:

(1) 1981

(2) 1984

(3) 1982

(4) Dades referides a la població activa

(5) 1985

(6) Construcció inclòs a Indústria

Taula 25:

ORDENACIÓ SEGONS POBLACIÓ OCUPADA AL SECTOR SERVEIS (c. 1980)

CIUTAT	% OCUPATS SERVEIS
STOCKHOLM	82.20
KOBENHAVN	80.94
PARIS	80.20
AMSTERDAM	77.81
ROMA	77.03
MARSEILLE	76.85
LISBOA	75.63
LILLE	73.65
LONDON	71.38
MADRID	70.57
LYON	68.86
GENOVA	68.35
DUBLIN	67.59
ROTTERDAM	66.30
WIEN	64.52
GLASGOW	63.62
BARCELONA	60.44
WARZAMA	59.71
BIRMINGHAM	53.88
BUDAPEST	50.45
ISTAMBUL	40.58

4. Conclusions i propostes per al futur

Les pautes demogràfiques que observem a Barcelona són les pròpies de la major part de les grans aglomeracions urbanes d'Europa. Pèrdua d'habitants al nucli central i envelliment de la població en són dos dels eixos característics.

D'altra banda, l'estructura socio-econòmica de Barcelona i entorn metropolità es caracteritza per la seva forta polarització. Des del punt de vista sociològic, els grups socials que hi conviuen configuren una escala en la qual entre el primer i l'últim graó hi ha un llarg recorregut. Des del punt de geogràfic, en un territori metropolità densament poblat, que acull la meitat de la població de Catalunya, es detecta una forta segregació espacial, tant dins la ciutat de Barcelona com entre municipis de l'Àrea Metropolitana.

Si bé hem d'esperar una major mobilitat social i geogràfica de la població, no per aquest motiu desapareixeran per pròpia inèrcia els grups marginals i les bosses de pobresa. La dinàmica "natural" de la ciutat i el seu entorn establirà uns límits a l'esmentada mobilitat, i sols una intervenció des de l'Administració pública pot evitar o reduir situacions de gran precarietat econòmica. En aquest sentit, la incidència sobre el futur de Barcelona d'una estructura social molt diferenciada pot ser negativa si no hi ha actuacions que compensin l'extremada manca de recursos de determinats col·lectius. Tanmateix, podem esmentar també l'impuls positiu que tindrà sobre el futur de Barcelona la major presència de col·lectius altament qualificats i emprenedors.

Pel que respecte a l'evolució previsible segons les tendències espontànies, l'estructura social de Barcelona es caracteritzarà per una major presència de classes mitjanes i altes, i veurà minvat el pes de la classe obrera tradicional. Les persones amb escassa qualificació professional i amb poques possibilitats de reciclar-se tindran creixents dificultats per residir a la ciutat, i marxaran o seran condemnades a la marginació si no hi ha polítiques socials que ho impedeixin.

A curt o mitjà termini persistiran les bosses de pobresa que avui es localitzen a la perifèria de la ciutat i al casc antic. Dels quatre grups socials especialment vulnerables: aturats de llarga durada, immigrants amb poca qualificació professional, famílies monoparentals i ancians que viuen sols, és ben segur que continuarà augmentant el nombre d'aquests dos últims, hi haurà un incert increment dels immigrants estrangers en situació il·legal, i l'atur dibuixarà una corba lleugerament descendent.

La "societat dual", entesa com a contrast entre la població ocupada i aquella que no té accés al mercat de treball, continuarà vigent en els propers anys. Tanmateix, cal fer dues matitzacions:

1. L'atur tendirà a disminuir lentament, allunyant-se de taxes superiors al 20 % que hem patit en el darrer lustre, però es mantindrà com a característica estructural del nostre sistema socio-econòmic.

2. Els contractes temporals tendiràn a guanyar posicions respecte als contractes indefinits. Hi haurà una "precarització" més generalitzada dels llocs de treball.

Un altre dels fets a destacar és que s'afiançarà lentament una major igualtat entre homes i dones en les oportunitats dins el món laboral.

Per un simple efecte generacional, lligat a una millora en les taxes d'escolarització i al canvi en l'estructura social que acabem d'assenyalar, augmentarà el nivell d'instrucció de la població barcelonina. Aquest fet pot tenir evidents efectes positius per a la ciutat des del punt de vista social i econòmic, i es susceptible de generar un major "consum" de cultura a mitjà o llarg termini. Tanmateix, una millora general en el nivell d'instrucció és una condició necessària però no suficient per a contribuir a dinamitzar la ciutat. Els agents econòmics i socials, públics i privats, han de saber aprofitar adequadament l'increment del valor del capital humà.

Finalment, l'envelliment demogràfic i el canvi detectat en l'estructura de la família implicarà un creixement de la demanda de serveis al sector públic (sanitat, serveis socials) i una reorientació en les activitats del sector privat (habitatge, residències).

Davant d'aquesta situació, seria desitjable una reducció dels desequilibris socials i territorials, mitjançant la millora dels estrats més desafavorits econòmicament. Les accions des de l'Administració local envers l'ocupació, l'educació, la integració dels grups marginals, l'accessibilitat a l'habitatge, haurien de tenir com a un dels objectius prioritaris la búsqueda d'una major igualtat social. A més, creiem que aquest propòsit no és incompatible amb l'altre objectiu capdal per Barcelona: potenciar econòmicament i socialment la ciutat, de manera que es trobi en una posició d'avantatge dins el sistema de ciutats europeu davant la progressiva implantació del mercat únic.

Com a punts a potenciar, és necessari considerar en primer lloc les iniciatives econòmiques amb projecció de futur. Barcelona és capdavantera en diverses activitats (disseny, moda, certes empreses dels sectors de la electrònica i la informàtica,...) que cal recolzar des de l'Administració local. Naturalment, això serà un dels elements que potenciaran la presència a la ciutat de classes econòmicament benestants, formades per professionals qualificats.

D'altra banda, la tradició associativa i l'abundància d'iniciatives als barris de Barcelona és un dels punts forts a potenciar des de l'Administració local. En definitiva, accions destinades a enfortir el teixit social, potenciant els valors de la participació i la solidaritat.

Pel que fa a la formació i l'ocupació, caldria donar suport des de l'Administració local a l'empresa privada en els plans de formació, especialment en la formació ocupacional dels joves. Cal també vetllar per que rebi un impuls addicional la col.laboració entre la Universitat i l'empresa privada en l'adaptació dels plans d'estudis a les necessitats del mercat. A més, és necessari potenciar la col.laboració entre l'Administració local i l'INEM, així com recolzar la tasca d'informació i formació que des de

l'Administració local s'ofereix per a la creació d'empreses o iniciatives d'auto-ocupació.

Finalment, en l'àmbit del Benestar social caldria consolidar la xarxa d'atenció primària i les diverses formes de prestació de serveis personals, a més de potenciar la incipient col.laboració entre l'Administració local i les organitzacions privades sense afany de lucre.

Un cop establert el diagnòstic preliminar i assenyalats els objectius generals, és el moment de passar a anàlisis més profundes i a identificar i prioritzar les fites concretes a assolir.

Joan Soler

SECTOR MANUFACTURER

AMADEU PETITBO

0. RESUM

Una concreció dels aspectes analitzats exigeix disposar d'una acurada informació estadística. La manca d'informació suficientment desagregada fa que aquest fet es converteixi en el principal obstacle de cara a oferir un diagnòstic i efectuar una prognosi de la indústria manufacturera a Barcelona. Més concretament, una informació suficient hauria de permetre delimitar l'abast territorial òptim per efectuar l'anàlisi proposada, escollir el paper de Barcelona dins la divisió internacional del treball, veure el pes de les diferents activitats industrials en funció de la seva demanda, concretar aquelles indústries susceptibles d'ésser qualificades com "urbanes", etc.

Cumplementàriament, sembla pertinent la realització d'una taula input-output de la ciutat (a l'estil de l'efectuada per la ciutat de Lleida) com a prerequisit per a l'anàlisi de les fileres de producció. Amb aquest instrument es tindrà un coneixement acurat de l'actual estructura productiva i podrà preveure's amb precisió les conseqüències de qualsevol decisió, així com les relacions i nivell d'integració entre els sectors industrial i terciari.

Un aspecte decisiu que cal aprofundir és el corresponent a la influència de l'entorn territorial en els avantatges concuren-cials. Es fa necessari delimitar l'oferta d'atractius i preveure el seu impacte en els costos i en la diferenciació del producte, especialment en un context internacionalitzat caracteritzat per la progressiva centralització de les decisions.

1. L'anàlisi de la indústria manufacturera d'un territori exigeix dues aproximacions simultànies: a) la consideració privilegiada de les empreses i branques industrials manufactureres, i b) el seu inseriment específic en el territori concret.

Més concretament, pot suposar-se que l'expansió econòmica d'un territori depén fonamentalment de la seva economia urbana. Això suposa acceptar que el context on es generen i despleguen les forces que condueixen al progrés i al creixement econòmic són les ciutats i, més particularment, les grans ciutats i les seves conurbacions (J. JACOBS, 1986). Tanmateix, no s'ha d'oblidar que, sovint, la dinàmica de les grans ciutats no coincideix amb la corresponent al conjunt del territori, especialment si estan inserides dins els grans corrents econòmics internacionals.

Per aquesta raó, un aspecte que hauria d'ésser tractat és el paper de Barcelona i la seva àrea metropolitana dins la divisió regional, nacional i internacional del treball (veure, p.e. les reflexions de I. HAMILTON, 1985).

2. Barcelona és dins un sistema territorial jerarquitzat. Dins el seu entorn més immediat hi juga un paper destacat. L'any 1986 aplegava el 44% dels treballadors assalariats adscrits a l'INSS a Catalunya. En algunes branques la polarització és particularment elevada: Construcció de màquines d'oficina i ordinadors (94'2%); Construcció d'automòbils (70'0%); Fabricació de material electrònic (50'8%); etc. (AJUNTAMENT DE BARCELONA, 1988).

La crisi econòmica ha incidit sobre la ciutat de Barcelona i la seva àrea metropolitana amb particular intensitat. El declivi demogràfic, l'esfondrament del sector industrial, la desocupació, la progressiva terciarització de l'economia, la insuficiència de les despeses d'I + D, són aspectes que palesen com es produeix una sobreposició de la crisi urbana i la crisi industrial (veure J. TRULLEN, A. MATAS, J.L. ROIG, 1987).

Més concretament, des del punt de vista de la indústria manufacturera cal destacar dos fenòmens: a) els canvis en l'estructura industrial -i en l'estructura sectorial, en general- i b) les modificacions en els atractius de Barcelona per a la implantació de noves indústries.

En general, s'observa una reducció de la població ocupada en les activitats industrials i una progressió de l'ocupació terciària. Tanmateix, aquests fets són comuns a totes les ciutats industrialitzades. Una anàlisi més acurada (Vid. E. LLARCH i altres, 1987) revela l'especialització de Barcelona en les branques siderometal·lúrgiques, químiques, tèxtils i les relacionades amb el

paper i les arts gràfiques. Aquestes branques representaven l'any 1985 més de les tres quartes parts dels actius de Barcelona.

Les dades corresponents a 1985 i 1986 (AJUNTAMENT DE BARCELONA, 1988) posen de relleu la pèrdua d'ocupació de les branques de paper i arts gràfiques (7'2%) i fusta (8'0%) i l'expansió de l'ocupació en les branques de la química (3'8%) i fabricació de material electrònic (6'5%). Acurar l'anàlisi exigeix una superior desagregació de les dades.

Tot plegat indica la presència de forts canvis en l'estructura sectorial. Uns, reflexe de les condicions imposades per la crisi econòmica. Altres, explicables per l'adaptació de les unitats productives a una situació industrial de caire expansiu i pel canvi en les condicions de la ciutat com a conseqüència de l'adhesió d'Espanya a la CEE i, més darrerament, per la nominació de Barcelona per a l'organització dels Jocs Olímpics de 1992.

Pel que fa als atractius industrials sembla detectarse una pèrdua dels avantatges comparatius de les aglomeracions urbanes (INSTITUTO DEL TERRITORIO Y URBANISMO, 1987). Els càlculs efectuats per J. TRULLEN, A. MATAS, J.L. ROIG (1987) en relació a la ciutat de Barcelona semblen avalar la tendència general i condueixen a la conclusió que, atesa la particular estructura industrial de la ciutat, aquesta esdevé poc competitiva. Les economies d'aglomeració de la ciutat perden importància i les empreses manufactureres prefereixen desplaçar la seva activitat productiva als centres urbans de les corones que encerclen la ciutat de Barcelona.

Tanmateix, el que encara resulta rellevant és que Barcelona continua actuant de motor i de punt de referència de la represa industrial tant en la ciutat com en l'entorn territorial més immediat (E. LLARCH i altres, 1987). Per aquesta raó les accions que s'emprenquin a la ciutat són fonamentals, com ho són també les omisions.

3. Un tercer aspecte a considerar és l'actual estratègia industrial. Les empreses -en general- s'imposen com a objectiu l'assoliment d'una posició rendible i durable en el marc del conjunt d'empreses que competeixen en una branca industrial tot i considerant la conducta de les empreses en la resta de branques indus-

trials. L'avantatge concurrencial té el seu origen en la dominació pels costos i en la diferenciació del producte. En conseqüència, l'estratègia empresarial s'adreça a transformar la realitat industrial en un avantatge concurrencial mitjançant els dos aspectes citats i l'augment de la quota de mercat (M. PORTER, 1986; E. FERNANDEZ, Z. FERNANDEZ, 1988).

La conducta de les administracions públiques -i especialment de les administracions locals corresponents a les grans ciutats- pot incidir substancialment en els elements característics de l'estratègia empresarial. Per aquesta raó cal dissenyar una estratègia específica (dotacions d'infraestructura econòmica i social, accés a la informació, potenciació de la recerca, dotació de serveis a les empreses, etc.) que faci de Barcelona un ingredient rellevant de l'estratègia empresarial.

4. Preveure el futur industrial d'un territori urbà exigeix considerar la importància dels sectors en el creixement i delimitar les indústries susceptibles de ser qualificades com urbanes. El primer exercici ha estat fet per la COMMISSION DES COMMUNAUTES EUROPEENNES (1985) i aplicat a Espanya per R. MYRO (1988).

Les branques industrials de demanda forta són: aeronaus, maquinària d'oficina i ordinadors, maquinària i material elèctric, material electrònic, instruments de precisió, productes farmacèutics i químics. En el conjunt d'indústries de demanda mitjana s'inclouen les del cautxú i plàstics, vehicles automòbils, maquinària i equip mecànic, material ferroviari, altre material de transport, alimentació, begudes i tabac, refinatge de petroli i paper i arts gràfiques. Les branques industrials de demanda feble són: siderúrgia, metalls no fèrrics, construcció naval, productes metàl·lics, productes no metàl·lics, fusta i suro, cuir, calçat i vestit i altres indústries manufactureres.

La importància de les branques industrials de demanda forta rau en el fet que en els darrers anys les empreses han assolit taxes de creixement que, en general, representaven 2 ó 3 vegades les corresponents al conjunt industrial, han estat poc afectades per la crisi econòmica i la seva tendència de creixement no ha variat des de començaments dels anys setanta. Aquestes branques es caracteritzen per les fortes despeses d'I + D. Cal destacar que en les branques industrials de demanda forta Europa es troba en un clar desavantatge en relació a Japó i USA, el que explica que els

efectes de la crisi sobre la desocupació i els costos de producció hagin estat més intensos a Europa, accentuant la fragilitat de la seva economia. Aquest argument és aplicable a la indústria manufacturera de Barcelona i el seu entorn. Cal, tanmateix, una anàlisi acurada de l'estructura industrial d'aquest context territorial per a extreure'n conclusions més precises. Una anàlisi prospectiva hauria de centrarse en les possibilitats d'una superior especialització internacional de l'estructura productiva barcelonina (veure en aquest sentit MINER, 1987).

La delimitació de les indústries "urbanes" a l'àrea de Barcelona exigiria una anàlisi concreta de la situació concreta basada en la noció de "fileres de la producció" a partir d'una taula input-output. L'absència d'anàlisis d'aquest tipus incrementa el risc de les previsions. Tanmateix l'experiència d'altres països i les anàlisis basades en el cicle del producte (p.e. LEO, 1983), permeten suposar que les aglomeracions urbanes poden acollir privilegiadament empreses incloses en les branques de la informàtica, electrònica de punta, articles sanitaris, productes farmacèutics, etc. Es tracta d'indústries no pol·lucionants, on l'impacte del cost del sòl industrial i de la localització per unitat de producte no redueix la competitivitat empresarial.

5. Tot i acceptant el paper motriu de les indústries en el procés de creixement econòmic, en l'actual context de desenvolupament de les forces productives és necessari posar l'atenció en la dinàmica creixent de les activitats terciàries i no oblidar l'estreta relació (integració?) entre aquestes i l'activitat industrial (veure, p.e. A. BARCET, J. BONAMY, 1983, 1987). Un dels aspectes que cal considerar és l'externalització de les activitats terciàries. Anàlisis efectuades (veure, p.e. P. PETIT, 1987), suggereixen que són menys freqüents del que hom generalment suposa.

Una atenció especial cal dedicar-la als serveis que no s'adrecen a la demanda final on són absorbits en els diversos processos productius. La constatació estadística d'aquest fenomen autoritzaria a parlar de "terciarització de les indústries". No s'ha d'oblidar que alguns bens industrials requereixen la utilització continua de serveis.

Tanmateix, el que cal analitzar a fons és el fet que el desplegament industrial requereix de forma creixent la utilització d'activitats terciàries. El creixement d'aquestes requereix la utilització creixent d'inputs industrials. D'aquesta manera és van produint un seguit de transformacions en les condicions de producció dels serveis com a conseqüència de les transformacions en el si de les estructures industrials, observant-se un procés de retroalimentació mútua entre indústria i serveis.

L'extensió de les noves xarxes de serveis i les possibilitats derivades de la nova oferta tecnològica suggereixen canvis estructurals importants en els sistemes productius. Aquests canvis tendeixen en el límit a: a) transformar la gran empresa en un sistema de subsistemes integrats caracteritzats pel descentrament de l'activitat productiva i per la centralització de les funcions de control; b) transformar una part del sistema atomitzat de les PIME en nous sistemes integrats (a escala territorial) basats en la utilització de les xarxes de serveis (veure, p.e., F. MOMIGLIANO, D. SINISCALLO, 1986).

Són aquestes tendències les que permeten apuntar la possibilitat d'increments de la demanda d'activitats terciàries a Barcelona, especialment pel que fa a tasques d'intermediació, informació, transports i comunicacions (veure, p.e. J. TRULLEN, A. MATAS, J.L. ROIG, 1987). Cal destacar, ensems, la menor vulnerabilitat de les activitats terciàries en relació a les industrials. La seva immaterialitat es tradueix en una protecció front la competència externa, convertint-se en un monopoli local (A. LIPIETZ, 1983).

6. Efectuar previsions sobre les tendències de la indústria manufacturera a Barcelona exigeix prendre en consideració la progressiva internacionalització de l'economia en general i de les empreses en particular.

Les empreses transnacionals han modificat la seva estratègia en l'actual fase de capitalisme oligopolista. La centralització del control n'és una de les característiques rellevants. La competència s'internacionalitza i les empreses presents a Catalunya tendeixen a quedar en una posició de subordinació.

Exercir el control d'un determinat mercat a nivell mundial exigeix exercir-lo també a Europa i en especial a l'Europa comunitària de l'Acta Unica. Per aquesta raó, les particulars condicions d'un territori són un element fonamental de cara a l'atracció de noves inversions.

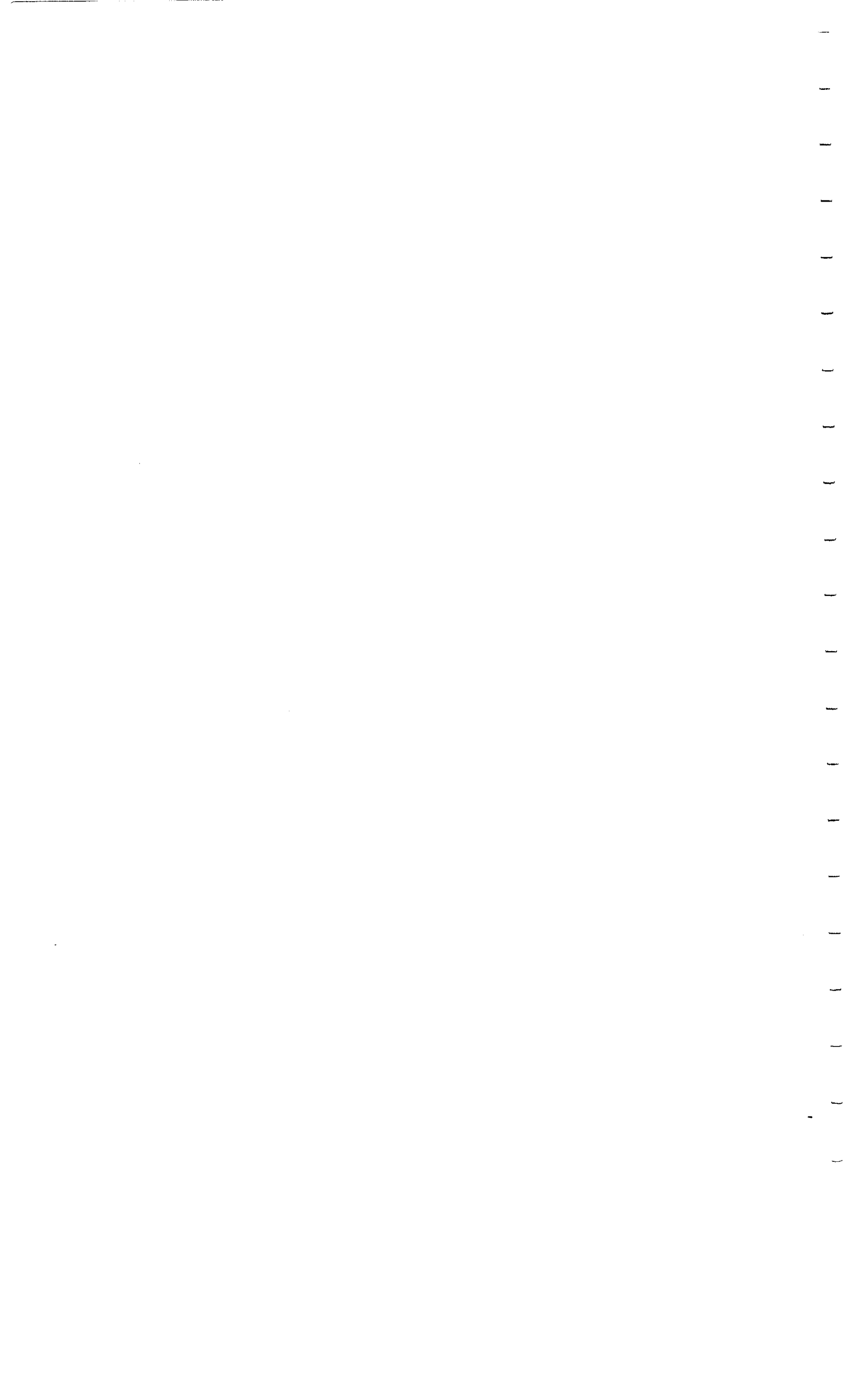
Ateses les condicions actuals de reproducció de l'economia mundial, pot preveure's que l'Europa comunitària constituirà un escenari privilegiat per a les inversions de fora la Comunitat (USA, Japó, NIC's, etc.), especialment si les Borses continuen manifestant cotitzacions decreixents. El proteccionisme nordamericà, l'Acta Unica Europea, l'excedent financer de les empreses transnacionals no comunitàries, etc., són elements que avalarien aquesta opinió. Si les taxes de rendibilitat esperades són suficientment elevades, constituïrien la condició suficient per a portar a terme les inversions. La localització concreta dependrà dels avantatges relatius de cada territori. Per això, una acció precisament analitzada i valorada sobre l'entorn industrial territorial esdevé un aspecte fonamental. De l'encert en la decisió depen el futur econòmic del territori.

Amadeu Petitbó

BIBLIOGRAFIA

- AJUNTAMENT DE BARCELONA (1987), Barcelona econòmica. Indicators econòmics de Barcelona, N. 0.
- ARENA, R. et alia (1987), Traité d'Economie Industrielle. Econòmica.
- BARCET, A., BONAMY, J. (1983), "La demande de services industriels". Commissariat Général du Plan.
- BARCET, A., BONAMY, J. (1987), "Les activités de service et la terciarisation de l'économie", a R. Arena et alia (1987).
- COMISSARIAT GENERAL DU PLAN (1983), Services consommés par le système productif. Paris (5 II).
- COMMISSION DES COMMUNAUTES EUROPEENNES (1985), Economie Européenne, N. 23.
- FERNANDEZ, E., FERNANDEZ, Z. (1988), Manual de Dirección Estratégica de la Tecnología. Ed. Ariel.
- HAMILTON, I. (1985), "Las tendencias de localización industrial y optimación de los sistemas territoriales metropolitanos, Estudios Territoriales, N. 17.
- INSTITUTO DEL TERRITORIO Y URBANISMO (1987), Pautas de localización territorial de empresas industriales. MOPU.
- JACOBS, J. (1986), Las ciudades y la riqueza de las naciones, Ed. Ariel (1a. Edició 1984).
- LEO, P.Y. (1983), "Les nouvelles formes de la mobilité des industries en France", a B. PLANQUE (ed.).
- LIPIETZ, A. (1983), "Le Monde enchaté. De la valeur à l'envoie inflationniste. La Découverte.
- LLARCH, E. i altres (1987), Dimensió econòmica i territorial del Barcelonès. Caixa d'Estalvis de Catalunya.
- MINER (1987), España en Europa: Un futuro industrial.

- MOMIGLIANO, F., SINISCALCO, M.D. (1986), "Mutamenti nella struttura del sistema produttivo e integrazione fra industria e terziario", a L. Pasinetti (ed.).
- MYRO, R. (1988), La industria española. Información estadística. Fundación FIES, Documentos de Trabajo, N. 21/1988.
- PASINETTI, L. (ed.) (1986), Mutamenti strutturali del sistema produttivo. Il Mulino.
- PETIT, P. (1987), El crecimiento lento y la economía de los servicios. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social (1a. Edició 1983).
- PLANQUE, B. (ed.) (1983), Le développement décentralisé. Dynamique spatiale de l'économie et planification régionale. Litec. Paris.
- PORTER, M. (1986), L'Avantatge Concurrentiel. Intereditions, (1a. Edició 1985).
- TRULLEN, J., MATAS, A., ROIG, J.L. (1987), Barcelona Frente a la Crisis, Institut d'Estudis Metropolitans. Quaderns, N. 88/01.

SECTOR DE LA CONSTRUCCIO

MARÇAL TARRAGO

L'espai territorial d'actuació i incidència del sector de la construcció s'extén molt més enllà dels límits estrictes de la ciutat de Barcelona, per tot l'espai de la Regió I, fins a fer assolir al conjunt de Catalunya la consideració d'espai metropolità. Aquest espai natural d'actuació és així en una triple perspectiva:

- a) En el subsector de construcció d'edificació, l'extensió del marc d'actuació molt més enllà dels límits municipals és fruit de l'esgotament del sòl urbà per usos residencials, industrials i del que podria anomenar-se immobiliari de les activitats terciàries (el mercat de les oficines i els usos comercials). La manca de sòl urbà -i a curt termini també de sòl urbanitzable- fa que el mercat real del sector immobiliari i de la construcció sigui molt més gran que l'estricta de la ciutat.
- b) En el subsector de construcció d'infraestructures, el pes gran de la construcció d'infraestructures de la vialitat i el transport, fa que la incidència, directa i indirecta, del sector s'extengui per tot l'espai català, tant pel territori ocupat per les infraestructures, sovint fora del terme municipal de Barcelona, com per l'impacte que sobre el conjunt de Catalunya suposen les noves formes de relació de Barcelona amb altres àrees geogràfiques.

b) Finalment cal constatar que segueix havent-hi una concentració a Barcelona del poder decisonal de les empreses de la construcció, sigui perquè aquestes tinguin aquí la seva seu principal, sigui per l'existència de seus regionals amb un pes important de decisió.

El sector de la construcció, en les seves estructures actuals, podria tenir la consideració de sector induït, en el sentit en que és un sector que ocupa una posició subordinada en la cadena de presa de decisions. Així és un sector que executa decisions d'interès adoptades fora del mateix, sigui per l'administració pública, sigui pel sector privat. Malgrat, però, aquesta característica de sector induït, no pot menystenir-se la seva importància com a sector que genera activitat en altres sectors auxiliars i induïts al seu torn. En aquest sentit l'activitat del sector de la construcció es trasllada molt més enllà de les seves àrees estrictes de producció.

Precisament per aquest caràcter de sector induït pel nivell general d'activitat, és un sector molt sensible a les oscil·lacions generals de l'economia. Això el fa un sector sotmès a fortes tensions i oscil·lacions pròpies. Ha sigut un dels sectors més colpits per la crisi, fet que el va portar a l'autoregulació i reestructuració. En certa manera la crisi va suposar una certa descapitalització en el, descapitalització sector de la que l'hi ha costat recuperar-se. Per aquesta sensibilitat en relació als canvis cíclics de l'economia, pot resultar, també, un sector que fàcilment pot adaptar-se a les oscil·lacions de caràcter general. tal i com s'assenyala en l'apartat que es dedica a les

perspectives d'evolució futura del sector.

L'evolució del sector de la construcció en els darrers anys, i la necessitat que en el seu moment va tenir d'adaptar-se a les conseqüències de la crisi, ha tingut com a resultat que part de les empreses del sector, en els seus processos de reestructuració interna seguits de fortes descapitalitzacions, hagin passat de ser empreses constructores especialitzades, a jugar més un paper de "contractista". Aquest esllavissament ha portat, en alguns casos, a accentuar el paper de promoció front a l'estricta de construcció.

L'estructura del sector, pel que fa a la dimensió empresarial, està caracteritzada per una ampla base de petites empreses, una franja intermèdia d'empreses d'una certa dimensió, però amb poca capacitat futura de ser competitives en el mercat europeu, i un nombre reduït d'empreses de gran dimensió. Malgrat tot, però, les que fins ara han pogut apareixer com a "grans empreses" del sector, poden fins i tot resultar petites en el nou marc competencial, i més tenint en compte el processos de reestructuració, fusió i reagrupament al que estan sotmesos els grups a escala europea.

El nivell de dotació d'infraestructures de Barcelona i el seu entorn, pot considerar-se deficitari. Als déficits, que ens atrevim a qualificar d'ancestrals, cal afegir la molt baixa activitat inversora desenvolupada entre 1975 i 1985, sobre tot en el sector de la obra pública en infraestructura bàsica. En un futur,

El sector envella de competitivitat pel conjunt de l'economia catalana i catalana suposara superar aquesta situació deficitària. Això ha de condicionar que el sector continuï tenint una forta presència tant entre les activitats econòmiques, com a suport a les mateixes.

El conjunt de projectes que l'objectiu genèric del '92 ha suposat per al sector, ha ajudat a un creixement del mateix que, des de certes perspectives, podria considerar-se com a sobredimensionat. Aquest fet, junt al que ja s'ha esmentat de subordinació del sector en relació a les decisions d'inversió, podrien suposar, un cop assolits els compromisos infraestructurals representats pels J100, un cert relentiment de l'activitat del sector. Malgrat això, però, el fet que ja des d'ara s'anunciïn certs projectes post-92 (alguns dels quals s'esmenten més endavant) i la necessitat de millorar els nivells de dotació general en infraestructures, haurien de permetre el manteniment de l'actual embranzida en les activitats de la construcció.

L'horitzó europeu del 1993 pot suposar alguns canvis significatius en el sector. Per un costat la total lliberalització dels mercats suposarà la caiguda dels últims entrebancs per a la compra de materials a la indústria de la resta d'Europa. Això haurà de suposar tant unes majors disponibilitats de materials, com la introducció de noves tècniques de treball que permetin assegurar una més gran productivitat.

L'Europa de l'acta única suposarà també canvis en les estructures empresarials del sector: Avui en dia pot detectar-se ja una pressió d'empreses estrangeres per fer-se presents en el mercat espanyol, sigui directament o agafant participacions en empreses nacionals. Encara que els processos de reagrupament que semblen

retentant-se en els darrers temps entre les empreses espanyoles sigui un bon símptoma. No cal oblidar que part d'aquests processos obreen estroictament a processos de fusió industrial i financera més amplis, i que no semblen afectar, pel moment, al sector majoritari de les empreses petites i mitjanes. De moment els nous processos de reestructuració empresarial (tan per reagrupament com per penetració de grups transnacionals) afecten més directament a elements tecnològics i d'enginyeria que no pas a altres aspectes de la producció. Fins i tot es detecta el cas d'algunes empreses d'enginyeria (fonamentalment no europees) que estan estenent la seva actuació cap al camp del sector contractista.

Les darreres experiències de grans actuacions en el sector de la construcció, obren un gran camp de futur en la cooperació entre els sectors públic i privat, podent-se assolir, fins i tot, nivells de programació conjunta. Aquest conjunt de fets hauria d'ajudar a superar la dicotomia que quasi sempre ha existit entre les actuacions d'un i altre sector en un camp en el que, quasi per definició, la cooperació esdevé imprescindible.

Cal fer una especial referència a les repercussions que sobre el sector de la construcció, podran tenir, en un futur, els canvis que ja s'estan anunciant en el sector financer. Per un costat cal valorar favorablement l'impacte de noves formes de finançament directament destinades al sector. A Europa s'estan ja desenvolupant sistemes de financiació específics per a la construcció, i fins i tot per a l'obra pública. Ens referim a certes formes de leasing i a tècniques de "project-financing". En l'altre extrem del sector financer caldrà seguir d'aprop noves

forces d'estalvi (llicències a les assegurances i pensions) que de per si tenen una demanda específica de col·locació en sectors en els que la repercussió sobre la construcció és molt forta.

El futur del sector faria necessària una tendència cap a la fusió de les activitats de la construcció i la promoció (dins de l'esfera privada). Aquesta tendència com a mínim hauria de perseguir la consecució d'unes estructures més coordinades. En aquest sentit l'evolució hauria d'ésser en una doble direcció: vertical, cap una corporació o conglomerat empresarial que abasti la totalitat de les tasques en el sector; i horitzontal, en la perspectiva d'aconseguir unitats productives més amples.

Començar a plantejar ja des d'ara la construcció d'infraestructura d'obra civil més enllà de l'horitzó del '92 sembla desitjable, ja que ajuda a assegurar un bon nivell d'activitat en el sector (i al mateix temps fa menys arriscada la inversió en capital fixe que l'esforç actual exigeix) i haurà de permetre superar els nivells de dotació en infraestructura en els que, encara avui, l'entorn metropolità es deficitari.

A mig termini el sector de la construcció haurà d'estar preparat per l'aparició de nous subsectors com a resposta a noves necessitats que es plantejaran. Caldrà un nou impuls a la rehabilitació i reposició d'un patrimoni immobiliari amb riscos importants d'obsolescència i una diversificació empresarial que doni resposta tant a treballs d'obra civil d'alta especialització, com a les noves demandes que apareixeran en el marc de l'immobiliari d'empresa.

En una perspectiva d'evolució a mig termini es fa cada vegada més

necessària la promoció de projectes i obres i de la inversió pública. La concertació entre els ens públics i l'empresariat de la construcció, amb plans de cooperació explícits, pot servir per a multiplicar l'eficiència general del sector.

El primer punt feble al que cal que ens referim, si pensem en termes estrictes de la ciutat de Barcelona, és, precisament, l'espai territorial. Tant en termes legals i administratius com físics (i aquests darrers agreujats en les seves limitacions pels déficits infraestructurals), els estrets marges del territori barceloní dificulten el desenvolupament del sector de la construcció, sobre tot pel que fa a la seva vessant immobiliària. La manca de sòl urbanitzat i de susceptible urbanització i la feblesa de la dotació infraestructural, són, en bona mesura, conseqüència d'aquestes limitacions en l'espai territorial.

La indústria de materials i maquinària de la construcció es troba avui en una doble dificultat de servir a les necessitats que el sector està plantejant. Per una part, i en alguns moments, s'ha detectat ja la manca física de certs materials, mostrant la disparitat entre la capacitat productiva industrial i les necessitats d'un sector en expansió. Per altra part, i en certs productes i materials, s'observen déficits importants en la normalització i precissió de les determinacions, fets que impossibiliten avanços en l'aplicació de tècniques de treball més evolucionades. En aquest mateix contexte cal inscriure els efectes negatius d'un parc de maquinària poc renovat i que no dona resposta tecnològica adequada als problemes que en aquests moments, i per certes operacions, poden plantejar-se.

La manca d'una programació a mig termini, i les grans

oscil·lacions que es produeixen en el sector, comporta una política empresarial conservadora pel que fa a les inversions en capitalització (maquinaria i tecnologia). La feblesa d'aquestes inversions té repercussions directes i negatives en la productivitat del sector.

El mercat de la construcció, malgrat la sensibilitat del sector per adaptar-se a les oscil·lacions econòmiques generals, és un mercat feble. És un mercat que pot qualificar-se d'ajustos enderrotats, en el que els preus no es fixen segons les condicions del moment sino que es fa en funció del moment anterior. La feblesa i les dificultats del mercat es trasllada a l'estructura empresarial del sector. L'estructura empresarial, formada per un reduït nombre d'empreses de dimensió adequada i un gran nombre de petites empreses de certa especialització, està constrenyida a donar resposta a les necessitats d'un mercat local. Les estructures organitzatives i empresarials sorgides de la crisi, han buscat la flexibilitat i adaptabilitat a futures oscil·lacions accentuant bona part de la seva disponibilitat a la subcontractació.

Encara que l'evolució tecnològica i la capacitat productiva del sector tinguin per davant un camp important per recórrer i posar-se al nivell en que es troben els seus competidors europeus, és evident que els procediments de contractació (tan en el sector públic com fins i tot en l'empresa privada) no es corresponen a les necessitats i característiques tècniques.

En els darrers temps la Comissió de les Comunitats Europees ha

dictar un seguit de directives amb incidència directa sobre el sector. Concretament les que tenen relació amb els sistemes de contractació (més publicitat i transparència en la demanda d'ofertes per a treballs d'obra pública i l'augment dels períodes de presentació d'aquestes ofertes), podrien suposar un cert abaratiment dels preus en el sector, degut a un augment de la concurrència. El sector possiblement no està en les millors condicions per afrontar aquests reptes.

A curt termini la dimensió de l'empresa, el seu baix nivell de capitalització i la manca de fons propis de finançament, crea una excessiva dependència de capitals aliens. Aquesta dependència repercuteix negativament en els preus del sector -i en la seva competitivitat- a l'augmentar els costos financers i patir, de forma crònica, la manca d'estructures eficients de gestió de recursos.

Finalment, i entre els punts febles negatius per la projecció futura del sector, cal destacar la manca d'una formació professional específica, sobre tot en segments molt especialitzats, el que ja comporta dificultats en la possibilitat de contractació.

El primer element a considerar pel desenvolupament positiu del sector, són els factors externs al mateix, i molt particularment el marc general econòmic que es pot preveure com a favorable. La conceptuació de sector induït a la que ens hem referit anteriorment juga a favor, en aquest cas, de l'evolució positiva del sector.

Les necessitats de creació d'infraestructura que ja avui es poden preveure per després de la data del '92, són positives pel desenvolupament del sector en una triple direcció:

a) Les infraestructures d'integració europea, que en part important es construiran amb suport de la C.E.E. Les infraestructures de transport cal preveure-les com a complement imprescindible del mercat únic europeu. Avui per avui, malgrat la importància de pas que té Barcelona-Catalunya en el context europeu, hi ha una debilitat manifesta en infraestructura de transport. Les recentíssimes decisions relatives al tren de gran velocitat, a l'adopció de l'ample ferroviari europeu i a l'impuls dels eixos transpirinaics, además de superar aquest aïllament, són realitats per l'activitat del sector en un post '92.

b) Les necessitats d'infraestructura per complertar els nivells d'urbanització i de dotació de ciutat i de relació amb l'espai regional, actuaran de forma paral·lela a les necessitats d'infraestructura d'integració europea.

c) El previsible creixement econòmic, amb noves activitats i expansió de les ja existents, pressionaran positivament al sector en la direcció esmentada en paràgrafs anteriors.

El sector de la construcció, com ja hem assenyalat abastament amb anterioritat, és un sector que s'adapta amb facilitat a les oscil·lacions de l'activitat econòmica general, per tres motius: les necessitats d'inversió per unitat de producte són, relativament, més baixes que per altres sectors; la transferència transaccional de tecnologies es relativament fàcil; es tracta d'un sector en el que les tecnologies emprades pertanyen al sector que usualment s'anomena de tecnologies toves.

Finalment, i encara que pugui semblar contradictori, part dels punts forts del sector es deriven, precisament, de les debilitats pròpies del mateix i de la feblesa que fins ara ha tingut el mercat de la construcció: en aquest sentit podria dir-se, per exemple, que les possibilitats reals d'un augment important de la productivitat (actualment es molt feble i un petit augment de la capacitat tecnològica del sector, multiplicaria la seva competitivitat) permetria absorbir fàcilment el creixement dels costos que normalment es manifesta sempre com a superior al creixement dels preus.

Uns de les principals necessitats del sector és evitar els problemes que poden derivar-se de les oscil·lacions del mercat que incideixen directament en el risc del sector, impulsant a les empreses cap a una escassa capitalització. La qualificació i la productivitat futures de les empreses constructores podrien estar compromeses per la feblesa de la seva capitalització. En aquest sentit la concertació i la programació a mig termini són objectius prioritaris. Aquesta necessitat podria concretar-se en la formulació de contractes-programa a mig termini, sobre tot pel que fa a la construcció del conjunt d'infraestructura necessària.

Com a punts més concrets a assolir a mig termini, podrien destacar-se:

- a) Revisió de les formes de concurs i adjudicació en la contractació d'obra (pública i privada) accentuant-ne la transparència i informació globalitzada; l'agilitat en els contractes i el potencia com a conseqüència de tot això, un mercat regional molt més ampli.
- b) Adaptació al mercat espanyol de les formes de finançament noves que hem esmentat anteriorment, tals com el leasing d'obra pública i civil, els project-financing, etc.
- c) Afavorir la renovació de les estructures del sector, com a mínim en tres aspectes: la formació professional per tal de qualificar i renovar la ma d'obra; la creació d'una cultura empresarial en un sector que li costa reconèixer's a si mateix; l'aparició de tècniques de gestió que avui ja

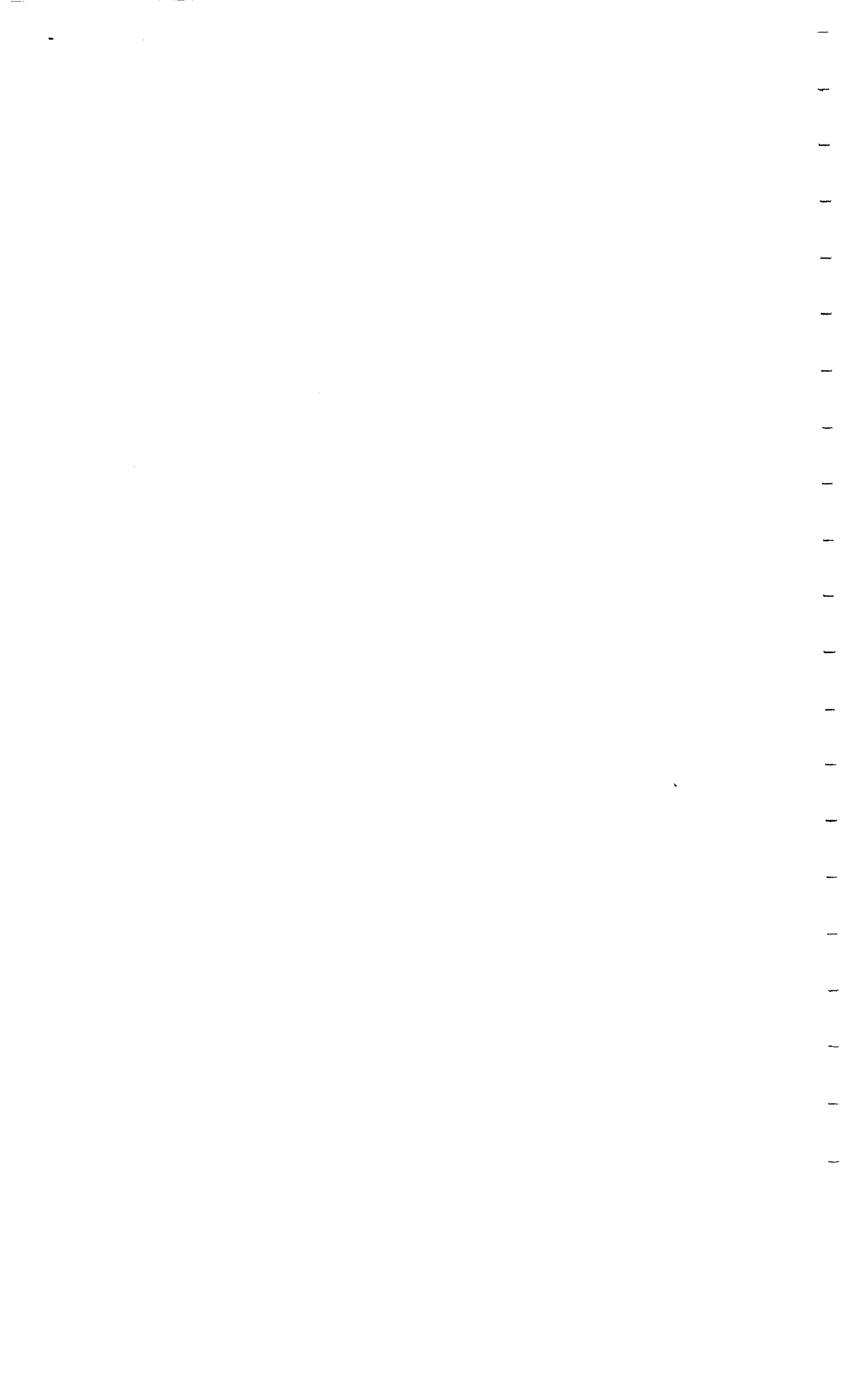
neren desenvolupades en altres camps i que, en el sector de la construcció, són pràcticament desconegudes, tals com el cercles de qualitat, per exemple.

Finalment cal propiciar una intervenció coordinada en l'actualització i homogenització de normatives tecnològiques, de materials i de seguretat. Els processos de coordinació i concertació han d'actuar també en aquest camp. Caldrà l'aplicació de processos de R + D, sobre tot en el camp dels nous materials, les tecnologies i la utilització de la robòtica en el sector. En aquest sentit, el sector públic pot jugar un paper important en la investigació, assaig i divulgació dels avanços tecnològics.

Marçal Tarragó

SECTOR FINANCER

JORDI GOULA

I N D E X

- Introducció
- Àmbit geogràfic d'actuació
- Plantejament
- Tendències recents
- Punts forts i febles: Diagnòstic de la situació actual
- Objectiu i camins possibles

x x x x x x x

INTRODUCCIO

Els canvis produïts en els darrers anys en el sí del sistema financer espanyol, l'etapa d'expansió que viu la nostra economia, el clima de bonança que es respira a Barcelona pensant en el 1992, han enfatitzat un fet que, no per desconegut, ha passat, però, llargs períodes a l'ombra informativa. Les veus que s'han aixecat tot proclamant el desequilibri clamorós que a casa nostra hi ha entre el potencial industrial i el financer, han estat sovint silenciades, per manca d'un esforç col·lectiu per a cercar solucions i una clara preferència per deixar les coses tal com estan. Aquest conformisme, a cavall entre un "no hi ha res a fer" i un victimisme, fonamentat en raons històriques, ha vist, malgrat tot, honroses excepcions en els últims temps. Ara bé, sigui perquè el voluntarisme ha privat pel damunt de la dificultosa realitat, perquè els intents duts a terme suposen solucions massa parcials a la problemàtica que tenim plantejada, o perquè en el fons bona part de les respostes han de passar per Madrid, el cas és que tocant ja el 1990, ens adonem que podem perdre definitivament el tren de la Barcelona, plaça financera, en el paradoxal entorn d'eufòria econòmica en el que ens estem bellugant.

Aquest risc de perdre el tren, és el·levat, i cada dia que passa ho és mes. Som molts, però, els quiensem que encara hi som a temps. Que cal conjuminar aquesta Barcelona, focus d'atracció industrial forània, amb un desenvolupament de la

xarxa financera autòctona, entenent com a tal aquella que pren aquí les decisions, aquella que fa néixer serveis col.laterals al seu voltant. El camí no és pas fàcil. Ans al contrari, les dificultats són grans. Calen dues premisses per a dur a terme l'intent:

- a) Que tots els estaments polítics, econòmics i financers apleguin esforços, més enllà de protagonismes afalagadors.
- b) Que definim molt clar què volem ser. Que no siguem massa modestos, però que no "somiem truites". Entre una visió minça de Barcelona com a centre local tancat i pensar que podem ésser com Chicago o Londres, hi ha un ventall de possibilitats molt gran. Cal escollir el punt just.

A l'estranger tenim prou exemples diferenciats, com per a pensar que el model no és únic. Així, davant d'un Londres, centre financer, que no pas industrial, tenim un Milà, que ho és de les dues facetes a l'ensem. El cas britànic, amb el naixement d'un segon centre a Edimburg, fruit de la mancomunitat d'esforços dels escocesos, és un cas a tenir en compte. La descentralització de tasques a diverses ciutats americanes, o el cas d'Osaka, al Japó, fan pensar que Barcelona pot tenir un paper a jugar.

Evidentment, no hem de perdre de vista que estem parlant de mercats molt desenvolupats i d'una dimensió que es troba a anys llum de l'espanyola. Tampoc hem d'oblidar els canvis que els avenços tecnològics estan produïnt en els mercats mundials.

La globalització del món financer és un fet. La contractació continuada en un gran mercat mundial dins l'eix, Tokio, Londres, Nova York, aprofitant les diferències horàries, fa que sigui necessari replantejar el rol que hauran d'assumir una sèrie de places que fins ara eren de primera magnitud, i que deixaran de ser-ho. Altre aspecte a recordar és els canvis que, dins Europa, s'estan produïnt, cercant el mercat únic pel 1992. En el cas espanyol, el fet més palés és el desplaçament de Madrid cap a Brussel·les de l'elaboració de la política monetària tan bon punt com la pesseta sigui dins el S.M.E.

Seguirà essent "estrictament" necessari situar-se a la capital, per estar a la vora de les autoritats monetàries?. Sovint, aquesta raó s'ha assenyalat per a justificar la ubicació dels centres de decisió al seu voltant. La proximitat geogràfica seguirà essent una raó vàl·lida, en els propers anys?. De fet, sembla que no, i ja es comencen a donar alguns exemples prou evidents de descentralització en el mercat monetari.

La tecnologia, per últim, fa que molts conceptes tradicionals quedin ràpidament superats. La comunicació en temps real i la substitució dels mercats per xarxes intercomunicades, deixen enrera la concepció de la localització geogràfica i fan més senzilla la descentralització.

Com pot aprofitar Barcelona aquesta munió de fets contradictoris? Globalització financera, en el sentit vertical, con-

centració creixent en les tres grans places financeres mundials esmentades, en definitiva, mundialització dels mercats financers, possibilitat d'accés des de qualsevol punt, aparició i enfortiment de mercats mitjans, que per la seva dimensió poden quedar lluny de les corrents internacionals, són exemples d'aquests fets aparentment contradictoris.

En aquests processos d'aparició de les unitats cada vegada més grans, l'economia instersticial té quelcom a dir. En qualsevol cas, sembla incontestable que apareixeràn noves necessitats i oportunitats. El camí per aprofitar la situació sembla que ha de passar indefectiblement per l'especialització, sense oblidar l'entorn universal en què cada vegada més ens haurem de moure.

El repte de Barcelona, doncs, sembla que passa per a trobar aquella especialització que optimitzi la seva projecció financera. Una projecció, recordem, que ha d'anar proporcional a la seva dimensió en d'altres àmbits econòmics i, sobretot, al pes que la seva economia té en el sí del mercat europeu.

Un primer pas hauria d'ésser el de lluitar per a no perdre posicions en el "ranking" internacional. Així doncs, un plantejament previ seria defensiu, mentre un de més agressiu, quedaria per després, un cop consolidat el que tenim.

AMBIT GEOGRAFIC D'ACTUACIO

En el camp financer, difícilment ens podrem circumscriure a la ciutat. L'esbós que s'ha fet a la introducció sembla prou

entenedor, com per a aprofundir en els perquès d'aquesta aseveració. Barcelona, plaça financera, l'entendem com a centre, com a punt d'atracció, en el que s'apleguin tota mena de serveis financers. Els límits d'aquesta atracció són molt difícilment definibles, i més pensant que al 1992 no hi hauràn fronteres financeres. En aquest aspecte, cal ser ambiciosos, pensant que com més lluny arribin les forces d'atracció tant més es potenciara el paper de Barcelona.

El desenvolupament de nous mercats, el naixement de nous intermediaris i l'aplegament d'un bon feix de nous actius financers han de generar un creixament molt més que proporcional de serveis de tota mena al seu voltant. Evidentment, estem pensant amb centres de decisió autòctons. Si el desenvolupament es "sucursalista", el "valor afegit" en termes d'aparició de vida financera al seu voltant sera molt més minço.

No hem d'oblidar que ja s'estan donant passos importants en aquesta direcció. La tasca del govern de la Generalitat i de les autoritats municipals, "venent" Barcelona i Catalunya a l'estranger dóna ja els seus fruits: la instal·lació d'empreses importants en els alentorns de Barcelona. De moment, la inversió estrangera directa a Catalunya és la més important d'Espanya. L'aparició de centres de decisió empresarials al nostre voltant, suposa un primer pas, o com es diria en termes matemàtics, s'acompleix una condició necessària, encara que no pas suficient, per a augmentar la dimensió del nostre mercat potencial. Sembla prou clar que si a Barcelona la quali-

tat del servei iguala la d'altres llocs, per un fenomen d'osmosi, l'activitat financera barcelonina ha de creixer per el bon camí.

En el terreny pràctic i de cara a l'anàlisi, s'haurà de partir d'estimacions, ja que el desert estadístic en el que ens belluguem és esfereïdor. Les magnituds financeres servides pel Banc d'Espanya, les tindrem a nivell de Comunitat o província. Val a dir que les imperfeccions en aquestes estadístiques són notables. De tota manera, les reflexions que es faran al llarg del treball seran de caire més qualitatiu que no pas quantitatiu, per bé, que en alguns casos sigui inel·ludible referir-se a xifres concretes. Així doncs, les referències seran sempre o a nivell català, o de la província de Barcelona, àmbits els quals no semblen trair l'esperit de la delimitació geogràfica que hem comentat més amunt.

PLANTEJAMENT

Entenem que el plantejament del treball passa per una adaptació de les línies directrius comunes als altres àmbits d'actuació del Pla Estratégic de Barcelona 2000, tot lligant-les a les connotacions pròpies del sector financer. Seguirem, doncs, el quadre següent, partint dels elements bàsics que configuren el món financer.

	Mercats	Entitats	Actius financers
-Tendències recents.....			
-Punts forts i febles: diagnòstic actual.....			
-Objectius i camins possibles.....			

L'anàlisi es farà seguint el quadre de forma horitzontal, referenciant els diferents elements.

TENDENCIES RECENTS

Obviament la tendència recent del sector financer a Catalunya i a Barcelona va molt lligada als canvis que han tingut lloc a l'Estat espanyol, i a la resta del món. En realitat, les dues "D" han marcat el camí en els darrers temps: desreglamentació i desintermediació. En el cas espanyol caldria afegir-hi a més a més la forta crisi que ha patit el sector bancari, que ha culminat en una encara més forta concentració dels dipòsits en el sí dels grans grups. Aquest darrer fet, ha augmentat la centralització, atès que malgrat la ubicació teòrica de les seus socials dels bancs, els centres de decisió s'han anat traslladant a Madrid.

A Catalunya, els efectes d'aquest procés no han estat excepcionalment dolents -atès que partiem d'un sistema bancari autòcton de petita dimensió- però sí negatius, pel fet que ens han deixat amb una presència bancària a Espanya, merament testimonial, sempre referint-nos a la dimensió.

Això, en un model de sistema financer com l'espanyol, fonamentat en les relacions banca-empresa, és a dir, deixant com a marginal el paper del mercat de capitals, ha tingut, a més a més, una especial significació per Catalunya -no oblidem que és aquí on es genera la quarta part del Producte Industrial espanyol- tot augmentant el desequilibri entre el món financer i l'industrial, i allunyant encara més els centres de decisió financers.

El fenòmen de la desintermediació ha estat menys fort que a d'altres indrets. De fet, ha estat la pròpia banca qui l'ha controlat, mitjançant la creació de societats específiques. Així, en el món parabancari, si ens fixem en les societats de crèdit hipotecari, financeres al consum o de leasing, per a citar els tres exemples més representatius, ens adonarem que les companyies principals de cadascun d'aquests sectors pertanyen a grups bancaris.

L'aparició de nous actius financers ha anat moltes vegades a remolc del fet fiscal. La imaginació ha cercat els camins per els quals es podia donar la volta a la legislació vigent. Així han nascut productes com els pagarès bancaris, que han tingut una vida efímera, després d'un gran "boom". Ara les assegurances de prima única sembla que han pres el relleu. La venda de crèdits i, sobretot, la col·locació d'actius públics, pagarès i després lletres del tresor, culminen un procés de "pseudo-desintermediació", ja que el finançament extern de l'empresa segueix venint de la banca. Evidentment, hi han excepcions, sobretot en les grans empreses públiques i de serveis, que han intentat el finançament directe mitjançant els pagarès d'empresa. Atesa la manca d'estadístiques fiables en aquest darrer instrument és difícil quantificar el seu desenvolupament. De totes maneres, sembla que després de l'èxit del 1986 i la caiguda al 1987, enguany torna a créixer. Per altra banda, la manca d'una societat de qualificació (rating), permet l'accés al mercat només a empreses grans i conegudes.

A Catalunya l'efecte haurà estat petit pel que fa a empreses emissores, mentre que sembla que la importància és molt més gran quant a la col·locació de títols en el públic. L'aparició d'entitats independents, jugant el paper d'intermediaris, representa un esforç important en el rol de crear mercat i un exemple a seguir, per entrar en el camí correcte.

El paper de les Caixes, tradicionalment més important a Catalunya, ha tingut una importància secundària en tot aquest procés. Això no vol dir que no hi hagi hagut canvis. En els darrers anys sembla prou clar que mentre la banca s'anava interessant cada cop més per les economies familiars, que fins fa poc només rebien l'atenció de les Caixes, aquestes s'han anat acostant progressivament al món empresarial. El dinamisme que exhibeixen algunes d'aquestes institucions catalanes fa pensar que en poc temps podran jugar un paper important en aquest camp. De totes maneres, malgrat el canvi operat, la inèrcia és important, fruit de la seva activitat tradicional i de la seva filosofia, que en molts casos manté un elevat grau d'indefinió.

En resum, doncs, i pel que fa a les entitats, podem dir que Catalunya ha perdut definitivament el tren de la banca, el que, atesa la importàcia que té, suposa un fort "handicap" per Barcelona com a centre d'operacions. Les caixes barcelonines han canviat i es presenten com l'alternativa que s'haurà de jugar, juntament amb les societats de mediació.

Quant als mercats financers del crèdit i de l'estalvi, val a dir que pel primer no hi ha massa història estadística, però que Catalunya es situa al voltant del 18% del total espanyol i Barcelona província en el 15%. En el de l'estalvi hi ha una certa estabilitat en els darrers anys, col·locant-se Catalunya entre el 19-20% i Barcelona en el 16%. El fet que la participació de l'estalvi sigui més gran que no pas en el crèdit és degut al major mercat que les Caixes tenen a Catalunya, i ja se sap que aquestes tenen un percentatge de crèdit atorgat més baix que no pas la banca.

En l'estadística del crèdit bancari és on es palesa de forma més clara el paper predominant de Madrid en el món financer espanyol. Mentre a l'estalvi en els darrers anys es manté entre el 19-20%, el crèdit es col·loca en el 30% del total nacional. Això vol dir que moltes de les empreses tenen la seu social a Madrid, malgrat tenir els centres de producció a d'altres llocs, i que els bancs són a la capital. Només així s'explica aquesta xifra de crèdit que no es diu amb la resta de magnituds econòmiques (sector públic, apart).

En els últims temps, com ja s'ha comentat, s'ha començat un sistema de col·locació de pagarès d'empreses mitjanes a nivell de certs clients, i pels quals les entitats col·locadores obtenen negoci. En realitat, estem davant un mercat incipient, però que, com veurem més tard, hauria de desenvolupar-se a la nostra ciutat.

A la Borsa de Barcelona el pesimisme va aflorar l'any 1985, quan el volum de contractació efectiu va caure envers l'any anterior i la participació en el conjunt de borses espanyoles va tenir una devallada superior als 9 punts percentuals (del 22,5% al 13,4%). De llavors ençà, malgrat haver recuperat part de la participació del mercat, aquesta ha estat inferior als anys 1983 i 1984: 15,5% l'any 87 i 16% al primer semestre del 88.

En realitat, si les borses espanyoles han tingut sempre el qualificatiu "d'estretes", és a dir, de patir estrangulaments, dins el minço volum de contractació, la de Barcelona sí ha significat més que la de Madrid. De fet, moltes empreses catalanes cotitzades tradicionalment al mercat barceloní, han optat per anar a Madrid, fins el punt que algunes d'elles gaudeixen ja ara de més moviment de mercat a la capital. Obviament, això interessa a les empreses, però també als professionals de la gestió.

A mesura que la inversió es col·lectivitza, els volums que es mouen en el mercat són més grans i els gestors cerquen, com és lògic, dur a terme les seves operacions. En els darrers anys són molts els professionals de Barcelona que operen amb la Borsa de Madrid, per aquest motiu.

A més a més la desaparició ja esmentada d'alguns bancs catalans i la seva absorció per entitats de la resta d'Espanya, juntament amb els sistemes informàtics del tractament de valors fa que moltes de les ordres que es donen a Barcelona, a través

d'entitats financeres, acabin canalitzant-se a la Borsa de Madrid.

En un altre ordre de coses, també és cert que dins el propi món dels Agents de Canvi i Borsa, Barcelona, per a molts d'ells, era un primer pas per a situar-se a Madrid posteriorment, cosa lògica si tenim en compte els volums enregistrats a la capital, front als de Barcelona.

L'entrada en vigor de la Reforma de la Borsa, modificara radicalment aquesta situació, impersonalitzant els mercats de valors i superant el concepte geogràfic del propi mercat. Altres canvis d'ordre intern ultrapassen l'àmbit d'aquest treball, i han estat comentats amb profusió per la premsa econòmica. El fet és que Barcelona quedara interconnectada en el "mercat" nacional i hom podrà operar des d'arreu, sempre que tingui un terminal d'ordinador. Societats i Agències de Borsa podran obrir una xarxa on creguin convenient, la cotització serà única per totes les Borses i el mercat serà continu, superant-se la limitació actual de les rotllanes.

PUNTS FORTS I FEBLES: DIAGNOSTIC DE LA SITUACIO ACTUAL

En realitat, una bona part dels punts forts i febles queden ja apuntats a l'apartat anterior. Comencem per les entitats. Dins l'esmentat procés de desreglamentació, i un cop les Caixes puguin obrir oficines per tot el territori espanyol, no tindrà excésiu sentit seguir diferenciat-les del bancs. Doncs bé, partint d'aquest punt, val a dir que, comptant els grups BBV i Banesto-Central com a entitats úniques, dins les dotze primeres entitats financeres espanyoles, quatre són autòctones.

La situació, malgrat restar desequilibrada, ofereix un potencial d'actuació considerable. Aquest potencial ve pel camí de les Caixes, que en el futur han de jugar un paper decisiu a Barcelona com a plaça financera. No es pot fer cap mena de plantejament en aquest camí, sense comptar amb elles.

Les Caixes serien el punt fort i la banca el punt feble. Si comptem les filials especialitzades, crèdit hipotecari, leasing, financeres, gestores de fons, etc., llevat el primer cas, el desequilibri augmenta a favor de la banca. Ben entés que no es tracta pas d'un problema de dinamisme, sino més aviat històric i, sobretot, de nombre.

El punt d'arrencada per les institucions catalanes es troba en un clar desavantatge, atesa la implantació i la xarxa de les entitats amb centres de decisió foranis.

En el cas de les companyies d'assegurances, tot veient el volum de negoci, si ens oblidem de les "primes úniques", la reunió de companyies amb els centres decisionals a Barcelona, siguin de capital nacional o estranger (sobretot suis i anglès) fa que la situació, tot i essent per dessota del que hipotèticament ens pertocaria, no sigui tan desequilibrada com en la resta del sector financer. No oblidem que aquestes entitats, tradicionalment opaques i conservadores, haurien de tenir un paper rellevant en el futur de Barcelona, atès el desenvolupament previst dels mercats.

Per últim, cal assenyalar el naixement d'un bon nombre d'empres dedicades a la mediació en el mercat de capitals -fonamentalment amb títols públics- i de serveis financers. Aquesta recent xarxa és un primer esglaó del que serà el mercat quan la Reforma de la Borsa sigui un fet. Els Agents de Canvi han creat moltes d'aquestes societats, amb socis a Madrid, per tal d'actuar en els diferents mercats quan legalment no podien fer-ho. Cal pensar que aquestes societats esdevindran Societats o Agències de Borsa, segons la nomenclatura oficial.

Val a dir que la creació de veritables botigues financeres ja és un fet. En aquest sentit, doncs, Barcelona gaudeix ja d'una infraestructura prou interessant de cara al futur.

En definitiva, l'aparició d'aquests nous intermediaris en el mercat, és conseqüència del punt més fort que tenim a Barcelona: l'estalvi. Pensem que a la província (no hi ha dades oficials de la ciutat) l'estalvi financer col·locat a bancs i caixes és de gairebé 4 bilions i mig. Pensem també que, sempre a la província, l'estalvi que es generarà per part de les famílies al 1988 serà de l'ordre de 350 a 400.000 milions de pessetes.

El fet que Catalunya sigui la primera comunitat espanyola, tant en termes de generació d'estalvi com de dipòsits financers, fa que sigui focus d'atracció de tota mena d'entitats. Així s'explica, per exemple, que a Barcelona hi hagi gairebé 2.000 oficines d'entitats financeres, xifra que creix a Catalunya fins les 6.500.

A més a més d'aquest factor clarament diferencial, en tenim un altre de primera magnitud: la xarxa empresarial, escampada per tot Catalunya, però amb un focus molt important en el cinturó barceloní. És cert que les grans empreses no en són abundoses. Però, en canvi, hi ha una gernació de mitjanes que, dia a dia, sofisticuen més la seva gestió financera. Vet aquí, doncs, un enorme potencial de demanda de finançament, de col·locació de puntes de tresoreria i de tota mena de serveis.

Tenim doncs, a casa, el més important: estalvi i empreses.

El model ja comentat de sistema financer, dominat absolutament per la banca fa que l'estalvi d'una persona de Barcelona ajudi a finançar una empresa de Sabadell, via Madrid.

Cal esmentar que comença a haver-hi un incipient mercat de desintermediació, auspiciat per entitats barcelonines del que cal parlar-ne més en el proper apartat.

Pel que fa als actius amb els que es treballa fonamentalment són títols públics o de grans empreses -RENFE, ENDESA, etc.- En realitat, com ja deiem, d'empreses catalanes grans no n'hi ha masses, i les que hi han al mercat de capitals són molt poques. Pensem que, llevat de les Societats d'Inversió Mobiliària a la Borsa de Barcelona, empreses catalanes, amb una cotització regular no van més enllà de la cinquantena.

En canvi, sí que hi ha cada vegada més empreses multinacionals al nostre voltant. Què hem de fer a Barcelona perquè treballin financerament aquí i no hagin d'anar a fora?. És evident que

a igual cost i igual servei, les probabilitats de captar part del negoci són molt elevades. Aquest és un altre punt fort de Barcelona i el que és més important: en creixement.

Un dels punts febles que tot sovint es menciona és el cost d'ésser ubicats a la perifèria, lluny del mercat de Madrid. Els costos de comunicacions són molt més alts per una societat que hagi de treballar en el mercat monetari a Barcelona, que no pas a Madrid. El fet que la majoria d'operadors es trobin allà fa que sigui més fàcil la comunicació, més barata i més ràpida. Per això, algunes entitats catalanes han decidit traslladar el seu servei a la capital. De totes maneres, cal pensar, que en el fons és un problema de volum. Amb un volum elevat de negoci, els costos de les línies de comunicació queden prou diluïts. Així ho pensen algunes entitats que, ara com ara, s'estimen més treballar aquest tema des de Barcelona. Exemple que seria prou interessant que s'extengués. Sembla, en aquest camp concret, que els costos de personal són menors a Barcelona que no pas a la capital. De qualsevol manera, sembla clar que cal millorar el servei de telecomunicacions. Mentretant serem en desavantatge.

A un altre nivell, una de les causes que normalment s'esmenten a l'hora d'anar a Madrid, és que allà la gent s'entera més depressa dels rumors. En definitiva, que un dinar a Madrid pot ésser més "profitós" que no pas a Barcelona. Això és cert. Ara que és de moda la crítica als "insiders", aquí hi ha molta feina. Evidentment, és necessari que la informació, amb les

facilitats existents de comunicació, es tingui arreu al mateix temps. Quan menys, és desitjable. En aquest sentit, cal pensar que aquest punt feble per a Barcelona romandra encara un bon temps.

OBJECTIU I CAMINS POSSIBLES

En aquest darrer apartat apuntarem una sèrie de possibilitats, tractant de conjuminar els punts forts que hem vist anteriorment, junt amb les previsions globals que hom fa de la marxa possible del sector a curt termini.

No serem extensius ni en els objectius, ni en els camins, tasca que ultrapassa aquesta primera fase del treball. Simplement mencionarem alguns aspectes que caldrien (a més a més d'altres que puguin sortir) ser aprofundits per un equip d'especialistes, sempre, però, amb una visió de conjunt.

Començarem per citar quines poden ser les previsions a curt termini en alguns apartats concrets del sector, que afectin directament a Barcelona com a plaça financera.

Banca: La tendència apunta cap a una participació més directa de la banca dins la desintermediació. La captació de recursos s'anirà substituïnt per la gestió. El cobrament de serveis, d'alguna manera haurà de fer més petit l'efecte que els hi suposarà la reducció del marge financer.

Amb les noves condicions d'entrada es tornaran a crear bancs, fet en el què Catalunya hi serà present. Aquests bancs actuaran com a "merchant", és a dir, en la línia esmentada de serveis.

A la banca comercial tradicional, la concentració obligarà al tancament d'oficines, si bé en alguns casos es podran aprofitar per a convertir-les en "botigues financeres" dependent d'alguna filial.

Caixes: La possibilitat d'expansió lliure canviarà substancialment el panorama actual. Les grans caixes seràn les més beneficiades, ja que es podran treure la limitació que fins ara amenaçava amb estrangular-les. Les caixes barcelonines, doncs, ampliaran xarxa i a Barcelona hi vindran també algunes de forànies.

No es pot descartar un procés de concentració, si bé no tan acusat com a la banca, després de la llibertat d'implantació.

Aniràn seguint el seu procés d'apropament a l'empresa -si bé això dependrà de la filosofia particular que cadascuna segueixi- i a àmbits de gestió de recursos, entrant en competència directa amb la banca.

Les caixes catalanes i barcelonines, en particular, tenen davant un horitzó molt prometedor.

Borsa: El mercat, tal i com avui l'entenem, deixarà d'existir. S'ampliarà enormement la xarxa de punts des dels quals

hom podrà operar. De la ubicació de les noves Societats i Agències de Borsa dependrà en gran manera l'aprofitament del negoci que es generarà.

Les comissions augmentaran, la qual cosa farà més difícil l'actuació dels particulars en els mercats.

La banca i les caixes entraran en el mercat mitjançant les Societats de valors. També s'espera l'entrada d'entitats estrangeres.

El camí cap a un mercat únic deixarà a les Borses actuals només amb valors que no tinguin entitat suficient per a entrar en el sistema interconnectat.

Resta el dubte del funcionament futur del segon mercat, del qual no es preveuen canvis en la Llei de Reforma.

Inversió particular vs. col·lectiva: L'encariment dels costos per a les Societats i Agències de Borsa es repercutirà en els clients. L'escalat de comissions farà que el petit inversor s'ho pensi dues vegades en molts casos, abans d'actuar en el mercat. La solució passarà per a constituir carteres "a mida". Es crearàn diversos fons, cadascun d'ells representatiu d'un tipus determinat de cartera i l'inversor particular escollirà la cartera que més s'acosti a les seves necessitats.

Cal esperar, doncs, un creixament important d'aquest tipus d'inversió. L'interrogant rau en qui crearà les gestores dels nous fons i on s'ubicaràn.

Fons de Pensions: El desenvolupament d'aquests Fons que començarà l'any vinent, hom el preveu molt important. La masa d'estalvi que aplegaràn serà considerable, malgrat els "sostres" a la desgravació que se l'hi han posat.

Cal tenir clar que aquesta pot ser una nova via de "fugida" d'estalvis catalans, cap a una gestió forània. O també, a la inversa, una captació important de recursos a gestionar des de Barcelona si la creació de gestores autòctones es prou important.

Societats de Capital Risc: Malgrat el desenvolupament dels darrers anys, el camí que queda per endavant és molt llarg. A la C.E.E. la tendència d'aquestes societats -en mans fonamentalment de bancs i sector públic- és a una apertura cada cop més gran cap els Fons de Pensions i Companyies d'Assegurances.

Obviament, el seu necessari desenvolupament a una comunitat industrial com la nostra va molt lligat al funcionament del segon mercat borsari i aquest a la tributació de les plusvàlues. Mentre aquest darrer punt no canviï, difícilment augmentarà l'activitat d'aquestes societats, sobretot, de les privades.

Lliberalització de mercats: Mentre la desaparició real de les fronteres en el sí de la C.E.E. encara es veu llunyana, el que sembla prou clar és que pels capitals és un fet a tres anys vista.

La interconexió amb les places financeres europees serà una necessitat.

L'entrada de la pesseta al S.M.E. desplaçarà l'elaboració de la política monetària dels diferents països cap a un altre comunitari. Això pot fer donar un tomb important a algunes de les premisses que, ara com ara, es segueixen de cara a la ubicació, prop dels centres de decisió monetària.

Empresa: L'augment de la competitivitat cada vegada serà més gran. La gestió global de l'empresa haurà de situar-se en un procés de millora continuada. Dins aquesta, la financera serà una de les importants. La "cultura" financera ja ha crescut força, però encara ho farà molt més. Cada vegada es demanaran productes automatitzats més sofisticats. Criteris tradicionals com la proximitat geogràfica quedaran -ja ho comencen a estar- desfasats i seràn substituïts pels de l'eficiència, encara que el cost sigui una mica més alt.

Aquesta situació demandarà un personal molt especialitzat en els nous mercats i productes que es vagin generant. Caldrà tenir cura de la formació d'aquestes persones a casa nostra. Al igual que la mà d'obra qualificada és un factor d'atracció per la indústria, també ho ha de ser pels serveis financers a les empreses.

x x x x x x x x

A Barcelona, doncs, sembla prou clar que disposarem dels dos elements clau: estalvi i empreses, per a desenvolupar l'activitat financera. Diner i paper, que per circumstàncies històriques, fan tot sovint un llarg camí abans no es troben.

Com reduir aquest camí?. Què oferir perquè l'empresa no hagi de cercar serveis a fora?. Quines garanties s'hauràn d'oferir a l'estalviador perquè accepti un altre mercat?.

A aquestes preguntes, senzilles, de "defensa" del que ja tenim, podríem afegir-ne d'altres com: Per on ha d'anar l'especialització?. Cal que ens posem al davant, amb temes novedosos?...

En realitat, tot s'acaba centrant en una tasca, amb un horitzó que es col·loca abans del 1992, en la qual han de col·laborar inexcusablement totes les institucions polítiques i econòmiques de la ciutat. Sense aquesta unió, no podem anar més enllà del voluntarisme i dels gemecs al cap d'un temps.

Tot seguit apuntarem algunes idees, a un nivell de desenvolupament mínim, com pertoca a aquesta primera fase de l'estudi.

Com aprofitar els dos factors diferencials esmentats: estalvi i xarxa d'empreses?.

Hom pensa en la possibilitat de crear un "mercat" de desintermediació.

El tema comporta nombroses dificultats... i també beneficis.

Aquests darrers són obvis. Un estalviador de Badalona, finança part de les necessitats d'una empresa de Sabadell, mitjançant el paper emès per aquesta, a través d'una xarxa d'intermediaris que formen aquest "mercat" de desintermediació a Barcelona. Els avantatges són clars per a la nostra ciutat. L'existència del mercat generaria tota una presència creixent d'aquests, al mateix temps que serviria com a punt d'atracció per a empreses i estalvi de força més enllà de la comunitat amb el temps. Però centrem-nos en el primer cas. És a dir, plantejem el tema a la "defensiva".

Operacions d'aquesta mena s'estan ja donant de forma incipient per part d'algunes entitats financeres. Empreses prou conegudes a través de les seves marques comercials, però que atesa la seva dimensió no entren a la xarxa informativa estandaritzada del món financer. L'entitat financera presenta aquesta empresa-client seva a clients d'estalvi propis. La paraula actuaria de garantia i el paper passa a mans de l'estalviador-inversor. L'entitat financera cobra una comisió de mediació, l'estalviador es troba amb un paper millor remunerat que les altres col·locacions i l'empresa amb un finançament més barat. Evidentment, els costos d'intermediació, s'els han repartit entre els tres agents. Tenint en compte que a Espanya aquests costos són molt alts, el marge d'actuació és important.

Si a nivell d'operativa puntual és possible, quines són les dificultats de poder-ho fer a gran escala?. El punt més impor-

tant és el risc que assoleix l'inversor, sense oblidar les possibles trabes que podrien sortir per part d'algunes entitats financeres que no desitjarien perdre mercat o la pròpia inèrcia d'actuació financera de les empreses. Per últim, queda el dubte de quin podria ser el volum hipotètic d'aquest mercat.

Quant a la inèrcia i a les trabes, les deixarem de banda, ja que si el mercat funcionés una i altra s'adequarien a les noves circumstàncies.

Pel que fa al volum, pensem que en aquests moments a Barcelona (província), hom estima que es donen uns crèdits per activitats productives, de l'ordre del bilió i mig anyals i que el volum del descompte de paper comercial s'acosta als 2 bilions i mig de pessetes.

Sense canviar el model actual de funcionament del sistema, pensem que un percentatge, encara que fos minço al començament, d'operacions que sortís del circuit habitual generaria un volum suficient per a començar a funcionar.

El mercat, doncs, per aquesta banda, sembla que és possible. Per l'altra banda, la de l'estalviador, venen els problemes i no pas pel volum d'estalvi, del que ja hem esmentat xifres, sinó pels usos i costums habituals i per la por al risc.

Obviarem els primers, perquè els canvis són lents, però si l'atractiu és fort, s'acabaran produïnt.

Què fer per a reduir el risc?

Hi ha diferents camins:

- 1) Aval d'entitats financeres
- 2) Assegurança de les operacions
- 3) Qualificació de les emissions (rating)
- 4) Creació de SGR; "clubs d'empreses" o d'altres

Evidentment, hi ha un problema addicional com és l'estat en què es troben les comptabilitats de les empreses. Caldria, doncs, en primer lloc, exigir la realització d'una auditoria, essent aquesta la condició "sine qua non" per a poder accedir al nou mercat.

La restricció que condiciona el funcionament del sistema rau en què la suma dels costos de l'auditoria, més els del rating, o l'aval, i la remuneració de l'estalviador, haurien de ser més petits que el finançament bancari. Si no fos així, no tindria cap mena de sentit.

Seria això possible?. Evidentment cal estudiar-ho a fons.

A primera vista sembla que l'aval bancari no pot interessar massa a les entitats (coeficients) financeres ni a les empreses (preu elevat).

L'entrada de les companyies d'assegurances mitjançant l'assegurament d'emissions és una possibilitat, que donaria entrada a aquestes entitats a un tipus d'operacions diferents i a un camp molt ampli. L'aspecte negatiu rau en el conservadurisme molt fort que el sector sembla tenir.

La creació d'una agència de "rating" per a mitjanes empreses, seria una possibilitat real. Podria venir auspiciada localment. Ja sigui per la Generalitat o per la Federació Catalana de Caixes d'Estalvis. Les Caixes podrien aquí jugar un paper decisiu. El problema seria el cost, atès el volum de les operacions.

Més enllà del concepte actual de les SGR, es podria pensar en veritables "clubs d'empreses" de primera línia, que aleshores, sí abaratarien considerablement els costos de les operacions.

L'aparició de garanties afavoriria l'entrada d'inversors particulars, però, sobretot, de la inversió col·lectiva. Fons d'Inversió, de diner, de pensions, etc., podrien tenir part de les seves carteres en paper local d'aquest tipus.

Dins l'esquema d'aquest mercat, en el què en un primer moment, hi jugarien empreses mitjanes, hom pensa també, amb què farien les multinacionals o les administracions públiques locals. No podria canalitzar-se també paper d'ajuntaments en aquest mercat?.

x x x x x x x x x x x x

Un dels buits que es generaran amb la Reforma de la Borsa, serà el de les empreses locals o regionals, que no tindran entitat suficient per anar al mercat interconnectat. Algú parla ja de la possibilitat de què Barcelona aprofités aquest buit i es convertís en el "mercat" nacional d'aquestes empreses. La idea cal desenvolupar-la.

x x x x x x x

Sembla del tot necessari seguir endavant amb les empreses de capital-risc. Per això cal potenciar el segon mercat forani i donar un tractament a les plusvàlues més d'acord amb el que es fa a la C.E.E. o Estats Units. De fet, al 1992, si el Govern no ho fa abans, el canvi es produirà. Aquí, entre nosaltres, el futur d'aquest tipus d'empreses és realment molt important.

x x x x x x x

En els moment d'escriure aquestes línies s'ha endagat el mercat de futurs. En un país on els mercats són tan volàtils, l'aparició dels futurs pot ser positiva. Sembla que els dubtes que existien sobre la viabilitat, quant a volum d'operacions, els promotors del tema els han superat i en són optimistes.

Si abans de la guerra Barcelona ja tenia un mercat de dobles i un de l'or, perquè no continuar amb aquesta tradició?.

L'aparició d'aquest mercat, amb deute públic, índex, o amb opcions d'acciones -cas d'assolir-se- potenciarà Barcelona quant a projecció exterior, la qual cosa és molt positiva cara a actuar com a centre d'atracció d'entitats que es dediquin al mercat.

x x x x x x x

Aquestes són algunes de les possibilitats que existeixen ara com ara. Ben segur, que destinant al tema temps i diners, les oportunitats que poden apareixer són moltes més.

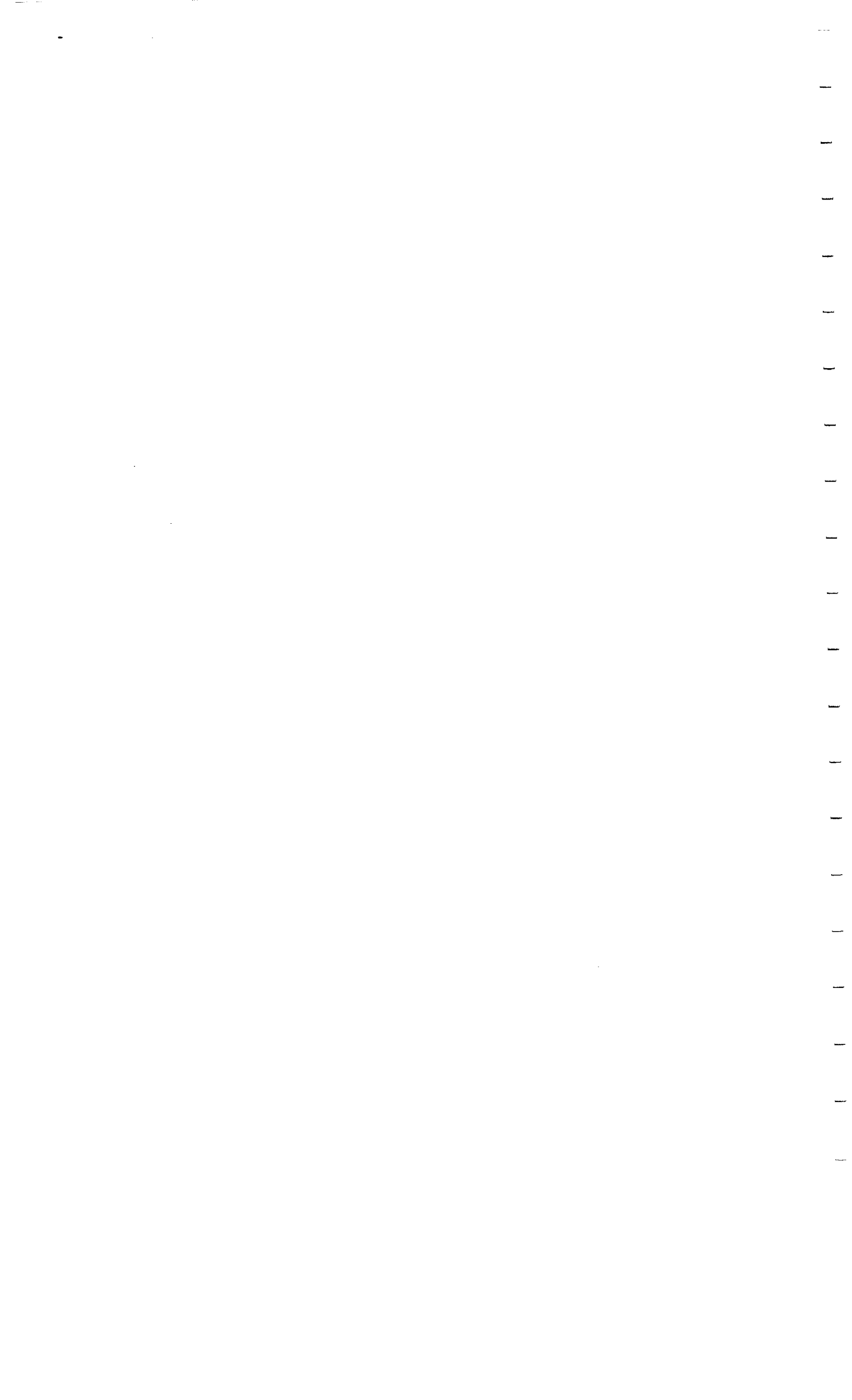
Hom voldria recalcar la importància decisiva que les Caixes barcelonines i catalanes en general, tenen en aquest tema, tant des del punt de vista operatiu, com des de la disponibilitat de recursos per a recolzar la potenciació de Barcelona, plaça financera, de la qual en serien de retruc, gran beneficiaris.

x x x x x x x

Voldria agrair als amics Saturnino Anfosso, Lluís Badia, Francesc Bonet, Joaquín Herrero, Joaquín López Veraza, Antoni Negre, Jordi Planasdemunt, Artur Saurí, Walter Scherck, Joaquín Trigo i Carles Tusquets, l'amabilitat que han tingut a l'acceptar bescanviar idees i discutir els punts tractats a l'estudi; així com les aportacions que han fet. És prou clar que si aquestes no les he copçat prou bé o les he malinterpretat, la responsabilitat és absolutament del qui suscriu.

x x x x x x x

Jordi Goula

TURISME

PERE DURAN

INTRODUCCIO

Aquest breu document és el resultat d'un seguit de reflexions i converses amb representants dels subsectors del Turisme de la ciutat, en les que s'ha intentat fer una radiografia de l'estat actual del sector, per tal de descobrir les mancances i proposar algunes línies d'actuació.

Quelcom que d'entrada s'ha constatat és la dificultat de fer un correcte anàlisi i planificació sense disposar de dades precises a l'entorn del fet turístic a Barcelona. Les poques dades de que es disposa estan basades en estimacions de diversa procedència.

S'ha de tenir en compte també que la realitat econòmico-social de la ciutat serà molt canviant a curt i mig termini i que molts dels problemes que s'apunten estan en vies de solució, amb projecte, pressupost i dates de posta en marxa i finalització.

En molts casos el plaç de realització coincideix amb l'any de celebració dels Jocs Olímpics. Actuar amb un termini fixe és positiu per la certesa de l'acabament de l'obra, però pot ser negatiu pel fet de no poder executar algun projecte de la manera més adequada.

La conclusió general que es despren és que Barcelona, amb una adequada planificació i recursos, pot convertir-se en un destí turístic de primer ordre a Europa, que actualment no és.

Es calcula que a ciutats com Londres i Paris, quasi el 5% del producte interior brut és generat pel moviment turístic receptiu. Per tant, no és agosarat pensar en el sector turístic com un dels dinamitzadors de l'economia a Barcelona en el futur.

TURISME A BARCELONA

1. Barcelona no és un destí turístic. Actualment es considerada encara una ciutat industrial i de negocis. Barcelona rep un turisme de pas amb un promig d'estada de 2,8 dies. A l'estiu són visitats per un importantíssim contingent de vacacionistes que s'estan a la costa i que no pernocten a la ciutat.
2. Barcelona té potencialitats per a esdevenir un destí turístic consolidat en els propers anys i, fins i tot, ser punt de partida de visites a la resta del país, podent convertir-nos en la porta d'entrada i pas obligat dels tours i viatgers individuals.
3. Barcelona ha de saber aprofitar l'impuls "olímpic" per a situar-se entre les 5 ciutats més visitades d'Europa.
4. Poques ciutats ofereixen uns atractius propis com els que té Barcelona: ciutat mediterrànea, 2000 anys d'història, oferta monumental i artística important, ciutat organitzadora dels JJOO de 1992,.....
5. El turisme de negocis és un dels més clars "ocupadors" d'habitacions durant la setmana. Barcelona, a més a més, s'està afirmant com a àrea econòmica d'influència en un radi de 350 kms.
6. Barcelona té un important mercat de visitants de congressos, que es necessari potenciar. S'està en un moment d'estancament si no es fan noves inversions.
7. Hi ha una manca preocupant de dades entorn al fenomen turístic a Barcelona: nombre de visitants, tipus, nacionalitats, promig d'estada, nivell de despesa, serveis utilitzats, grau satisfacció,....
8. No hi ha una valoració exacte de l'impacte/contribució del sector turístic a l'economia de la ciutat.
9. Barcelona està patint una caiguda del nivell industrial i manufacturer, en favor d'una potenciació del sector serveis.
10. Barcelona ha de planificar amb cura les necessitats futures en quant a infraestructura hotelera (clarament insuficient en aquests moments).
11. Cal que les diverses administracions i institucions relacionades amb el turisme es coordinin per tal de no endegar polítiques contradictòries ni duplicar esforços.

12. Barcelona, com a centre mèdic important que és, atrau un bon nombre de visitants per aquest concepte (Campanya Barcelona Centre Mèdic).
13. A Barcelona hi ha una sèrie de deficiències infraestructurals (aeroport, est. autobusos, circulació,...) perjudicials per a la nostra "imatge turística", moltes de les quals estan en vies de solució a mig termini.
14. El problema de la seguretat ciutadana s'ha d'abordar d'una manera eficaç. En aquests moments Barcelona està adquirint fama de ciutat insegura, amb el que això comporta de recels dels organitzadors de viatge.
15. La ciutat no té serveis específics per als autocars: manquen parkings vigilats, zones d'estacionament temporal, serveis generals.
Els organitzadors de viatges amb autocar no se senten atrets per aquelles ciutats que no els donen facilitats, com és el cas de Barcelona.
16. Cal vigilar el desenvolupament del fet turístic i harmonitzar les necessitats dels ciutadans i els turistes.
17. S'ha de crear en el ciutadà la consciència de que ser un destí turístic fort és positiu per a l'economia de la ciutat.

Hi ha, a més a més, el benefici de l'existència d'un seguit de serveis que d'altra manera no existirien, o no estarien tant desenvolupats.

DEBILITATS A SOLVENTAR

A. IMATGE DE LA CIUTAT

1. Seguretat Ciutadana.

Aquest és un punt negre en la imatge de la ciutat. Tot i que s'ha avançat en la prevenció (opusclet "Barcelona amb tota Seguretat") i atenció a les víctimes d'actes delictius (intèrprets a les comissaries), sembla que el visitant s'ha convertit en una de les peces més codiciades pel delinqüent. Cal intensificar la vigilància en les zones de més concurrència i lluitar en paral·lel amb altres tipus de mesures no policials (judicials, preventives....)

En els darrers anys la inseguretat ha augmentat, provocant i alarmant en els organitzadors de viatges i congressos a la nostra ciutat.

2. Circulació i Aparcament.

El tema del caos circulatori és una assignatura pendent de la ciutat, que trobarà solució amb les noves vies ràpides - Primer i Segon Cinturo, Cinturo Litoral, Tunels - en els propers anys. La lentitud de desplaçaments és un més dels problemes que es troba qualsevol visitant o organitzador de circuits turístics.

Per altra banda, el deficit de places d'aparcament, especialment greu en el centre, afecta també als turistes que viatgen en cotxe propi. En els propers anys l'Ajuntament preveu construir 7000 noves places d'aparcament..

3. Senyalització.

La rotulació i senyalització és poc sistemàtica i insuficient. Hi ha zones, monuments i serveis de difícil localització, fins i tot pels ciutadans.

El projecte de senyalització que iniciarà la Divisió de Cultura del COOB l'any 89, anirà paliant progressivament per zones aquesta insuficiència.

B. CULTURA

4. Programació Cultural.

Barcelona genera una destacable programació cultural, que per sí sola seria reclam suficient per a augmentar un determinat tipus de visitants. El problema que ens trobem actualment és de:

- Previsió. Es coneixen els programes de grans esdeveniments amb poques setmanes d'antelació.
- Coordinació. No poques vegades coincideixen en el temps actes que seria bo distanciar entre si.
- Informació i difusió. Insuficient.

Per tot això, es fa difícil poder fer una promoció adreçada als col·lectius de potencials visitants per inducció cultural. (L'hivern 88-89 hauria de poder-se promocionar l'any 89 cultural) L'inici de l'Olimpiada Cultural pot fer de revulsiu de les programacions, elevant el nivell general i afavorint la promoció exterior.

5. Central de venda d'entrades per a espectacles.

Hi ha un buit important d'aquest tipus de servei, que qualsevol gran ciutat té resolt. Una oficina que l'ofereixi evita desplaçaments i permet comprar o reservar entrades per a qualsevol teatre, cinema i espectacle de la ciutat. Això comporta informatitzar els sistemes, cosa que en aquests moments només garanteix el Liceu i algun cinema.

6. COMUNICACIONS I TRANSPORTS

6. Punts d'arribada.

L'aeroport, estacions de tren, terminal internacional d'autobusos i estació marítima, són clarament impropis d'una ciutat com Barcelona. En tots els casos, hi ha projectes que solucionaran el tema abans dels Jocs Olímpics.

7. Connexions Aèries.

Es considera vital que Barcelona tingui connexions aèries transcontinentals directes, per a arribar a ser la porta d'entrada a l'Europa del Sud.

8. Transport Públic.

En general poc utilitzat pels visitants, per manca d'informació i promoció. Apart de la campanya "Barcelona Singular" de transports turístics a l'estiu, ja consolidada i amb un alt nivell d'acceptació, s'ha d'anar a ofertar passis temporals (1, 3, 7 dies) als visitants.

9. Servei de Taxi.

En general, la imatge no es tant correcta com es pot ser. Des de fa un parell d'anys, però, s'està actuant en coherentes fronts per tal de millorar-la.

Els taxistes són un dels agents informadors de la ciutat per excel·lència (de la mateixa manera que ho són els conserges d'hotel, els cambriers, ...). Per tant, contribueixen a crear imatge de la ciutat de cara als visitants que utilitzen el servei.

Encara es detecta un notable nivell de picaresca envers els turistes, sobretot en estacions i aeroport. Caldria reforçar el sistema d'inspecció per tal de combatre-ho, alhora que es reforcen altres mides: "Jaquetes Grogues", Taxi-Card, Cursos de Formació, Clari del Taxi,...

D. INFRAESTRUCTURA TURISTICA

10. Nou Palau de Congressos.

Es claria la necessitat que té la ciutat d'un nou Palau de Congressos, ja que l'actual, situat en el recinte Firal, està constantment colapsat per les pròpies necessitats de Fira de Barcelona, degut a les reunions de tot tipus que generen els propis Salons Monogràfics.

Es conegut el projecte que hi ha de construcció d'un nou Palau de Congressos en l'àrea del Parc de Mar del Poble Nou, que resoldria aquesta mancança infraestructural.

11. Oferta hotelera.

En aquests moments a Barcelona hi ha un total de 27.500 places hoteleres repartides en les diferents categories. Els hotels de 4 i 5 estrelles ofereixen 9.000 places i els de 3 estrelles n'ofereixen 6.000.

Aquesta oferta es clarament insuficient en determinades èpoques de l'any, mentre que en altres - estiu, caps de setmana - les ocupacions baixen notablement.

A Barcelona li calen noves places places hoteleres, sobretot en les categories altes - n'hi ha prop de 3.000 projectades en 4 i 5 estrelles - per tal d'atendre la demanda creixent dels visitants per negocis i congressos, que s'han d'allotjar de vegades a alguns kms. de la ciutat. Els Jocs Olímpics en sí no justificarien la creació indiscriminada de places: durant aquells quinze dies hi ha solucions temporals (vaixells de luxe al port,...) que són més adequades.

Es fa indispensable, però, combatre l'estacionalitat diversificant els productes turístics i creant-ne de nous. En concret cal crear un paquet de caps de setmana a Barcelona.

12. Oficines d'Informació Turística.

Barcelona no disposa en aquests moments d'oficines d'informació turística adequades. Els punts d'informació existents, depenents del Patronat de Turisme de Barcelona i del Consorci de Promoció Turística de Catalunya, estan mal dotats i no massa ben ubicats.

S'ha d'anar cap a la coordinació de les dues Administracions per tal d'oferir un servei d'utilitat al visitant, que estigui a l'alçada dels aconteixements que es produiran a la ciutat en els propers anys.

13. Serveis per als autocars turístics.

Apart de la necessitat ja assenyalada en el punt 6 de que hi hagi estacions d'autobusos de línia (nacionals i internacionals) és indispensable oferir serveis als autocars que transporten turistes.

Aquests serveis són: parkings vigilats (estada nocturna), facilitats d'estacionament al centre de la ciutat, facilitats per a la càrrega/descàrrega en els hotels i llocs de visita, serveis de manteniment i mecànica les 24 hrs., publicacions informatives que recullin tota aquesta oferta,...

Es ben conegut que els grans operadors eliminen dels seus itineraris aquelles ciutats que no ofereixen facilitats als autocaristes.

E. OFERTA TURÍSTICA

14. Creació del "paquet turístic" Barcelona.

El producte Barcelona és bo, però cal que sota aquest "paraguas" s'oferixi cadascun dels aspectes de la ciutat diferenciats, amb coherència d'imatge.

La varietat de subproductes a ofertar pot incidir en la lluita contra l'estacionalitat hotelera, així com incrementar el ventall de potencials visitants: joves, escolars, 3era. edat, esportistes,...

Cal crear un paquet de visita que incideixi en la baixa ocupació dels caps de setmana. La ciutat té prous recursos per a que aquest paquet tingui èxit.

14. Visites organitzades a la ciutat.

Es necessari crear nous itineraris i visites organitzades a la ciutat. L'actual oferta es limitada i poc atractiva. En les visites existents avui dia hom es apricia una Barcelona de "postal", allunyada de la realitat dinàmica i plural de la ciutat.

15. Oferta lúdica.

Un dels apartats que s'ha de potenciar a Barcelona és el referent a l'aspecte lúdic. Els serveis complementaris, un cop solucionat l'allotjament, manutenció/visita, tenen un pes decisiu a l'hora de crear opinió d'un destí turístic. Per això es important incrementar l'oferta lúdica, que beneficiï també als ciutadans.

16. Shopping.

El shopping, com a activitat lúdica, es cert molt important de l'oferta turística. Cal treballar la imatge de Barcelona com a "ciutat on anar de comprar". Una bona campanya de Nadal pot atraure molts visitants amb aquest objectiu.

17. Facilitats per a discapacitats físics i sensorials.

Hi ha una manca total d'informació i, se suposa, que d'oferta, per aquest tipus de visitants que requereixen accessos especials, equipaments adaptats i tractament específic.

18. Barcelona per als nens.

Tot i existir una oferta bastant àmplia adreçada als nens, aquesta informació no està recollida dins un apartat específic en les guies i publicacions.

19. ALTRES

20. Coordinació dels organismes que promouen el turisme a la ciutat.

Direcció General de Turisme i Consorci de Promoció Turística de Catalunya (Generalitat), Patronat de Turisme de Barcelona (Ajuntament), Comissió de Turisme de la Cambra de Comerç, Comissió de Turisme del Foment, Comissió de Turisme de la Federació Catalana de Municipis i Províncies, Comissió de Turisme de l'Associació Catalana de Municipis i Províncies, Fundació Barcelona Promoció (Cambra de Comerç).

Caloria que l'entitat més directament responsable en l'àmbit de ciutat, el Patronat de Turisme de Barcelona, que l'encarregada de coordinar l'acció turística. Això evitaria caure en publicitats, oberts,...

21. Estadístiques turístiques.

Manquen indicadors de l'activitat turística a la ciutat, que permetin fer un seguiment, anàlisi i control del que succeix. Sense aquestes dades és difícil que els organismes encarregats de dissenyar un pla d'actuació ho facin d'una manera científica.

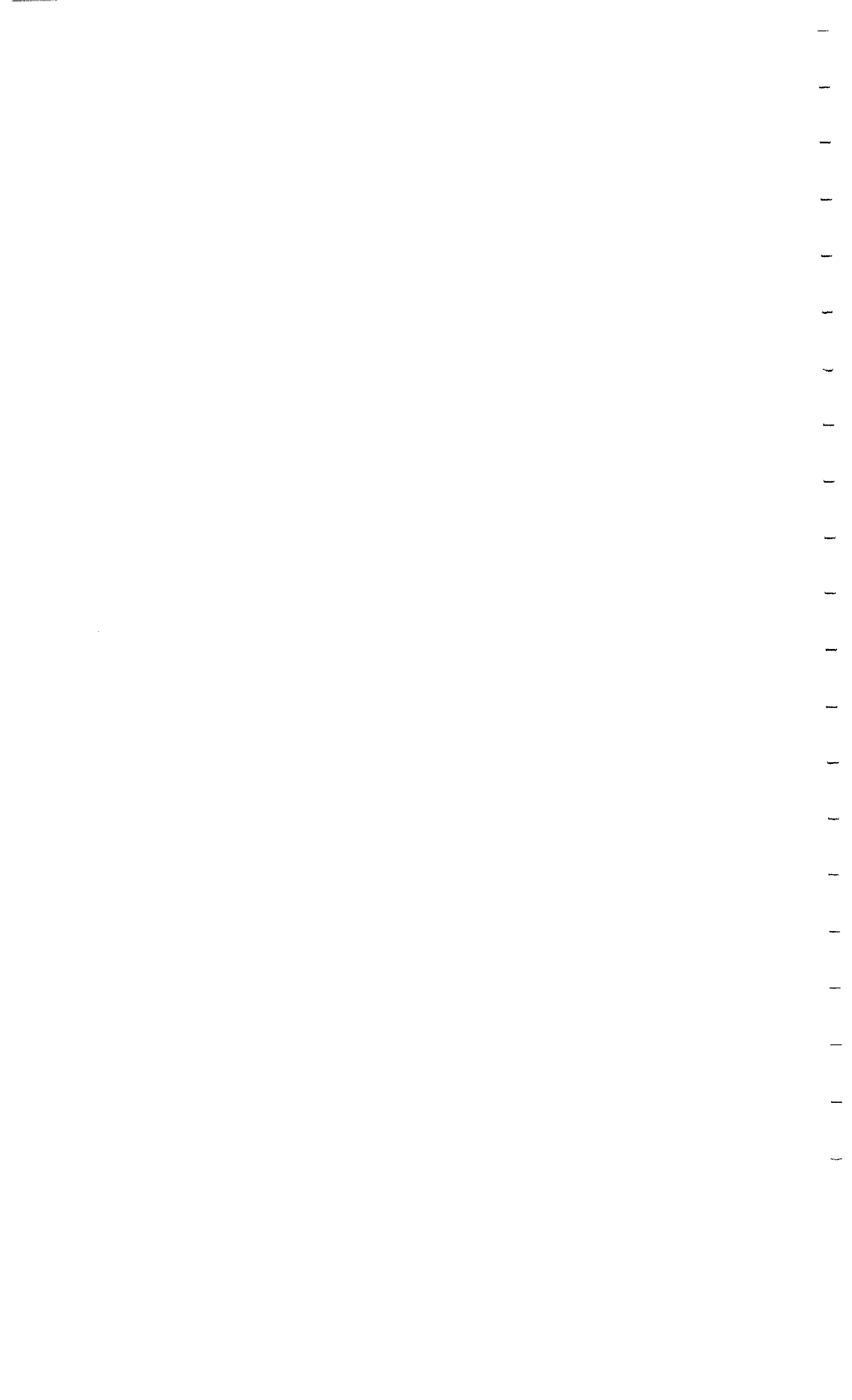
22. Promoció de la ciutat.

Barcelona té els elements necessaris per a ser una destinació turística, però li manca definir el producte i buscar els canals més convenientes per a la comercialització i un pla de marketing.

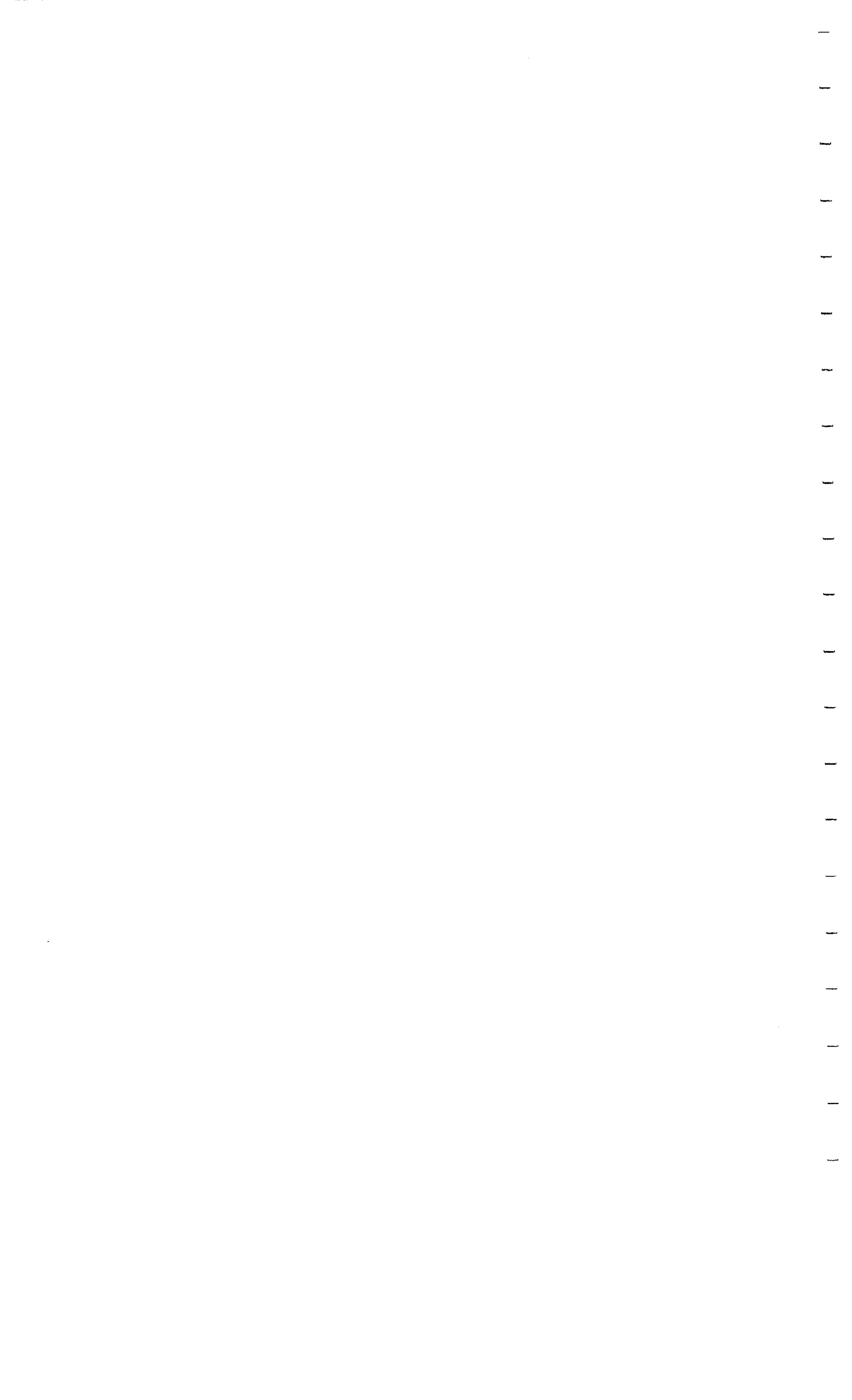
23. Qualificació professional dels agents turístics.

Els empleats en empreses del sector turístic, i complementaris, no sempre tenen la preparació professional adient. Moltes vegades, fins i tot, hi ha personal que ha d'atendre estrangers i no té coneixement d'idiomes. És competència de les diferents Administracions cuidar de la formació permanent i reciclatge dels agents turístics de la ciutat.

Pere Duran

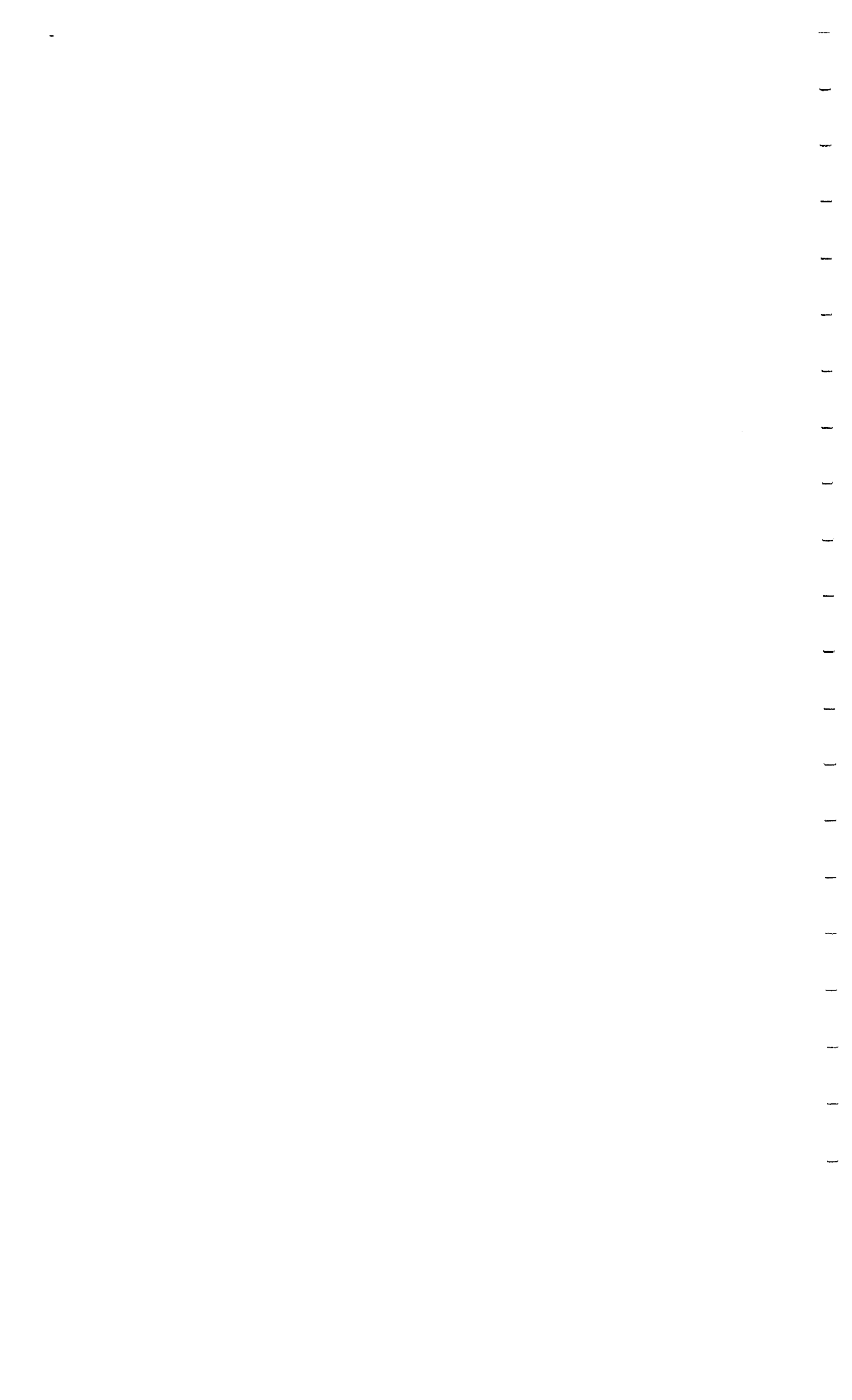

EL COMERÇ A BARCELONA:
TENDENCIES ACTUALS I PERSPECTIVES

ANTONI SOY

1. Introducció

La diagnosi del sector comerç a Barcelona s'ha fet bàsicament a partir dels estudis previs existents, sobretot el realitzat per Mercabarna sobre el comerç alimentari com a base del PECAB i el realitzat pel Servei de Planejament Urbanístic en el marc del projecte de les Àrees de Nova Centralitat, a més d'un conjunt molt ampli d'entrevistes i dues reunions de discussió amb agents econòmics, responsables públics i experts del sector.

D'altra banda, l'existència d'una problemàtica bastant diferenciada ens ha portat a distinguir els problemes propis del comerç alimentari dels de la resta de comerç, en el bé entès que la necessitat de fer una diagnosi del sector en el seu conjunt no permet, a vegades, fixar-se en certs aspectes particulars d'un i altre tipus de comerç o d'un i altre barri o zona de la ciutat.

2. Les principals característiques i tendències de la situació actual

La realitat actual i la dinàmica del comerç a la ciutat de Barcelona es caracteritza per:

- Predomini relatiu dels establiments comercials d'alimentació i drogueria, seguit d'equipament personal (vestit, calçat, regals...) i molt per sota equipament de la llar.

- Importància del minifundisme, amb una grandària reduïda dels establiments, especialment els d'alimentació i drogueria, que, per aquesta raó, perden pes relatiu en termes de superfície.

- Concentració espacial, absoluta i relativa (per habitant), en termes de nombre d'establiments o de superfície, a la trama urbana, especialment als districtes de l'Eixample i Ciutat Vella.

Mentre que el sector de l'alimentació té una distribució més uniforme a tota la ciutat -tant la xarxa de mercats municipals com el comerç de proximitat o les grans superfícies-, tot seguint la distribució de la població, els altres sectors, i sobretot el d'equipament personal, tenen una localització més centralitzada, fonamentalment, al

voltant de l'eix format per la illa peatonal de Barnacentre, Plaça Catalunya, Rambla Catalunya-Passeig de Gràcia i Diagonal en direcció Plaça Francesc Macià i el Corte Inglés.

- Al llarg dels anys 80 s'ha produït una moderada expansió del nombre d'establiments i la superfície comercial. Aquesta expansió es deu, sobretot, al fort creixement dels establiments (de dimensió reduïda) d'equipament personal i al més moderat dels d'alimentació, on la superfície mitjana tendeix a créixer.

- Les tendències recents mostren una creixent concentració dels establiments comercials d'equipament personal i de la llar, a l'eix comercial central esmentat anteriorment, que s'expansiona en direcció a la sortida de Barcelona per la Diagonal, via Plaça Francesc Macià.

En aquest eix s'està configurant un centre comercial i de serveis (lúdics, personals, culturals, d'oci) molt complet i diversificat, amb una progressiva concentració de establiments de moda, diseny avançat, productes de qualitat, etc., amb una gran capacitat d'atracció sobre la població del conjunt de Barcelona i de la resta de Catalunya,

especialment la de l'aglomeració urbana del voltant de Barcelona.

Amb tot, la gran majoria dels barris de la ciutat tenen àrees de polaritat comercial, amb característiques diferents, productes de menor qualitat o disseny, etc., que es situen o bé al voltant dels mercats municipals, a les grans vies circulatòries o els principals carrers dels antics municipis, o a partir d'actuacions urbanístiques concretes.

- Recentment s'han desenvolupat noves formes comercials, en forma de galeries o algunes grans superfícies en els sectors d'equipaments personal i de la llar. Les galeries agrupen establiments d'aquests sectors, de grandària reduïda i es situen a l'eix comercial central o a alguns centres comercials de barri, atrauen un volum important de compradors i poden contribuir a crear centralitat, tot transformant els hàbits comercials de les àrees on s'instal·len.

Si es fa referència més concreta al comerç alimentari es pot caracteritzar per:

. L'existència d'una xarxa de mercats municipals, amb molta tradició a la ciutat, que es la més

important d'Europa, i que, malgrat la necessitat important de racionalització i creixement de la grandària de les parades, presenten avantatges quant a preus, varietat de productes, qualitat, tracte personal, proximitat al domicili.

L'existència d'unes grans superfícies d'alimentació, amb un gran volum de vendes i marges reduïts, i d'un comerç especialitzat amb uns marges més grans; aquests dos tipus de comerç només es disputen una franja relativament reduïda del mercat.

D'altra banda, existeix encara un nombre important d'establiments comercials d'alimentació marginals, de grandària molt reduïda, obsolets, molt tradicionals, que estan en una crisi profunda.

Als darrers anys, i concretament abans de l'implantació del PECAB (Pla d'Equipaments Comercials d'Alimentació de Barcelona), es produí un creixement de les grans superfícies (mercats privats i galeries d'alimentació), mentre que es tancaren establiments marginals, que en part s'han reconvertit a magatzems, establiments de serveis o comerç no alimentari.

Amb l'implantació del PECAB (1985) i la política de llicències d'apertura s'ha evitat l'implantació

de noves grans superfícies (s'havien inaugurat més de 20 mercats privats entre 1980-85) i s'ha endegat la reforma dels mercats municipals: disminució del nombre de parades -augment de la dimensió mitja, apertura de petits autoserveis (200 m²). Amb tot el PECAB té problemes de gestió, el procés de reforma es fa molt lent i no s'ha actuat en relació a la reconversió del comerç polivalent tradicional, per tal d'evitar el seu excessiu minifundisme i manca de dinamisme.

Així doncs, es poden assenyalar com a principals punts forts i febles del comerç a Barcelona:

PUNTS FORTS

- Existència d'un eix comercial i de serveis central (de la Plaça Catalunya fins a Plaça Francesc Macià per Passeig de Gràcia-Rambles Catalunya i Diagonal) amb establiments moderns, dinàmics, una oferta amplia i diversificada i amb tendència a expandir-se cap al Port i cap a la sortida de Barcelona per la Diagonal, que suposa un gran potencial d'atracció.
- Existència d'una xarxa de mercats municipals i de certes àrees de polaritat comercial als barris, que contribueixen a la coherència i articulació

econòmica i urbana i a la dotació de serveis als diferents barris.

PUNTS FEBLES

- Caràcter tradicional del comerç: minifundisme, poc desenvolupament de noves formes de venda i d'organització, manca de formació professional dels comerciants, etc.
- Manca d'associacionisme dinàmic i feble capacitat d'iniciativa empresarial en el sector.
- Persistència d'establiments comercials marginals, especialment en el sector de l'alimentació.

3. Les previsions de futur

El futur del comerç a Barcelona vindrà molt condicionat per les tendències de la demanda així com de les capacitats d'atracció dels diferents tipus de comerç. En aquest sentit, es pot distinguir el comerç de barri o de proximitat que dependrà bàsicament de la demanda generada a la població del barri, els centres comercials que, tot i estar situats a un barri poden atreure població d'altres barris o altres poblacions veïnes i el comerç del eix comercial central on la seva accessibilitat, concentració de comerços i serveis, etc., generen un fluxe de compradors molt important de la resta de la ciutat, del conjunt de Catalunya, o d'espais més allunyats.

Per altra banda, si es considera l'estructura del consum familiar a Espanya (i Barcelona) en relació a la CEE, els estudis comparatius realitzats recentment ens mostren un pes de la demanda de alimentació molt per sobre de la de la CEE, una proporció de la demanda de cultura, oci, recreació, de serveis mèdics i sanitaris, transports i comunicacions, per sota de la comunitària, mentre que s'està a un nivell semblant pel que fa als productes d'equipament personal i de la llar. Per tant, es pot esperar una disminució relativa important de la demanda comercial de béns d'alimentació(*), un cert estancament en

(*) Continuarà, a més, o potser fins i tot augmentarà l'evasió de despeses alimentàries cap a les grans superfícies situades a l'entorn del municipi.

els productes d'equipament personal i de la llar i un creixement relatiu de la demanda de productes o serveis lligats a la cultura-oci-recreació, transports-comunicacions, serveis mèdics-sanitaris-assistencials.

En definitiva, doncs, "coeteris paribus", és plausible esperar un estancament o un creixement molt moderat del comerç "strictu sensu": sembla clara la disminució del nombre d'establiments d'alimentació i el creixement de llur superfície mitjana, així com l'estancament dels comerços d'equipament personal i de la llar; continuarà però el procés de transformació i modernització del comerç actual tant en el sector alimentari com en el no alimentari.

Les possibilitats d'un creixement del comerç a la ciutat donades les característiques actuals de l'oferta i les limitacions al desenvolupament de la demanda, sembla que podrien tenir un doble origen:

- el creixement de l'oferta de serveis o de productes i serveis, sobretot dels lligats a certes activitats de les que es pot esperar un creixement de la demanda: cultura-oci-recreació, turisme, transports-comunicacions, etc.; és a dir, cal un major lligam entre l'oferta comercial i la de serveis;
- el desenvolupament de la capacitat d'atracció sobre espais superiors als actuals -resta d'Espanya, Europa

bàsicament-, essent capaços d'oferir Barcelona com a "ciutat de compres", amb una oferta comercial i de serveis d'alta qualitat, diversificada, amb ofertes avançades en moda i disseny, etc.

4. Les línies d'actuació estratègica

A partir de l'anàlisi i de la diagnosi del sector comercial a Barcelona es poden definir dues línies d'actuació estratègica amb característiques diferents, però igualment importants: la primera té importància pel desenvolupament futur de Barcelona com a ciutat amb una capacitat d'atracció internacional; la segona té importància des del punt de vista de la satisfacció de les necessitats dels seus habitants.

La primera línia estratègica es pot definir com el desenvolupament de Barcelona com a "Shopping City" capaç d'atreure un volum de població important de la resta d'Espanya i d'Europa.

Aquest plantejament d'una oferta comercial atractiva a Barcelona pot, o millor ha d'anar necessàriament lligat a una oferta atractiva de serveis, una oferta turística adient, una oferta cultural i recreativa convenient. Barcelona ha de "vendre" el seu atractiu a la població espanyola i europea, oferint de forma conjunta i integrada el seu clima, la cultura, la recreació, una capacitat d'allotjament adequada, una oferta comercial i de serveis diversificada i atraient.

Per tant, una línia estratègica a aprofundir pel Pla Estratègic el l'immediat futur és la de fomentar la

capacitat d'atracció de Barcelona, tot integrant els aspectes culturals, recreatius, turístics, comercials i de serveis. Evidentment, s'han de tenir en compte les altres línies estratègiques, però molt especialment els aspectes referents al futur urbanístic de la ciutat.

Des del punt de vista comercial aquesta línia estratègica suposa, fonamentalment, la potenciació de l'eix comercial central -al voltant de Passeig de Gràcia/Rbla. Catalunya i Diagonal fins a Pça. Macià, però tot expandint-se fins al Port pel sud i fins a Diagonal-Corte Inglés- per fer-lo capaç d'atreure demanda exterior. Aquest és un eix comercial molt gran, amb zones diverses i amb una certa especialització -que caldria mantenir i fins i tot fomentar- però que requereix certes actuacions força clares:

. millores en l'oferta comercial i de serveis: diversificació, serveis anexes, modernització, horaris, oferta de productes singulars en moda, disseny, etc., ...;

. millores urbanístiques, moltes ja previstes o en execució;

. millores de l'accessibilitat, mitjançant transport públic i/o privat, i en aquest cas, previsions de l'aparcament necessari.

La segona línia estratègica d'actuació fa referència a la necessitat d'una adequada satisfacció de les necessitats dels consumidors dels diferents barris de la ciutat. Això vol dir:

. La consolidació i racionalització dels mercats municipals per a que siguin capaços d'assimilar les innovacions tecnològiques en curs i uns sistemes de gestió moderns i professionalitzats. La reconversió dels mercats -amb la disminució del nombre de parades i l'augment de la superfície mitjana, l'incorporació d'ofertes no alimentàries, la dotació de serveis complementaris, etc.-, i una progressiva professionalització de la gestió amb uns nivells adequats d'autonomia financera i de recursos humans, són els elements fonamentals per avançar en aquest camí.

Al mateix temps, en el camp alimentari, sembla imprescindible incentivar i agilitzar la reconversió del comerç tradicional, que es troba en un procés creixent de marginació, per tal d'aconseguir la seva modernització -disminució del minifundisme, utilització de noves formes comercials i d'organització, etc.-, la seva especialització i el foment de l'associacionisme, en la perspectiva de

permetre la seva adaptació a les noves condicions de la competència.

. La consolidació i/o creació de les àrees de polaritat comercial dels barris, sovint complementàries als mercats municipals, a vegades amb una tradició històrica important i d'altres sorgint a partir de noves superfícies comercials o de certes actuacions urbanístiques.

Aquestes àrees de polaritat comercial són un element clau en la cohesió e integració dels barris i tot i tenir unes característiques diferents a l'eix comercial central -quan a grandària, tipus d'establiments, de productes o de serveis- poden tenir una certa capacitat d'atracció sobre el seu entorn.

Ambdues línies estratègiques requeriran una política comercial clara de l'Ajuntament, a partir d'una sèrie d'instruments que caldrà aprofundir, utilitzar racionalment i combinar adequadament per tal d'avançar en les línies estratègiques esmentades: el PECAB, la política de concessió de llicències, les ordenances, les actuacions urbanístiques.

Simultàneament, per avançar en aquestes línies sembla, també, imprescindible la cooperació, tant en les accions

com en la seva financiació, entre el sector públic i el sector privat, així com les actuacions a partir d'operacions integrades, més que de projectes individuals, p.e. illes peatonals, àrees de polaritat comercial, zones de l'eix comercial central, etc.. Aquestes operacions integrades haurien d'incloure, tal com s'ha esmentat, els aspectes comercials, de serveis, turístics, culturals, d'oci, recreatius,, i urbanístics.

Antoni Soy

SERVEIS A L'EMPRESA

PERE ESCORSA

INDEX

1. Delimitació dels Serveis a l'empresa
 - 1.1 La Classificació estricta del Serveis a les empreses
 - 1.2 Classificacions ampliades
 - 1.3 Les intervencions públiques en el camp del serveis a les empreses
 2. Tendències
 3. Quatre reptes estratègics per la Ciutat / Regió
 4. Els Serveis a l'empresa a Barcelona : intent de diagnòstic
 5. Accions a emprendre
- Bibliografia

1. DELIMITACIÓ DELS SERVEIS A L'EMPRESA

1.1 La classificació estricta dels Serveis a les empreses

Invariablement els estudis sobre els Serveis a les empreses comencen gairebé sempre intentant acotar el seu àmbit. Això es lògic per que el contingut d'aquests Serveis és extremadament heterogeni. Poden considerar-se dins d'aquest grup les empreses de transport per carretera ? I les de neteja ? I les d'assegurances ? Es evident que necessitem algunes classificacions que delimitin el camp i que ens permetin respondre als interrogants anteriors.

El problema es complica pel fet que molts serveis son prestats tant a les empreses com als individus i les famílies, es a dir, a la demanda final, i les estadístiques oficials actuals no permeten separar i quantificar les respectives parts.

En principi sembla que els Serveis a les empreses haurien de coincidir amb els denominats Serveis a la producció, però això no és sempre cert. Sovint els Serveis a les empreses propiament dits no comprenen els bancs ni els serveis financers i ,en canvi, poden incloure ,per exemple, els transports de mercaderies o les empreses professionals de neteja. Tot això produeix certa confusió, ja que denominacions similars amaguen contingut diferents ,cosa que dificulta les comparacions entre països.

Veiem en primer lloc una una agrupació estricta, la presentada per la CNAE, Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques espanyoles. El Sector Serveis integra les activitats compreses en les divisions i agrupacions següents :

6. Comerç, Restaurants i Hosteleria, Reparacions

- 61. Comerç a l'engròs.
- 62. Recuperació de productes.
- 63. Intremerdiaris del comerç.
- 64. Comerç al detall.
- 65. Restauració i cafès (sense hostalatge).
- 66. Hosteleria.
- 67. Reparacions.

7. Transport i Comunicacions

- 71. Transport per ferrocarril.
- 72. Altres transports terrestres.
- 73. Transport marítim i per vies navegables interiors.
- 74. Transport aeri.
- 75. Activitats annexes als transports.
- 76. Comunicacions.

8. Institucions financeres, assegurances, serveis prestats a les empreses i lloguers

- 81. Institucions financeres.
- 82. Assegurances.
- 83. Auxiliars financers i d'assegurances. Activitats immobiliàries.

- 84. Serveis prestats a les empreses.
- 85. Lloguer de béns mobles.
- 86. Lloguer de béns immobles.

9. Altres serveis

- 91. Administració pública, Defensa nacional i Seguretat Social.
- 92. Serveis de sanejament de vies públiques, neteja i similars.
- 93. Educació i recerca.
- 94. Sanitat i serveis veterinaris.
- 95. Assistència social i altres serveis prestats a la col·lectivitat.
- 96. Serveis recreatius i culturals.
- 97. Serveis personals.
- 98. Serveis domèstics.
- 99. Representacions diplomàtiques i Organismes internacionals.

Segons aquesta classificació les assegurances o les comunicacions no poden considerar-se Serveis a les empreses. Observem ara com la CNAE subdivideix l'epígraf 84 "Serveis prestats a les empreses" :

- 84. Serveis prestats a les empreses**
 - 841. Consellers jurídics
 - 842. Comptabilitat, assessors fiscals i censors jurats de comptes
 - 843. Serveis tècnics (enginyeria, arquitectura, urbanisme, etc.)
 - 844. Publicitat
 - 845. Explotació electrònica per compte de tercers
 - 846. Empreses d'estudis de mercat
 - 849. Altres serveis prestats a les empreses
 - Cobrament de deutes
 - Confecció de factures
 - Serveis mecanogràfics, taquigràfics i de reproducció d'escrits, plànols i documents
 - Serveis de traducció i similars
 - Serveis de custòdia i d'encàrrecs
 - Serveis de col·locació i subministrament de personal (excepte artistes)
 - Serveis de gestió administrativa
 - Serveis d'informació i difusió no publicitària
 - Serveis de protecció
 - Altres

El desglossament anterior no reflecteix plenament, al nostre entendre, la dinàmica actual dels Serveis a l'empresa, ja que no contempla les activitats més avançades i de desenvolupament més recent. Per altra banda, en el punt 849 s'agrupa tot un conjunt de serveis molt diversos, quan alguns d'ells mereixerien un tractament diferenciat, donada la seva importància (Escorsa i Herrero, 1988).

El Quadre 1 dona a conèixer de quina forma es reparteixen les 5.521 empreses i els 35.138 empleats del Serveis a les empreses entre les diferents activitats a Catalunya, l'any 1986.

Activitat	Empreses		Treballadors		Grandària mitjana empreses del sector (N. empleats)
	N.	%	N.	%	
84. Serveis prestats a empreses	5.521	100	35.138	100	6,36
840.	2		3		
841. Consellers jurídics	273	4,94	944	2,69	3,46
842. Comptabilitat, assessors fiscals i censors jurats de comptes.	2.326	42,13	13.574	38,63	5,84
843. Serveis tècnics (enginyeria, arquitectura, urbanisme)	571	10,34	2.347	6,68	4,11
844. Publicitat	343	6,21	3.277	9,33	9,55
845. Explotació electrònica per compte de tercers	114	2,06	1.770	5,04	15,53
846. Empreses d'estudis de mercats	85	1,54	663	1,96	7,68
849. Altres Serveis prestats a les empreses	1.807	32,73	12.570	35,77	-36,77

Quadre 1. Nombre d'empreses i treballadors del subsector Serveis prestats a les empreses (CNAE) a Catalunya l'any 1986.

Font : Escorsa i Herrero, 1988, a partir de dades de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

1.2 Classificacions ampliades

Tanmateix, la Classificació anterior de la CNAE, interessant des del punt de vista estadístic ja que permet disposar de dades, resulta excessivament limitada i no s'ajusta bé a l'objectiu d'aquest estudi. Creiem que "Barcelona 2000" es proposa reflexionar sobre una problemàtica més àmplia que la representada per les activitats de l'epígraf 849 anterior.

Per tant, caldria afegir a la classificació estricta anterior altres activitats com les telecomunicacions, els transports, la recerca o la formació de personal que son molt importants per a l'empresa. Presentem a continuació dues tipologies bastant semblants, degudes a Houard i Belleflamme (1987) i a Barcet i Bonamy (1985), elaborades a partir d'enquestes exhaustives sobre els tipus de serveis realment prestats a les empreses. Ambdúes classificacions ens donen una idea bastant precisa del que s'entén normalment per Serveis a l'empresa en sentit ampli. A partir d'elles seria fàcil arribar a una classificació única.

A. FUNCIO ADMINISTRATIVA, COMPTABLE FINANCERA, DE PERSONAL.

1. Consultors financers i econòmics
2. Assessors comptables
3. Consultors jurídics i fiscals
4. Auditors externs
5. Empreses de formació de personal
6. Empreses de selecció de personal
7. Empreses de factoring
8. Serveis d'oficina (mecanografia,

D. FUNCIO LOGISTICA, COMUNICACIO I TRANSPORT

22. Consultors en organització
23. Consultors en informàtica
24. Empreses de compres en comú.
25. Transport per carretera
26. Transport aeri
27. Transport marítim
28. Transport ferroviari

reprografia, traducció, mailing)

B. GESTIÓ DE LA PRODUCCIÓ

- 9. Enginyeries industrials
- 10. ~~Muntadors~~ Muntatges.
- 11. Recerca i desenvolupament
- 12. Empreses de conservació i reparació
- 13. Empreses de control de qualitat
- 14. Empreses de recuperació

C. FUNCIÓ COMERCIAL

- 15. Marketing, estudis de mercat
- 16. Empreses de publicitat
- 17. Comerç a l'engrós
- 18. Intermediaris comercials
- 19. Societats de promoció de l'exportació i distribució a l'estranger
- 20. Serveis post-venda
- 21. Patents i marques

- 29. Intermediaris de transport (agents de duanes...)
- 30. Magatzems, gestió d'estocs
- 31. Agències de viatges (viatges de negocis, congressos)
- 32. Agents immobiliaris
- 33. Lloguers immobiliaris
- 34. Loguers mobiliaris (béns d'equip)
- 35. Societats de leasing
- 36. Enginyeries d'infraestructures i edificis
- 37. Oficines d'arquitectura

E. SERVEIS GENERALS

- 38. Societats de neteja i conservació d'edificis.
- 39. Societats de seguretat i jardineria
- 40. Restaurants d'empresa

Quadre 2. Tipologia dels Serveis prestats a les empreses
Font : Houard i Belleflamme (1987).

A. ADMINISTRACIÓ GENERAL	
1. Funció administrativa	4. Funció de personal
1.1. Contenció	4.1. Pagament
1.2. Fiscalitat	4.2. Gestió de personal
1.3. Problemes jurídics	4.3. Formació
1.4. Patents i marques	4.4. Selecció
1.5. Assegurances	4.5. Serveis mèdics
1.6. Infraestructures i locals	4.6. Serveis socials
2. Funció comptable i financera	5. Informàtica
2.1. Comptabilitat general	5.1. Informació i gestió
2.2. Comptabilitat analítica	5.2. Càlcul de costos
2.3. Control de gestió. Auditoria	5.3. Software d'explotació
2.4. Gestió financera	5.4. Informàtica de producció
2.5. Altres	5.5. Manteniment
3. Serveis generals	5.6. Estudis i projectes
3.1. Seguretat	
3.2. Jardineria	
3.3. Neteja	
3.4. Restauració	
B. COMERCIALIZACIÓ I TRANSPORT	
6. Comercialització	7. Transport. Manteniment
6.1. Vendes	7.1. Transport del personal
6.2. Compres	7.2. Transport de mercaderies
6.3. Representacions	7.3. Gestió d'estocs
6.4. Comercialització a l'estranger	7.4. Magatzems
6.5. Marketing	7.5. Manteniment
6.6. Publicitat	
6.7. Traducció	

C. ADMINISTRACIÓ DE LA PRODUCCIÓ

8.0. Organització del treball	8.6. Mètodes
8.1. Recerca	8.7. Planing, llançament
8.2. Estudis	8.8. Manteniment
8.3. Assaigs i controls	8.9. Loguar dels mitjans de producció
8.4. Prototipus i models	9.0. Enginyers de noves instal·lacions
8.5. Utilitats especials	

Quadre 3. Classificació dels Serveis prestats a les empreses.

Font : Barcet i Bonamy (1985)

Constatem l'existència d'un dualisme en aquests serveis; activitats altament tecnificades -"serveis avançats"- coexisteixen amb altres molt poc qualificades. Aquests serveis avançats són els que estan incorporant més ràpidament les noves tecnologies.

1.3 Les intervencions públiques en el camp dels serveis a les empreses.

Els serveis dels llistats anteriors eren prestats fonamentalment per empreses privades. Però en els darrers anys el sector públic està intervenint de forma creixent en aquest camp, fomentant una àmplia varietat de serveis, tant per la creació de noves empreses com per millorar la competitivitat de les existents. Aquestes intervencions poden arribar fins i tot a l'impuls, construcció i posta en marxa de parcs tecnològics.

Durant el mes de setembre de 1987 va tenir lloc a Gènova un seminari sobre "Serveis a les petites empreses en creixement". Les diverses ponències van passar revista a l'àmplia temàtica : consorcis d'exportació, centres de creació d'empreses, societats de capital de risc.... Al Quadre 4 hem resumit els serveis esmentats en les ponències, separant els serveis per a la creació de noves empreses dels serveis destinats a millorar el funcionament de les empreses existents.

SERVEIS PER A LA CREACIÓ DE NOVES EMPRESES

- Avaluació de projectes. Estudis de viabilitat (*Business Plan*)
- Cursos sobre gestió d'empreses (*start-up courses*).
- Assistència tècnica (adquisició de tecnologia, informació tècnica).
- Assistència financera (ajuts pels nous empresaris, *seed capital* - *capital àsvor* - o *pre venture capital*).
- Incubadores o BIC (*Business Innovation Centre*).
- Parcs científics o tecnològics.

SERVEIS AVANÇATS PER MILLORAR LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESES EXISTENTS

- Àrea tecnològica
 - Centres o Instituts de R + D.
 - Universitats.
 - Centres de demostració de noves tecnologies (CAD, Robòtica...).
 - Bases de dades d'informació tecnològica.
 - Laboratoris d'assaig.
 - Normes tècniques.
 - Centres de Disseny.
 - Assessorament tecnològic (auditoria tecnològica, etc.).
 - Transferència de tecnologia (compra i venda de tecnologia, recerca de partners estrangers per aliances o *joint ventures*...).
- Àrea comercial
 - Exportació (formació de consorcis sectorials, assessorament sobre els INCOTERMS, sobre mercats exteriors...).
 - Publicitat.
 - Informació i Marketing (estudis de mercat).
 - Recerca de distribuïdors a l'estranger.

- Àrea financera
 - Auditors. Comptabilitat i gestió financera.
 - Leasing. Factoring.
 - Capital de risc.
 - Assessorament fiscal.
- Àrea administrativa.
 - Serveis jurídics.
 - Serveis logística (télex, telefax...).
 - Serveis informàtics.
 - Serveis de traducció.
- Àrea de personal.
 - Cursos de post-grau. Formació en general.
 - Selecció de personal. Borses dse transferència de personal.
 - Assessorament laboral.

Quadre 4. Serveis avançats a les empreses
 Font : Escorsa i Herrero, 1988, a partir de les
 ponències del seminari "Serveis a les petites
 empreses en creixement", Gènova, 1987.

Reproduïm també en el Quadre 5 una interessant classificació de les
 formes d'intervenció regional en el camp dels Serveis a les empreses,
 deguda a Lassini (1985) que abasta des del recolzament a la formació
 de consorcis fins a la realització de parcs tecnològics.

Tipus	Objectiu	Possibles formes d'intervenció pública	Observacions
1. Consorci format per algunes empreses (3-5)	Realització de projectes concrets (R+D, producció, comercialització...)	Promoció de la formació del consorci (crèdits privilegiats, eventual participació minoritària..)	La gestió correspon a les empreses socles.
2. Centres formats per un gran nombre d'empreses d'un sector per a la prestació de serveis específics.	Prestació d'un servei concret (promoció en els mercats exteriors, normes tècniques, elaboració de bases de dades, solució de problemes ambientals...)	Promoció de la constitució del Centre, recolzament financer, participació minoritària..	La gestió tendeix a fer-se autònoma respecte a les empreses.
3. Centres formats per un gran nombre d'empreses d'un sector per a la prestació d'una àmplia gamma de serveis.	Serveis generals (comercialització, formació del personal, informació sobre normes tècniques etc.)	Igual que en 2	Igual que en 2
4. Centres promoguts per associacions industrials per a la prestació de serveis específics.	Igual que en 2	Igual que en 2	La gestió correspon a l'associació industrial. La participació de les empreses tendeix a ser baixa.
5. Centres promoguts per associacions industrials per a la prestació de serveis de tipus general.	Igual que en 3	Igual que en 2	Igual que en 4
6. Centres d'assistència i serveis promoguts directament per les autoritats regionals.	Prestació de determinats serveis: difusió de les noves tecnologies (CAD-CAM, làser...), promoció de noves empreses, etc..	Promoció i constitució del Centre, assignació dels recursos necessaris.	Les autoritats regionals participen en la gestió i organització del Centre.
7. Agències regionals per a l'assistència tècnica a les empreses.	Assistència tècnica a les empreses.	Constitució i finançació de les Agències.	Dependència de l'administració regional.
8. Àrees integrades i projectes especials.	Realització de Parcs Tecnològics i projectes especials (cablejat per fibra òptica etc..)	Projecte i actuació directa, implicat altres agents (universitats, empreses, centres de recerca...)	Requereix la coordinació dels diversos agents participants.

QUADRE 5. Classificació de les formes d'intervenció regionals en el camp dels Serveis a les empreses
 FONT: A partir de Lassini, 1985

2. TENDENCIES

Com es ben sabut, en els darrers anys el Sector Terciari ha anat augmentant el seu pes en les economies occidentals, a costa de l'Agricultura i la Indústria. L'any 1986 el Sector Serveis representava a Espanya el 52,5 % de l'ocupació, percentatge encara inferior al d'altres països que superaven la cota del 60 % (Estats Units, Regne Unit, França, Bèlgica..).

Dins del Terciari els subsectors amb creixement més ràpid són els Serveis a les empreses i els Serveis financers. Als Estats Units els Serveis a les empreses -separats dels Serveis financers- han presentat una taxa de creixement anual mitja del 6,7 % en el període 1979-84. A Espanya s'ha confirmat aquesta tendència; en el període 1976-83 el subsector Serveis a les empreses (segons CNAE) va crear 43.500 llocs de treball, cosa que representa un creixement molt notable en mig de la forta crisi econòmica.

El desenvolupament de les noves tecnologies, sobre tot en els camps de la informació i les comunicacions, està jugant un paper central en aquest creixement, afavorint l'aparició de nous serveis. Es fa cada cop més palesa la importància estratègica dels serveis d'alt nivell que permeten l'accés a la informació, a les dades, a les noves tecnologies, als mercats (Ruysen, 1987).

Fel que fa a les intervencions públiques en matèria de Serveis a les empreses, tot fa suposar que aniran en augment. En els darrers anys la Política industrial tendeix a disminuir les accions directes sobre les empreses -subvencions, incentius etc.- i, en canvi, intensifica les activitats que procuren un entorn favorable a l'empresa : laboratoris d'assaigs, comunicacions etc. No cal dir que en la creació d'aquest marc els serveis a les empreses desempenyen un paper clau.

Ens trobem, per tant, en un subsector dinàmic, amb fort creixement i amb bones perspectives de que segueixi així en el futur.

Tanmateix, cal remarcar que la demanda d'aquests serveis per part de les empreses ve condicionada per l'estructura empresarial existent. Una regió amb abundància d'empreses grans i mitjanes presentarà una demanda diferent d'una altre en que predominin les PIMES. La gran empresa demanarà certs serveis (publicitat) i en deixarà de demanar altres (comptabilitat) que es reinternalitzen. La demanda de serveis dependrà també del grau de control estranger; en el cas de filials de multinacionals molts serveis tendiran a ser prestats des de la casa mare.

A continuació presentem dos intents d'avaluar les tendències futures ,realitzats un a Bèlgica per Houard i Belleflamme (1987) i l'altre, d'àmbit europeu, per l'empresa SEMA-METRA Conseil (1986).

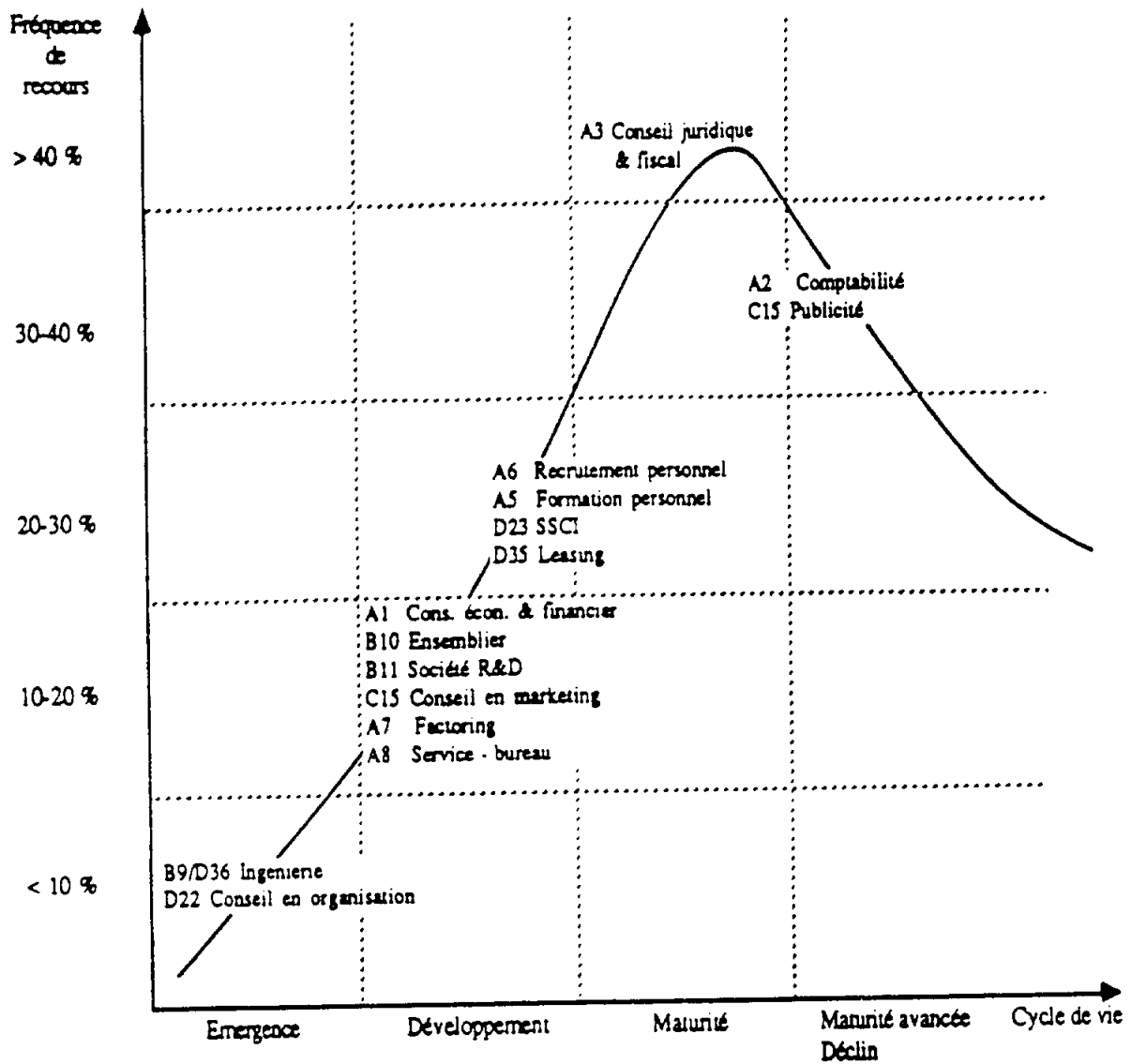

Figura 1. Demanda de serveis per les empreses belgues i cicle de vida dels serveis.

Font : Houard i Belleflamme, 1987.

Nota : Les referències A1, A2, A3... venen explicades al Quadre 2.

El primer cas consisteix en una enquesta a unes 800 empreses belgues sobre la seva demanda dels 40 serveis indicats al Quadre 2. Alguns serveis van ser demanats per més del 30 % de les empreses (serveis comptables, jurídics i fiscals, auditories externes, manteniment, publicitat, transport per carretera, serveis de neteja i seguretat) mentre d'altres van ser molt poc sol·licitats (assessorament financer, societats de recerca i desenvolupament, promoció de l'exportació). A partir d'aquests resultats s'ha elaborat la Figura 1 com una hipòtesi de

treball que combina la demanda de prestacions externes de serveis per les empreses belgues amb el cicle de vida dels serveis. Es considera que les enginyeries són en procés d'externalització i per això es comporten com si estiguessin en la fase emergent del cicle. En canvi la publicitat i els serveis comptables son situats en la fase de maduresa.

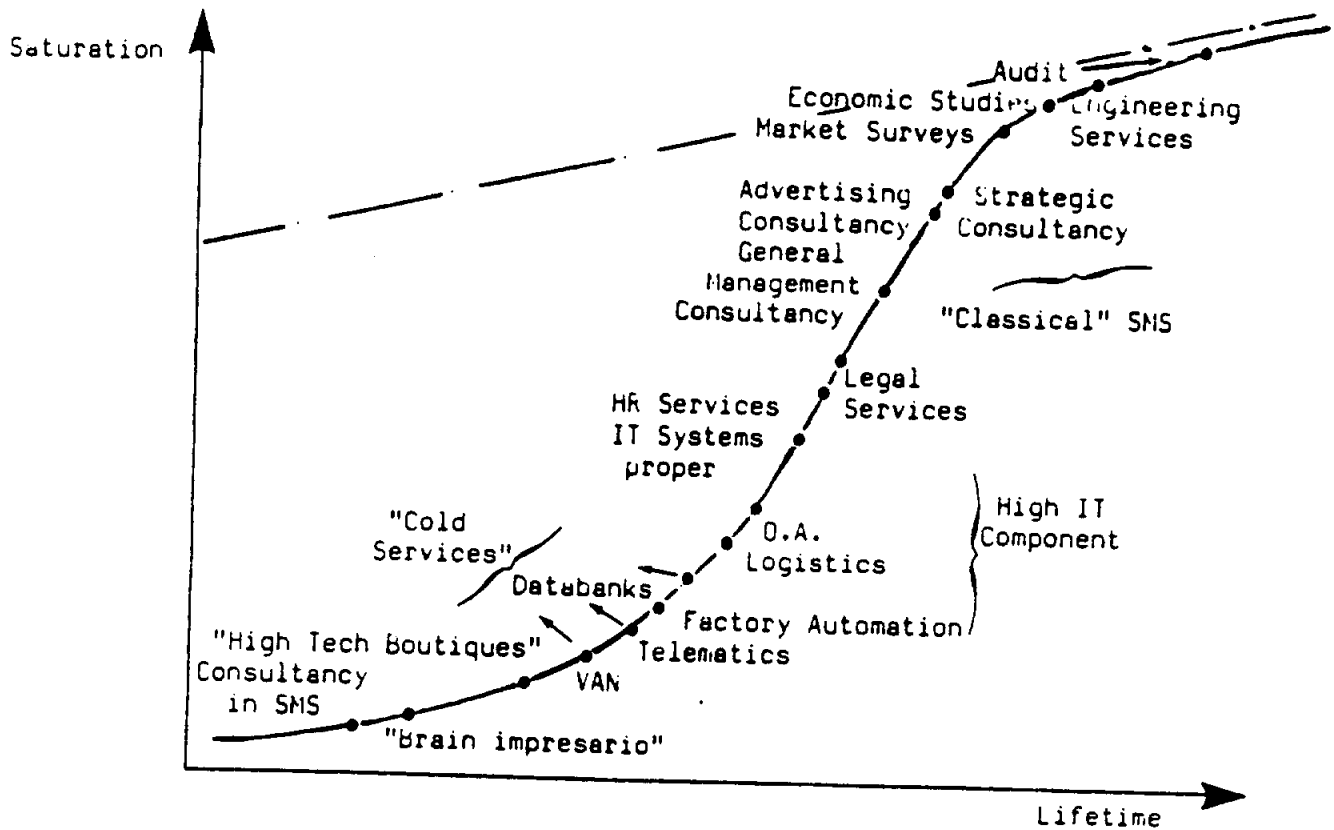

Figura 2. Serveis a les empreses i cicle de vida

Font : SEMA-METRA Conseil, 1986

Notes : SMS - Services to the manufacturing sector
 IT - Information technologies
 VAN - Value Added Network
 HR - Human Resources

En el segon estudi s'intenta situar els serveis en una corba de cicle de vida en relació a la saturació dels mercats (Figura 2). Segons SEMA-METRA els serveis clàssics (estudis econòmics, auditories, estudis de mercat...) estan molt a prop de la saturació. Els serveis jurídics presenten creixement degut a la progressiva complicació del marc legal. Els serveis d'informació i d'automatització son encara molt lluny de la saturació. Els "serveis freds" (bancs de dades, videotex...) estan tot just començant i altres, com les "High tech boutiques", que realitzen activitats d'alta tecnologia molt específiques (chips especialitzats, bateries d'alt potencial...), son encara en l'etapa